زیاتر خزمەت دەکا وەک ئەوەی ئەڤین دەیکا!"

– "برا دۆمینیۆس من تەنێ ڕقم لە شەیتانە!" بەڵام هەر کە فرانسیسکۆس ئەو قسەیەی کرد ڕاچڵەکی، وەک ئەوەی ترسا بێت کە قسەیەکی زۆر خەراپی کردبێ.

بۆیە یەکسەر گوتی: "نا، نا، ڕقیشم لەو نییە، زۆر جاران سەر دەنێمە سەر عەرد و لە خودا دەپاڕێمەوە لەو برا گومڕایەشمان ببوورێ!"

– "لە کێ؟"

– "لە شەیتان، برا دۆمینیۆس!"

برا دۆمینیۆس پێکەنی.

گوتی: "تۆ ئەی مەڕی خودا، گەر بمتوانیبا هەڵبژێرم، ئەوا ئەوەم هەڵدەبژارد کە ببوومایەتە شێری خودا، ئاخر مەڕ و شێر بەیەکەوە ڕێ ناکەن. خوداحافیز!"

وای گوت و هەستایە سەرپێ تا بڕوا.

– "خودا حافیز برا دۆمینیۆس، مەڕ و شێر، ئەڤین و زەبروزەنگ، ڕووناکی و ئاگر، میهرەبان و شەڕانگێز یەکێکن، دەزانیت هەموو ئەوانە بۆ سەر خەرەندی هەمان چیا، چیای خودا هەڵدەگژێن، بەڵام ئەوان خۆیان ئەمە نازانن. بەدڵنیاییەوە ڕق ئەمە نازانێ، بەڵام هەڵبەت ئەڤین دەیزانێ، دەشمەوێ براکەم کەوا ئێستا دەڕۆیت، نهێنییەکی خۆشت لەلا بدرکێنم: ڕۆژێکیان هەمووان لەو ترۆپکە بەیەک دەگەن کە خودای بەئامێزی کراوەوە لێ ڕاوەستاوە. تۆ ئەی شێری خودا، دەشێ بەبەخشندەیی خودا، من و تۆیش لەسەر ئەو ترۆپکە یەکانگیر ببین، بەڵام تۆ دەبێ ئەوکاتە مەڕەکەیت نەخواردبێ!"

فرانسیسکۆس پێکەنی و دەستی خوداحافیزیی بۆ قەشەی ئاگرین ڕاوەشاند.

ئێمە تەماشای قەشەی سپی پۆشمان دەکرد کە لە هەوادا دەشەکایەوە و لای کەناری ڕووبارەکەوە دیارنەما. فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و زەردەخەنەیەکی بەرینی هاتێ. گوتی:

– "برا دۆمینیۆس دەخوازێ هەڵمانلووشێ. ئەو نازانێ چما ئاخر چۆناوچۆنیی بزانێت کە ڕۆژی مەزن دێ و ئیدی مەڕ و گورگ یەکانگیری یەکدی دەبن."

***

خۆم بەسەر دەسنووسەکەدا چەماندۆتەوە و دەنووسم، بۆ ساتێک لەنووسین ڕادەوەستم و پشوویەک دەدەم، پەڕەمووچەکە دەکەم بەلا گوێ چرچۆڵەکەمەوە، چاوانم لێک دەنێم و بیر لەو هەموو ڕۆژ و شەوانەی ئەو شارە پیرۆزە دەکەمەوە. کڵێساکانم بیردێنەوە، ئەسقەفەکانم بیردێنەوە کە مەراسیمی نوێژیان بەڕێوەدەبرد، منداڵانی دەسبژێر کە گۆرانییان بۆ خودا دەچڕی، ئەو خۆرەم بیردێتەوە کە لەناوجەرگەی ئاسماندا ڕادەوەستا و دەیبرژاندین و ئەو ڕۆژەم بیردێتەوە کە شەستەبارانێکی ترسناک ئەو عەردە بەخۆر وشکهەڵگەڕاوە و دڵی ئێمەی نوقووم کرد. بیرم دێ فرانسیسکۆس لەژێر دەروازەی کڵێسای قەدیسە پیرۆزەکاندا لەپاڵما ڕاوەستابوو، بەنەشوەوە چاوانی زەق کردبوونەوە و لە بارانەکەی دەنۆڕی، کەپووی

دەلەری و بۆنی ئەرزی هەڵدەمژت، بۆن لە خاکەوە دەڕژا و فرمێسکی ئارام و شادییش لە چاوانی ئەوەوە.

پێی گوتم: "برا لیۆن، ئاسمان یەکانگیریی ئەرز دەبێ، خودا یەکانگیریی ڕۆحی ئینسان دەبێ، هەستت نەکردووە چۆن لە ئەرزی ناوەوەتڕا پیتەکانی ئینجیل وەک دەنکە جۆ ئاو دەخۆنەوە و چرۆ دەکەن؟ من هەست دەکەم چۆن ناوەوەم پڕ دەبێ لە سەوزایی و زەینم تژیی دەبێ لە گوڵە خەشخاش."

ئیدی ڕۆژێک، دوای ئازار و دڵەڕاوکێیەکی زۆر، قانوننامەکەمان بەپاپا مۆرکرد، مۆرە گەورەکەی پاپا و دوو کلیلی گەورەش کە بەپەتێکی ئاوریشمی بەژێر قانوننامەکەوە گرێدرابوو. بیرم دێتەوە چۆناوچۆنیی وەک سەرخۆش ڕامانکرد بۆ بەردەم کڵێسای گەورەی لاتێران و دووقۆڵی کەوتینە هەڵبەز و دابەز و سەما، فرانسیسکۆس وەک شوان پەنجەی نایە زاری و فیکەیەکی بۆ پەزە نەبینراوەکانی کێشا.

وەی خودایە چ شادومانییەک بوو، وەی خودایە دڵی ئینسان چ هێزێکی تێدایە بۆ خولقاندنی نەغمە لەهەوای بەتاڵ! بەفرانسیسکۆسم گوت: "ئەمەیە بەهەشت، مەسیح ڕاستی گوتووە کە مەملەکەتی ئاسمان وا لەناوەوەی خۆماندا. نە برسێتی هەیە و نەتینوویێتی و نە کۆست، تەنها دڵی ئینسان هەیە!"

ئەوکاتەی ئێمە لەوێدا سەمامان دەکرد و فیکەمان دەکێشا، خانمێکی دەوڵەمەندی جحێڵ، هات نزیکمان بۆوە و بەپێکەنینەوە پرسی:

– "ئەوە چیتانە قەشەینە؟ کێ شەرابی دەرخوارد داون و سەرخۆشی کردوون؟"

فرانسیسکۆس بەچەپڵە لێدانەوە وەڵامی دایەوە: "خودا! لە بەرمیلە پڕ لەشەرابەکانی سەرخۆشی کردووین. وەرە و تۆیش لێی بخۆرەوە!"

– "ئێوە خەڵکی کوێن؟"

– "هیچ شوێنێک!"

– "ئەی نیازتانە بەرەو کوێ بڕۆن؟"

– "بەرەو لای خودا. لە نێوان ڕێگەی هیچ شوێنێک و خودادا ئێمە سەما دەکەین و دەگرین!"

پێکەنینەکەی سەرلێوی خانمی جحێڵ کوژایەوە. بەدەستی ڕاستی لاگەردنە ڕووتەکەی شاردەوەو هەناسەیەکی هەڵکێشا.

گوتی: "چما لەبەر ئەوە ئێمە لەدایک بووین؟"

– "بەڵێ لەبەر ئەوە، بۆ ئەوەی سەما بکەین و بگرین و بچین بۆ لای خودا!"

– "من ناوم (گیاکۆمینایە) و ژنی جەنابی (گراتیانۆ فرانگیپانیس)م، بەڕادەیەک لە ژیانمدا بەختەوەرم کە شەرم دەکەم و بەڕادەیەک ژیانم بێخەمە کە دەمترسێنێ. ئێستا ناتوانم لەبەردەمی ئەم هەموو خەڵکەدا قسانت بۆ بکەم. گەر حەز دەکەیت وەرەماڵەوە بۆ لام!"

وای گوت و ڕۆیشت، ئێمەیش بەدوایدا.

کێ دەیگوت ئەم خانمە شۆخە، دوای خوشکە کلارا، دەبێتە بەوەفاترین و خۆشەویستترین پەیڕەوکارانی فرانسیسکۆس! کێ دەیگوت بەختەوەریی بەلێشاو، ڕۆحێکی میهرەبان و نەجیب بەرەو لەخاچدان و

فرمێسک کێشدەکا.

کاتێ بەرەو ماڵە خۆشەکەی دەڕۆیشتین، گیاکۆمینا پێی گوتین: "شەرم دەکەم هەموو شتێکم هەیە و ژنانێکی زۆریش نییانە. ئاخر ئەمە دادوەرانە نییە، دادوەرانە نییە! گەر خودا دادوەرە، ئەوا لێی بپاڕێرەوە تووشی بەڵایەکی گەورەم کا. گەر ئازاد بام، ئەوا بەپێی پەتیی بەشەقامەکاندا دەگەڕام و دەرگا و دەرگا سواڵم دەکرد، بەڵام چ بکەم، مناڵ و مێردم هەن و بەستراومەتەوە!"

فرانسیسکۆس بەستایشەوە لێی دەنۆڕی.

– "تۆ ڕۆحێکی میهرەبان و میزاجێکی پیاوانەت هەیە. ڕێم بدە بەبرا بانگت کەم نەک خوشکە گیاکۆمینا. برا گیاکۆمینا دگان بەخۆتا بگرە، ئەو ڕۆژە هەر دێ ئازاد بیت و بەپێی پەتی بڕۆیت و سواڵ بکەیت. خودا گەورەیە، بەزەیی بەژناندا دێتەوە و ڕوحمت پێدەکا. هەمدیس یەکتر دەبینینەوە!"

– "کەنگێ؟ لە کوێ؟"

– "برا گیاکۆمینا، ڕۆحێک لە ناوەوەمڕا پێم دەڵێ، لە ساتەوەختی ترسناکی مەرگدا!"

دەستی هەڵبڕی و بەرەکەتی دا و هەمدیس گوتی: "یەکتر دەبینینەوە!"

هەر کە لەماڵە خۆشەکەی گیاکۆمینا هاتینە دەرێ و ڕێی گەڕانەوەمان گرتەبەر، یەکسەر پێم گوت: "برا فرانسیسکۆس بۆچی لە بارەی مەرگەوە دووایت؟ نەفرەتی لێ بێ، خۆ ئێمە هێشتا کاری ڕۆژانەمان لەسەر عەرد تەواو نەکردووە."

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "برا لیۆن، ئەو کاتەی سەمام دەکرد و فیکەم دەکێشا و پێم وابوو کە بەبەرزترین ترۆپکی شادومانی و خۆشبەختییەوەم، فریشتەی تاریک لە ئاسمانەوە دابەزی. من ئیشارەتم بۆ کرد و پێیم گوت: (برا مەرگ، چاوەڕێ کە، نەختێکی تر چاوەڕێ کە!) ئەویش زەردەخەنەیەکی هاتێ و لە بۆشاییدا ڕاوەستا. برا لیۆن ئارام بە! من لە ساتی خۆیدا دەمرم، نە پێشتر و نە پاشتر!"

بەرەو باکوور کەوتینە ڕێ و تۆز و خۆڵی ڕۆمامان لە پێوپلمان تەکاند، وەک ئەسپێک دەڕۆیشتین کە دەیەوێ بۆ ئاخوڕەکەی بگەڕێتەوە. ناو بەناو ئاوێکمان دەبینی و لامان دەدا، سەرمان دادەنەواند و ئاومان دەخواردەوە، ئەوجا لەسەر بەردێک دادەنیشتین ودوور دوور لە ئاسیزییمان دەنۆڕی. چەندێک نزیک تر کەوتباینایەوە، زیاتر ڕوخساری فرانسیسکۆس تاریک دادەهات و بەزەحمەت زاری بۆ هەڵدەهاتەوە و دەیتوانی بدوێ، تەنها ئەو کاتە نەبێ کە مناڵێکمان دەبینی، یان گوڵە کێویلەیەکی جوانمان دەبینیی، یاخود تەیرێک کە بەسەر پەلکی درەختێکەوە نیشتبۆوە و گۆرانی دەچڕیی، تەنێ لەو ساتانەدا ڕوخساری فرانسیسکۆس ڕووناک دەبۆوە.

جارێکیان پێی گوتم: "برا لیۆن تا منداڵ و گوڵ و تەیر لە دونیادا هەبن، چ پێویست ناکا بترسیت، هەموو شتێک بەباشی بەڕێوە دەچێ!"

هەر ڕۆیشتین و ڕۆیشتین، پێوپلمان پۆشراوبوو بەبرین و خوێنیان لێ دەچۆڕا و ئیدی نەیاندەتوانی جەستە هەڵگرن، ئێمە برسی و بەشەوانیش لە سەرمادا دەتەزین. من خەیاڵم کردەوە و لێوم لستەوە و

لەدڵی خۆدا گوتم: "ئای ئێستا مەڕێکی سوورەوەکراومان لەسەر سینییەک و بوتڵێک شەرابمان هەبوایە و نوێنێکی گەرمیش تێیدا ڕاکشاینایە! ئەوسا بەچ ئارەزوویەکەوە دەکەوتمە ستایشکردنی خودا!" بێهوودە سەرم ڕادەوەشاند تا هەواو هەوەسی لەو جۆرە، سینیی و قاپ و نوێن لە خۆم دوورخەمەوە کە هەمیشە دەهاتنەوە وێزەم و لە هەوادا دەستیان بۆ ڕادەوەشاندم.

فرانسیسکۆس مەزەندەی خەیاڵاتەکانمی کرد و بەزەیی پێمداهاتەوە، بەمیهرەبانی دەستی نایە سەر شانم.

– "برا لیۆنی ئازیز، نازانم بۆچی هەر ئەلعان زاهیدێکی گەلێک گەورەم هاتەوە یاد کە جارێکیان قسەیەکی پێگوتم هەرگیز لە بیرم ناچێتەوە، حەز دەکەیت گوێت لە قسەکەی بێت؟"

من بەشەرمەوە چاوم داگرت، ترسام نەبادا سینی و بوتڵە شەراب و نوێنەکە ببینێ.

گوتم: "بەڵێ، گوێم لێتە."

– "ڕۆژێکیان ڕێبوارێک ئەو زاهیدەی بینی هەناسە هەڵدەکێشێ، لێی پرسی:

(ئەی پیاوی پیرۆزی خودا، بەدوای چیدا وێڵێت و بۆچی هەناسە هەڵدەکێشیت؟)

زاهید وەڵامی دایەوە: کوڕەکەم بەدوای پەرداخێک ئاوی سازگاردا وێڵم.

– جا ئەوە شتێکی هاسانە، شەوانە گۆزەیەک لە دەرەوە دانێ، بەیانی کە هەستایت لە خەو ئاوەکەی سازگار دەبێ!

– کوڕەکەم جارێکیان ئاوهام کرد، بەڵام شەوەکەی خەونێکم بینی، لە خەونەکەمدا لەبەر بەهەشت ڕاوەستابووم و لە دەرگاکەیم دەدا، یەکێک لەو دیوەوە گوتی: تۆ کێیت؟ من گوتم: ئەوە منم، ناوم (پاچۆمیۆس)ە و خەڵکی (سێبیس)م. دەنگەکە گوتی: بەڕێی خۆتا بڕۆ، بەهەشت بۆ ئەو کەسانەیە کە شەوانە گۆزە لە دەرەوە دانانێن تا هێند سازگار بێ بۆ خواردنەوە دەس بدا!

خۆم دا بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا.

– "ببوورە برا فرانسیسکۆس، من هێشتا نەمتوانیوە جەستە ببەزێنم، ئاخر برسیمە و ماندووم و سەرمامە، تۆ بۆ هەر شوێنێک بڕۆیت، منیش دێم، بەڵام هەموو کاتێک خەیاڵم بەشوێنتەوە نییە، بەڵکو لاساریی دەیگرێ و بەربەرەکانی دەنوێنێ. من لەبەردەم بەهەشتا ڕاوەستاوم بەڵام دەرگاکەی ناکرێتەوە!"

– "برا لیۆن متمانەت بەخۆت لەق نەبێ، گەر شەیتان زۆری بۆ هێنایت مەترسە، دەرگای بەهەشت دەکرێتەوە و ئەوسا هەردووکتان بەیەکەوە دەچنە بەهەشت!"

فرانسیسکۆس وای گوت و دەستی نەوازشی بەسەرمدا هێنا.

– "چما شەیتانیش ڕێگەی دەدرێ بچێتە بەهەشت؟ برا فرانسیسکۆس لە کوێوە دەزانیت؟"

– "برا لیۆن بەدڵمدا هەست بەوە دەکەم، ئاخر دڵم کراوەیە و پێشوازی لەهەموو شتێک دەکا، بەدڵنیاییەوە بەهەشتیش هەر ئاوهایە!"

***

گەیشتینە شارۆچکەیەک کە کەوتبووە شوێنێکی بەرز و چەپەکی چیایەکی بەرزەوە، بەترۆپکی چیاکەوە، قەڵاو بورج هەبوون بەدوو ئاڵای بەرزەوە، لەوێدا خاوەنی قەڵاکە لەگەڵ بازەکانیدا دەژیا، بەبناری چیاکەشەوە، شار ڕاکشابوو بەرەز و دار زەیتوونەکانییەوە، بەخانووە چکۆڵە و هەژارانەکەیەوە کە باران و زەمەن و هەتاو وێرانی کردبوون، فرانسیسکۆس بەزەیی پێمدا دەهاتەوە.

گوتی: "سێ ڕۆژان لێرە دەمێنینەوە و دەحەوێینەوە، لە نێو دار زەیتوونەکانەوە دەیرێکی چکۆڵە دەبینم، برا لیۆن خودا بەزەیی پێتدا هاتەوە!"

چووینە شارۆچکەکەوە، کرێکاران لە کارەکانیان دەگەڕانەوە، خۆر خەریک بوو ئاوادەبوو. لە باخچەی کلێسایەکی وێراندا دانیشتین، چواردەورمان درەختی سەروو بوو، پەرژینەکە بۆنی دەپرژاند. لە ناوەڕاستا دارچنارێک هەڵکشابوو بەگەڵای سەوزی تۆخی تازە پشکوتووەوە و تۆزێکیش لەولا چنارەکەوە ئاوی کانییەک پرشنگی دەدا. فرانسیسکۆس لەچوار دەوری خۆی ڕوانی و هەناسەیەکی قووڵی هەڵمژت.

گوتی: "برا لیۆن هەڵبەت ئەمە بەهەشتە، ئیدی سەرەوەی بۆ مەگەڕێ، ئەمە بۆ ڕۆحی ئینسان بەسە، ئەوپەڕی بەسە!"

چریکەی تەیرەکان سەریان بەفرانسیسکۆس هەڵبڕی، پۆلێک چۆلەکە لەنێو هێلانەکەیان لەسەر دارچنارەکە نیشتنەوە تا شەو لەوێدا بەسەر بەرن، بەرلەوەی بخزێنە هێلانە چکۆڵەکانیان و سەریان بنێنە نێو سینگە پەڕنەکانیانەوە و بنوون، لەسەر پەلکی درەختەکە نیشتنەوە، پاشان دابەزینە خوارەوە بۆ حەوشەکە و شادومانانە کەوتنە جریوە جریو.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی بەرەو لای کانییەکە چوو کە لەوێدا چۆلەکەکان کۆببوونەوە، دەستی سڵاوی بۆ هەڵبڕین.

گوتی: "برا لیۆن، ئارامبە، مەجووڵێ نەبا بیانتارێنیت، من چ خواردنێکم نییە بیاندەمێ، لەبەر ئەوە پەیڤی خودایان دەدەمێ، ئیدی بەدەم گوێڕادێرانەوە دەچنە بەهەشت."

ئەوجا ڕووی کردە تەیرەکان، دانەوێوە و بەئامێزێکی کراوەوە کەوتە قسان:

– "برا تەیرەکانم، خودا وەک باوکی تەیر و مرۆڤەکان، ئەنگۆی زۆر خۆشدەوێ و ئەنگۆ خۆشتان ئەمە دەزانن. هەر لەبەر ئەوەشە کە لەگەڵ خواردنەوەی هەر قومە ئاوێکدا، سەرە چکۆڵەکانتان هەڵدەبڕن و سوپاسی دەکەن، بەیانیانیش کاتێ هەتاو لەسینگتان دەدا، ئەوسا تژیی دەکەن بەگۆرانی و لەم چڵەوە دەفڕن بۆ ئەو چڵ و ستایشی خودا دەکەن کە هەتاوی ناردووە و ئەو درەختە سەوزانەی ناردووە و گۆرانی ناردووە. ئێوە بەرز بەرز بەئاسماندا دەفڕن تا زیاتر لێی نزیک ببنەوە و دەنگتان ببیەت!"

فرانسیسکۆس دەدوا و پۆلێک کۆتر کە گوێیان لەدەنگە بەسۆزەکەی بوو دابەزین و بەدەوری پێی فرانسیسکۆسدا نیشتنەوە، کۆترێکی چکۆڵەشیان بەرز بۆوە و گماندی و لەسەر شانی ڕاستی نیشتەوە. فرانسیسکۆس زیاتر خۆی چەماندەوە و جبەکەشی وەک باڵ دەشەکاندەوە و دەنگیشی وەکی دەنگی بولبول دەژنەفترا، پێدەچوو بیەوێ ببێتە تەیر، ببێتە چۆلەکەیەکی گەورە کە حەز دەکا لەگەڵ خودادا یەکانگیر ببێ.

– "برا چۆلەکەو کۆترەکانم، بیر لە هەموو ئەو شتە باشانە بکەنەوە کە خودا پێی بەخشیون، خودا باڵی پێ بەخشیون تا بەئاسماندا سەفەری پێ بکەن، پەڕی پێ بەخشیون تا زستانان سەرماتان نەبێ و جۆرەها خواردنیشی بۆ هەڵداونەتە سەر عەرد و سەر درەختەکان تا برسیتان نەبێ!"

ئەوجا پەڕەسێلکەکان هاتن و بەڕیز بەرامبەر ئێمە لەسەر پەرژین و سەربانی کلێساکە نیشتنەوە. باڵیان لێک دەدا و ملیان درێژ کرد و گوێیان ڕادێرا. فرانسیسکۆس ڕووی تێ کردن و سڵاوی لێ کردن.

– "بەخێرهاتن برا پەڕەسێلکەکانمان کە هەموو ساڵێک لەسەر باڵە شمشێرییەکانتان بەهار دێنن. هێشتا دونیا ساردە و باران دەبارێ و خۆریش ڕووت و هەژار، کەچیی ئێوە هەست دەکەن دڵتان گەرمەو تژییە بەهاوین، لەسەر گوێسوانەی بەخشت ڕۆنراوی پۆشراو بەبەفری خانووەکان دەنیشنەوە، لەم چڵی ڕووتەوە دەفڕن بۆ ئەو چڵی ڕووت و بەدەنووکە تیژەکانتان دەنووک لەزستان دەدەن تا هەرچی زووە بەرێگەی خۆیدا بڕوا. کە ڕۆژی ئاخیرەتیش دێ برا پەڕەسێلکەکانم، ئێوە بەر لە تەیرەکانی تر و بەر لە مەلایکەتە شەیپوور بەدەستەکان دەفڕن بۆ قەبرسانەکان و دەنووک لە کێلەکان دەدەن و گۆرانی زیندووبوونەوە دەچڕن، ئیدی مردووەکان گوێیان لێتان دەبێ و گوڵە بەیبوونی سەر گۆڕەکانیان لەخۆیان دەتەکێنن و هەڵدەسنە سەرپێ تا سڵاو لەو بەهارە نەمرە بکەن!"

پەڕەسێلکەکان بەشادومانی باڵەکانیان لەیەک دەدا و کۆترەکان دەیانگماند و چۆلەکەکانیش لێی نزیک ببوونەوە و نەرم و ئارام دەنووکیان لە جبەکەی دەدا. فرانسیسکۆس دەستی بەسەریاندا هێنا، خاچی کێشا و بەرەکەتی دان. پاشان دەستی بەهەر چوار لادا بۆ ڕاوەشاندن و خوداحافیزیی لێ کردن و گوتی:

– "برا چۆلەکە و کۆتر و پەڕەسێلکەکان، ئیتر وا ئێوارەیە و بچن بۆ خۆتان بحەوێنەوە. گەر خودا سۆز بفەرمووێ و هەندێ خەونتان پێ ببەخشێ، ئەوا ڕەنگە ئەمشەو خەون بەخاتوونی پیرۆزی پەڕەسێلکەکانەوە ببینن کە وەک پەڕەسێلکەیەکی گەورە بەسەر هێلانەکانتاندا دەفڕێ."

کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، سوارێک بەوێدا تێپەڕی، ئەو سوارەیە قەشەیەکی بینی کە لەگەڵ تەیردا دەدوێ، ڕاوەستا و دایە قاقای پێکەنین. وی بەگزادەیەکی تەمەن مام ناوەندی بوو، خاوەن کەپوویەکی ئەستوور و ناقۆڵاو لچ و لێوێکی شۆڕ و شەهوانی، جلکێکی ڕەنگاوڕەنگی لەبەردا و تاجێکی گەڵای داردێمشتی بەسەرەوە بوو، زنجیرێکی ئاڵتونی ئاڵاندبوو لەناوقەدییەوە کە مەیمونێکی چکۆڵەی ئاوریشمینی وەک نوشتەی بەخت پێوەبوو، بلوێرێکیشی بەشانیدا کردبوو.کۆمەڵێک کوڕ و کچ لەدوایەوە دەڕۆیشتن کە تاجی لاولاو و گوڵیان بەسەرەوە بوو. هەر کە پێشەواکەیان بینی ڕاوەستا، ئەوانیش ڕاوەستان و دایان لە قاقای پێکەنین. ڕوخساری کابرای سوارە پرشنگی دەدا و دوا تیشکی خۆر لێی دەدا و قژی وەک کڵپە زەرد هەڵگەڕاندبوو. من خۆم بەسەر پەرژینەکەدا چەماندەوە و ئاماژەیەکم بۆ یەکێک لە کوڕەکان کرد و ئەویش نزیکبۆوە.

لێیم پرسی: "ئەو جەنابە، ئەو سوارەیە کێیە؟ لە پادشا دەچێ!"

وەڵامی دامەوە: "ئەوە جەنابی (گیویلێلمۆ دیڤینی)، پادشای گۆرانییە، چما هیچت لە بارەیەوە

نەبیستووە؟ وی لە ڕۆماوە هاتووە، لەوێ لە (کاپیتۆلیۆم) تاجی گەڵا داردێمشتی لەسەر نراوە و نازناوی پادشای گۆرانی پێ بەخشراوە!"

– "گۆرانییەکانی باسی چ دەکەن؟"

– "باسی ئەڤین، قەشە باسی ئەڤین، چما ناوبانگیی گۆرانییەکانیت بەرگوێ نەکەوتووە؟"

وای گوت و دایە قاقای پێکەنین و بۆ لای هاوڕێکانی گەڕایەوە.

هەنووکە کۆترەکان هاتبوون و پاشان پەڕەسێلکەکان، سوارەیش بێ جووڵە ڕاوەستا و گوێی ڕادێرا. بۆ ساتێک ڕاچڵەکی و ڕووی کردە هاودەمەکانی کە دابوویان لە قاقای پێکەنین.

بەتووڕەیی هاواریلێکردن: "بێدەنگ بن!"

ئیدی فرانسیسکۆس شەوباشی کردبوو لە تەیرەکان و لەوەدا بوو بەحەوشەکەدا بچێتە دەرێ، بەڵام سوارە لە ئەسپەکەی بازێکی دا و کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا.

پێوپلە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "من کوێر ببووم و وا ئەڵعان بینراییم بۆ گەڕایەوە، من مردبووم و وا هەنووکە هەمدیس ژیانم تێ هاتەوە، هەڵمگرەوە، لەم دونیایە دەرم بێنە و ڕۆحم قووتارکە! بەدرێژایی ژیانم هەر سەرقاڵی گۆرانی گوتن و شەراب و ژن بووم، ئیتر ئەوانە با بەس بن و تەواو، لەگەڵ خۆتا ببەو لێگەڕێ با گۆرانی بۆ خودا بچڕم! من ناوم (گیویلێلمۆ دیڤینی)یە و هەر ئێستا ئەو خەڵکە شێتە تاجیان لەسەر نام و نازناوی پادشای گۆرانییان پێ بەخشیم!"

وای گوت و تاجەکەی لەسەری داگرت، گەڵا دێمشتەکانی هەڵپرواند و لە ئەرزەکەدا ورد وردی کردن.

گوتی: "وا ئیدی ئارام بوومەوە، هەروا جلکە ڕەنگاوڕەنگەکانیشم دادەکەنم، باوکی پیرۆز جبەیەکی قەشەییم بدەرێ، ئەم زنجیرە زێڕەش لە خۆم دەکەمەوە، گوریسێکی گرێدراوم بدەرێ!"

فرانسیسکۆس دانەوییەوە، هەڵیساندە سەر پێ و نێوچەوانی ماچ کرد.

– "برا ئیرێنیۆ(*) هەستە سەرپێ، براکەم من بەو ناوە بانگت دەکەم، لەبەر ئەوەی تۆ لەم ساتەوە چوویتە نێو ئارامیی خوداوە. من نێوچەوانت ماچ دەکەم کە هێشتا پڕە لە گۆرانی، تا ئێستا تۆ گۆرانیت لەبارەی دونیاوە گوتووە، لەمەولا گۆرانی لەبارەی کەسێکەوە دەچڕیت کە دونیای خوڵقاندووە. بلوێرەکەت با پێ بێ و ئەویش بۆ خزمەتی خودا بەکار بێنە. براکەم ئیرێنیۆ، دەبێ بزانیت کاتێک ساتەوەختی مەزنیش دێ، تۆ هەر بەبلوێرەکەی شانتەوە دەچیتە بەهەشت و مەلایکەتەکانت لێ کۆدەبنەوە تا فێری گۆرانییەکانی خۆتیان کەیت."

کوڕ و کیژەکان کەوتنە کۆکردنەوەی گەڵا دێمشتەکانی سەر ئەرزەکە و سەیری ئەو گۆرانیبێژە بەناوبانگەیان دەکرد و نەیاندەزانی چما ئەوە سوعبەتێکی نوێیەتی یاخود هەر بەڕاستی سەری لێ شێواوە و دەیەوێ ببێتە قەشە.

(*) بەزوبانی گریکی واتە ئاشتی، ئارامی. (وەرگێڕی سوێدی)

بەڵام برا ئیرێنیۆ ئاوڕی بۆ دانەوە و خواحافیزی لێ کردن.

– "خودا حافیز هاوڕێیانی ئەو ژیانەی پێشووم، ڕێگەی خۆتان بگرنەبەر. ئیدی گیویلێلمۆ دیڤینی مرد، بڕۆن و لاشەکەی بەخاک بسپێرن، ئەو مەیموونەش بخەنە سەر تابووتەکەی و ئەوجا بینێژن!"

وای گوت و زنجیرە ئاڵتوونەکە و مەیموونە ئاوریشمینەکەی بۆ هەڵدان هەمدیس پێی گوتنەوە: "خوداحافیز، ئێمە ئیتر یەکتر نابینینەوە!"

کوڕ و کیژەکان بەسەر سوڕماوی بڵاوەیان لێ کرد و ئیدی ئێمە هەرسێکمان ماینەوە. فرانسیسکۆس لەپێشەوە ڕۆیشت و ئێمەیش بەدوایدا بەرەو ئەو دەیرە چکۆڵەیەی ناو دار زەیتوونەکان ملمان نا. برا ئیرێنیۆ بەدەم ڕێوە گۆرانی دەچڕی.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، وەک تەیرێک وەهایە دڵی من، وەکی بولبولێکە کە لەگەڵ تەیرەکانی تردا هاتبوو تا گوێت بۆ ڕادێرێ، دڵم گوێی بۆ ڕادێرایت و ئەوسا دەنووکی بۆ ئاسمان هەڵبڕی و کەوتە چڕینی گۆرانییەکی نوێ."

فرانسیسکۆس پێکەنی.

گوتی: "من بەشێتێتییەکی نوێوە هاتووم بۆ دونیا، تۆیش بەگۆرانییەکی نوێوە، گۆرانی لەبارەی ئەو شێتێتییە نوێییەوە. برا ئیرێنیۆ من خۆشحاڵم یەکترمان ناسی، خۆش هاتیت بۆ لامان!"

سێ ڕۆژان لەو دەیرە ماینەوە و حەواینەوە. قەشەکان هەر کە ئێمەیان بینی، لە سەرەتاوە کەمێک بەرامبەرمان شەڕانگێزبوون. فرانسیسکۆس پێدەکەنی، ئیرێنیۆ بلوێرەکەی دەژەند و منیش بەدەنگە قرخنەکەم لەسەر ئاوازی بلوێرەکە گۆرانیم دەبێژا.

سەرۆکی دەیرەکە پێی گوتین: "پێتان وایە ئێوە لەکوێن؟ ئێرە دەیرە، ماڵی خودایە!"

– "برای سەرەک دەیر، تۆ پێت وایە دەبێ بەگریانەوە بێینە ماڵی خودا؟ خودا دەڵێ: ئیتر بەسە فرمێسک و شیوەن، من حەزم لەهەناسە هەڵکێشان نییە، ئاخر بەڕوخساری مۆن خەمین دەبم، من پەرۆشم بۆ ژنەفتنی پێکەنین لەسەر عەرد! دەی برا ئیرێنیۆ بلوێرەکەت کۆککە، گۆرانییەک بچڕە تاخودا دڵی گەرم دابێ!"

قەشەکان وردە وردە لێمان کۆبوونەوە و پێمان ڕاهاتن، فرانسیسکۆس ئێواران لە حەوشەکەدا کۆی دەکردنەوە و لەبارەی ئەڤین و هەژاری و بەهەشتەوە قسانی بۆ دەکردن.

پێی گوتن: "پێتان وایە بەهەشت چۆنە؟ پێتان وایە بەهەشت کۆشکێکی گەورەیە بەپێپلیکانەی مەڕمەڕی و زێڕین و هۆدەی زۆرەوە؟ نا، نا! من شەوێکیان بەهەشتم لەخەونمدا بینی، بەهەشت گوندێکی چکۆڵەی دەورە دراوە بەسەوزەگیا، لە ناوەڕاستی گوندەکەشدا و لە کوختێکی چکۆڵە و هەژارانە و هاکەزاییدا و لەلای بیرە ئاوێکەوە، ڕۆحی ئینسان دانیشتووە کە تەواوێک لە مەریەمی پاکیژە دەچێ ئەو کاتەی شیری خۆی دەداتە خودا..." فرانسیسکۆس دەدوا و شەو تژیی بەئارامی باڵی بەسەرماندا دەکێشا، هەوا پڕ دەبوو لەباڵی شین، قەشەگەلیش خەنی و خۆشحاڵ چاوانیان لێک دەنا و خۆیان دەکرد بەبەهەشتا.

دوای سێ ڕۆژ هەمدیس بەرەو باکوور ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر، پێدەچوو ڕێگەکەمان کورت بووبێتەوە، چونکە برا ئیرێنیۆ بەدرێژایی کات هەر گۆرانی دەچڕی، تا ئیدی ئێوارەیەکیان قەڵاو بورجەکەی ئاسیزیی ئازیزمان لێ وەدیارکەوت، فرانسیسکۆس دەستی هەڵبڕی و شاری بەرەکەتدا.

– "تۆ ئەی شاری ئازیز، شادومانم دەتبینمەوە، خودایە یارمەتیم دە، لێگەڕێ با لە ئارامیدا براکانم ببینمەوە!"

خۆر ئاوابیوو کە ئێمە بەشەکەتی گەیشتینە پۆرتیۆنکولا، فرانسیسکۆس لەپێشەوە و من و ئیرێنیۆش لەدواوە، بەهێواشی نزیک دەبووینەوە. فرانسیسکۆس ویستی لەناکاوێکڕا خۆی پیشانی براکان بدا، تا بزانێ چ دەکەن، گوێی لێ بێ بزانێ چ دەڵێن، بەڵام هەر چەندێک زیاتر نزیک دەبووینەوە، زیاتر دەنگی هاوار و پێکەنینمان دەژنەفت، سەرنجمان دا دووکەڵ لە سەربانەکەوە بەرز دەبێتەوە، هەڵبەت برایان ئاگریان کردبۆوە، بۆنی گۆشتی برژاو گەییە کەپوومان، هەڵبەت خەریکی چێشت لێنان بوون. فرانسیسکۆس ڕاوەستا.

لەبەرخۆوە گوتی: "برایان ئاهەنگیان هەیە، گۆشت دەخۆن!"

سواڵکەرێکی پیر بەوێدا تێپەڕی، ئەویش لە دوورەوە بۆنی گۆشتەکە گەییبووە کەپووی و بەهەڵەداوان هاتبوو تا بەڵکو بەزەییان پێیدا بێتەوە و پلێکی بەش بدەن.

فرانسیسکۆس پێی گوت: "براکەم، دەتوانیت یارمەتییەکم بدەیت؟ کڵاوەکەت و گۆچانەکەت و توورەکەکەتم بدەرێ، دەڕۆم و سڵاو لەو برایانە دەکەم و دواتر یەکسەر شتەکانت بۆ دەگەڕێنمەوە. ئەم یارمەتییەم بدە خودا پاداشتی خێرت دەداتەوە."

– "ئەرێ تۆ فرانسیسکۆس نیت؟ ئەوەی بەفرانسیسکۆسی ئاسیزیایی بانگت دەکەن؟"

– "بەڵێ براکەم ئەوم."

– "هانێ !"

فرانسیسکۆس کڵاوەکەی کردە سەر و بەسەر گوێیدا دایدایەوە، توورەکەکەی نایە کۆڵ و خۆی بەسەر گۆچانەکەدا نوشتانەوە و لە دەرگای پورتیۆنکولای دا.

بەناڵەناڵەوە گوتی: "بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح، براکانم بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح بەزەییەکتان بەم پیرەمێردە نەخۆش و برسییەدا بێتەوە!"

برایان وەڵامیان دایەوە: "پیرەمێرد وەرە ژوورەوە، لای ئاگردانەکەوە دانیشە و بخۆ!"

فرانسیسکۆس بۆ ئەوەی برایان ڕوخساری نەبینن و نەیناسنەوە، کۆمەکۆم چووە ژوورێ و لای ئاگردانەکەوە دانیشت و پشتی کردە برایان. قوتابییەکی جحێڵ قاپێک شۆربا و لەتێک نانی بۆ هێنا، فرانسیسکۆس داهاتەوە و چنگێک خۆڵەمێشی لە ئاگردانەکە دەرهێنا و ڕۆی کردە شۆرباکەوە و ئەوجا کەوتە خواردن. برایان دەسوبرد ناسییانەوە، بەڵام کەسیان نەیانوێرا ئەوە ئاشکراکەن، شەرم دایگرتبوون کە ئاوها فرانسیسکۆس لە کاتی خواردنی گۆشت و ئاهەنگگێڕاندا بەسەریاندا هاتبوو. پارووەکانیان لە قوڕگیاندا گیرابوو، کەسیان نەیاندەتوانی لەسەر خواردن بەردەوام بن، گرمۆڵە بەدیار قاپەکانیانەوە

دانیشتبوون و چاوەڕێ بوون، دەیانزانی تاوێکی تر گەردەلوول هەڵدەکا.

فرانسیسکۆس دوو قاپ شۆربای خوارد، پاشان قاپەکانی لەولاوە دانا و ڕووی کردە برایان.

گوتی: "براکانم ببوورن. کاتێک هاتم و ئێوەم بەرامبەر ئەم هەموو خواردنە زۆرە بینی، هیچ باوەڕم نەکرد. لەخۆم پرسی: چما ئەمانە ئەو برا هەژارانەن کە لەدەرگای ماڵانیان دەدا و سواڵیان دەکرد؟ ئەوانەی کە خەڵکی مەزەندەی دەکرد بەتەقوا و قەدیس بن؟ ئەوانەی کە خەڵکی دەیگوت گەر بچینە فیرقەکەیانەوە، ژیانێکی بێخەم و ئارام دەگوزەرێنین. تو ئەڤینی مەسیح پێم بڵێن، چما ئێوە هەمان برا سادە و ساکارەکانی فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی هەژارن؟"

براکان لەوە زیاتر نەیانتوانی خۆیان ڕاگرن، هەندێکیان دایانە قوڵپی گریان، هەندێکی تر بەپێدزکێ و بەترسەوە چوونە دەرێ و دیارنەمان، هەندێکی تریش کەوتنەوە بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا و داوای لێبوردنیان لێ کرد. فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ لەسەر سینگی دانا و وەک ڕاهاتبوو ئەمجارە باوەشی نەکردەوە تا لە لەئامێزیان بگرێ. ئێلیاس نزیک بۆوە، وی نە گریا و نە داوای لێبوردنیشی کرد.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس چییە برایان ناناسیتەوە؟ کاتێک دوور بوویت، ژمارەمان زیاتر بووە، دەستت ڕایەڵ کە و بەرەکەتیان بدە!"

بەڵام فرانسیسکۆس بەبێدەنگی سەری بەسەر سینگیدا شۆڕکردەوە. برایان بەدەوریدا بەترسەوە لێیان دەنۆڕی.

ئێلیاس هەمدیس گوتی: "برا فرانسیسکۆس، پاپا ت بینی؟ چما قانوننامەکەی مۆر کرد؟"

فرانسیسکۆس دەستی لەسەر سینگی دانا.

– "برا ئیلیاس پەلە مەکە، بەدوو کلیلەکەوە ئەوەتا لێرەدایە، گەر خودا بیکا سبەینێ لەو بارەیەوە قسان دەکەین. وەرن ئێستایش با بڕۆین بۆ کلێسا و لەخودا بپاڕێینەوە تا ئەویش مۆری خۆی لە قاقزەکان بدا!"

***

بۆ سبەینێ هەموو برایان لە جێگەیەکی کراوە لە دارستانەکە کۆبووینەوە. ئێلیاس هاتوچۆی دەکرد و بەنهێنی قسانی بۆ دەکردن. قەڵافەتە کەتەکەی هەمووانی شاردبۆوە، فرانسیسکۆس هێند چکۆڵە و بێ نموو بوو کە بەحاڵ لە پاڵ ئێلیاسدا دەبینرا. من هەرگیز، خودایە تۆبە، من هەرگیز ئیلیاسم نەچوو بوو بەدڵدا، ئاخر چاوانی پڕ بوون لە فیز و لە تەماح، ڕۆحی بێزی نەدەهات چ شوێنێک لە پورتیۆنکولا بگرێت بۆ خۆی، بێزی نەدەهات چ ژوورێک لەهەژاریی و ئەڤین بگرێت بۆ خۆی، ئەو حەزی بوو پەل بهاوێ و دونیا بخاتە ژێر رکێفی خۆیەوە، نەک بەمیهرەبانی، بەڵکو بەزەبر و زەنگ و بەسواری ئەسپەوە بچێتە مەملەکەتی ئاسمان. ئەو دەبوو لەگەڵ دۆمینیکۆس، ئەو قەشە ئیسپانیاییە دڵڕەقەدا با، نەک لەگەڵ ئەم پیاوە هەژارە ئاسیزیاییەدا. نازانم خودا بۆچی کەسێکی لەو جۆرەی بۆ ناردبووین؟ چما دەبێ مەبەستیی نهێنیی خودا لەناردنی پیاوێکی لەو جۆرەدا چ بووبێ؟ بڵێی خودا نەیەوێ لێکنەچووەکان

یەکانگیرکا؟ ڕۆژێکیان غیرەتمدایە بەر خۆم و بەفرانسیسکۆسم گوت:

– "برا فرانسیسکۆس، برا ئێلیاسم خۆشناوێ. هەموو برایەتییەک یەهودایەکی خۆی هەیە. خودا وەک درۆزنێک بەدرۆم بخاتەوە گەر ئەم پیاوە یەهودای ئێمە نەبێ!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "برا لیۆن یەهوداش میهرەبانە، ئەویش خزمەتکارێکی تری مەسیحە، گەر خودا لەنێوچەوانی نووسی بێ کە دەبێ خیانەت کا، ئەوا ئەو ئەرکی سەرشانی خۆی بەجێ هێناوە و خیانەتی کردووە!"

تاوێک بیریکردەوە و دەنگی نزم کردەوە.

– "تۆ سەربوردەی گورگەکەی (گیوبیۆ)ت لەیادە کە فێر ببوو دەچووە پشتیرەوە و بەرخی دەبرد، ئەو گورگە هەموو شوێنێکی گوندەکەی تێکوپێک دابوو، من بەزەییم بەخەڵکی گوندەکەدا هاتەوە و چووم بۆ دارستان تا بەناوی خودا سوێندی بدەم کە چی تر بەرخ نەفڕێنێ، کە چوومە دارستانەکە هاوارم لێ کرد و هات. دەزانیت چی وەڵام دامەوە؟ گوتی: (فرانسیسکۆس، فرانسیسکۆس نەزمی خودا مەشێوێنە، بەرخ گژوگیا دەخواو گورگیش بەرخ، ئاخر خودا ئاوها ئەمری فەرمووە. بۆچی؟ مەپرسە بۆچی، گوێڕایەڵیی خواستی خودایە و ئیدی لێم گەڕێ با ئازادبم بەرەو پشتیرەکان بچم، کاتێک برسێتی هێرشم بۆ دێنێ و دەیەوێ گوڕی بەرگرییم تاقی کاتەوە، منیش وەک تۆ ئەی پیاوی قەدیس لەخودا دەپاڕێمەوە و پێی دەڵێم: ئەی باوکی ئێمە کە فەرمانڕەوایی جەنگەڵەکان دەکەیت و ئەمرم پێ دەکەیت بەرخ بخۆم، دەی وەعدی خۆت بەجێ بێنە و بەرخی ڕۆژانەی خۆمم بدەرێ تا تێر بم و ستایشت بکەم. خودایە تۆ گەورەیت، تۆ کە ئەو هەموو گۆشتە خۆشەی بەرخت خولقاندووە، گەر ڕۆژێک مردم، ئەوا ڕێگەم بدە زیندوو ببمەوە و هەروەها ئەمر بفەرموو هەموو ئەو بەرخەکانەیش لەگەڵ مندا زیندوو ببنەوە کە خواردوومن تا جارێکی تریش بیانخۆمەوە.) برا لیۆن، گورگەکە ئاوها وەڵامی دامەوە، ئیدی منیش سەرم داگرت و بەکوێدا چووبووم، هەر بەوێشدا گەڕامەوە. بۆچی؟ بۆچی؟ برا لیۆن ئێمە چ بێعارین کە پرسیار دەکەین!"

ئای خۆزیا دڵێکی وەکی ئەوەی فرانسیسکۆسم هەبا کە جێگەی هەموو کەسێکی تێدا دەبۆوە و لە هەموو کەسێک دەبوورا! ئەمڕۆ (ئێلیاس بۆباڕۆنێ) دەبینم کە بەگوێی براکاندا دەچپێنێ، لە ترس و تووڕەییدا هەڵدەلەرزم.

کاتێک هەموو برایان کۆبوونەوە، فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، وەک ڕاهاتبوو دەستی بەنیشانەی خاچدا ناو ئارام و هێور و خەمین کەوتە ئاخافتن، ناو بەناو وەک ئەوەی سواڵ بکا دەستی بۆ برایان رایەڵ دەکرد. بەوشەی ساکار گێڕایەوە کە چۆن ئێمە چووین بۆ ئەو شارە پیرۆزە و چۆن چۆنی باوکی پیرۆزمان بینیوە، گێڕایەوە ئەو چی پێ گوتووە و ئەم چی وەڵام داوەتەوە، چۆناوچۆنی دانەویوەتەوە و قانوننامەکەی لەبەر پێیدا داناوە. ئیدی دوای سێ ڕۆژان پاپا قانوونامەکەی مۆرکردووە، هەڵبەت خودا ئەمری پێ فەرمووە، تەماشاکەن ئەمەتا! ئەوسا دەسنووسە پیرۆزەکەی لەبەر سینگی دەرهێنا و بەهێواشی کەوتە خوێندنەوەی وشە بەوشەی. برایان هەموو کەوتنە سەر چۆک و گوێیان ڕادێرا. کاتێ لە خوێندنەوەی بۆوە، دەستی ڕایەڵ کرد و دوو قسەی تریشی کرد، نا، قسانی نەکرد، بەڵکو دەستی ڕایەڵ کرد و پاڕایەوە:

– "ئەی خاتوونی پیرۆزی هەژاریی ئێمە، ئێمە لەم مەملەکەتەدا کەسی تر شک نابەین، بەجێمان مەهێڵە! لێگەڕێ با هەمیشە هەر برسی بین و لە سەرمادا بتەزین و شوێنێک نەبێ پاڵی پێوە بدەین!

ئەی خاتوونی پیرۆزی تەهارەتی ئێمە، خواستمان پاکژکەوە، دڵمان پاکژکەوە، هەوای هەناسەدانمان پاکژکەوە! یارمەتیماندە بەسەر شەیتاندا زاڵ بین کە وەکی شێرێک بەدەوری پۆرتیۆنکولادا، بەدەوری دڵماندا ماتەماتێتی!

ئەی خاتوونی پیرۆزی ئەڤینی ئێمە، ئەی کیژە گەورەی خودا، ئەز دەست هەڵدەبڕم و گوێم بۆ ڕادێرە، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو خەڵکی تێدا بێتەوە، خێرەومەند و شەڕانگێز، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو ئاژەڵانی تێدا بێتەوە، کێوی و ماڵی، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو درەختێکی تێدابێتەوە، زڕ و بەردار، دڵمان هێند بەرین کە جێگەی هەموو بەرد و ڕووبار و زەریایەکی تێدا بێتەوە، ئێمە هەموومان براین، هەموومان یەک بابمان هەیە و هەمووشمان دواجار ملی ڕێگە دەگرین و دەگەڕێینەوە ماڵە باب!"

بێدەنگ بوو، ڕەنگبێ ویستبێتی شتی تریش بڵێ، بەڵام برا ئێلیاس ڕاپەڕی، هەڵم لە جەستە کەتەکەیەوە هەڵدەستا و ئارەقەش بەلاجانگەکانیدا دەهاتە خوار. بەدەنگێکی قەبە و کاریگەر گوتی: "برا فرانسیسکۆس ڕێگە بەبرایانی تریش بدە بدوێن، ئێمە هەموومان لەبەردەمی خودادا وەک یەکین، دەی با هەمووان ئازاد بین لە دەربڕینی بیروڕای خۆمان. برایان ئێوە گوێتان بۆ ئەو قانوننامەیە گرت کە فرانسیسکۆس لە دەستی پاپای وەرگرتۆتەوە و ئەویش بۆ ئێمەی هێناوەتەوە، چما ئێوە پێتان باشە یان نا؟ با هەر کەسێک ئازاد بێ هەستێ و قسان بکا!"

بۆ ساتێک هەمووان بێدەنگ بوون، هەندێکیان ناڕازیی بوون، بەڵام لەبەر ڕێزی فرانسیسکۆس بێدەنگ بوون، هەندێکی تریان چ قسەیەکیان نەبوو بیڵێن، بەوردی لەوە نەگەیشتن کە فرانسیسکۆس خوێندییەوە، لەبەرئەوە بێدەنگ بوون. منیش هەر بێدەنگ بووم، لەبەرئەوەی لەگەڵ فرانسیسکۆسدا کۆک بووم و نەمدەزانی چۆن چۆنی ئەوە دەربڕم.

سەرەنجام باوکە سیلڤێستێر بەهەناسە هەڵکێشانێکەوە هەستایە سەر پێ.

گوتی: "براینە، من لە هەمووتان بەتەمەنترم، هەر لەبەر ئەوەش پڕکێشیم کرد و یەکەمین کەس هەستام بدوێم. براینە گوێم بۆ ڕادێرن، دونیا تاریک داهاتووە و لە کۆتاییدایە، با بەسەر هەموو عەردا بڵاو بینەوە و وەعزی ئەوە بدەین کە زەمەن لە کۆتاییدایە، دەبێ خەڵکی بترسێنرێن تا ژێوان ببنەوە و خۆیان ڕزگارکەن، ئەمە مەبەستی منە، ئێوەش ئەوە بکەن کە خودا ڕانومایيیتان دەکا!"

ساباتینۆ لە جێگەکەی ڕاپەڕی، ڕوخساری زەردو ژەهراویی بوو.

نەڕاندی: "دونیا تاریک دانەهاتووە، ئەوە پیاوماقووڵەکانن کە تاریک داهاتوون، با ڕاپەڕین، با ڕاپەڕین و پەلاماری پیاوماقووڵەکان بدەین، ڕاپەڕین و قەڵاکانیان ئاگر تێ بەردەین، جلکە ئاوریشمییەکانیان ئاگر تێ بەردەین، ئەو پەڕانە ئاگر تێ بەردەین کە دەیکەن بەکڵاوەکانیانەوە، ئەمە ڕاستەقینەترین بەرخۆدانی خاچە، تەنها لەم ڕێیەوە دەکرێ ئێمە مەرقەدی پیرۆز ڕزگارکەین. کام مەرقەدی

پیرۆز؟ ئەو خەڵکە بەدبەختەی کە لە خاچ دەدرێ. هەستانەوەی خەڵک واتە هەستانەوەی مەسیح!"

کێدرۆ ئاگر گرتووانە هاواری کرد: "خەڵکی برسییانە و هێزی ئەوەیان نییە لەسەر پێ ڕاوەستن، با یەکەم جار تێرکرێن تا هێزیان تێ بێتەوە، تەنانەت چاویشیان نابینێ کە ببینن چ ناحەقییەکیان بەرامبەر دەکرێ، با ئێمە چاویان بکەینەوە! برا فرانسیسکۆس با ئێمە بۆ ساتێک مەملەکەتی ئاسمان جێ بهێڵین و لە مەملەکەتی ئەرز بنۆڕین، دەبێ ئێمە لەوێوە دەست پێ بکەین. ئەمە ئامانجی منە، دەبێ یەکێک هەبێ هەموو قسەکان بنووسێتەوە!"

برا بێرناردۆش هەستایە سەرپێ و چاوە شینەکانی فرمێسکیان تێ زابوو.

گوتی: "براینە با دونیا جێ بێڵین، چۆن دەکرێ لەگەڵ جەنابگەلی ئەم زەمەنەدا خۆمان هاوشان کەین و بیانهێنینە ڕیزی خۆمانەوە؟ با دوورکەوینەوە، دوور دوور بەرەو بیابان و لەوێ شەوان و ڕۆژانمان بۆ عیبادەت تەرخان کەین. براکانم عیبادەت قودرەتی تەواوەتییە، کاتێ بونیام لە ترۆپکی چیایەکدا نوێژ دەکا، ئیدی نزاکانی بەگوڕ لە چیاکەوە دێنە خوارەوە و دەچنە شارەکانەوە و دڵە گوناهبارەکان دەهێننە لەرە، ئەوجا بۆ بەرپێی خودا بەرزدەبنەوە و لەبارەی عەزابی ئینسانەوە دەئاخڤن. براکانم تەنێ بەتەقوا، نەک بەدەوڵەمەندی، نەک بەچەک ئێمە دەتوانین دونیا ڕزگارکەین."

منیش هەستامە سەرپێ تا بدوێم، چەند قسەیەکم بەلاڵەپەتێ کرد، بەڵام یەکسەر ڕستی قسەکانم لێ ئاڵۆزکا، سەرم لەنێو دەستمدا حەشاردا و دامە قوڵپی گریان. هەندێک لەبرایان پێکەنین، بەڵام فرانسیسکۆس باوەشی پێداکردم و لای دەستە ڕاستی خۆیەوە داینیشاندم.

گوتی: "کەستان ئاوها ڕوون و بەگوڕەوە نەدوان. برا لیۆن نزای خێری منت لەگەڵ بێ!"

ئەوجا هەستایە سەرپێ و وەک ڕاهاتبوو باوەشی کردەوە.

گوتی: "ئەڤین! ئەڤین! نە شەڕ، نە زەبروزەنگ. برا بێرناردۆ تەنها عیبادەت بەس نییە، بەڵکو کردەوەشی دەوێ، قورس و زەحمەتە لەنێو خەڵکیدا بژیت و بوونت پێویست نەبێ، ئەوە گەلێک خۆش و هاسانە لەبیابانێکدا خۆت گۆشەگیرکەیت و نزاکەیت، ئاخر عیبادەت بەهێوریی موجیزەی خۆی دەنوێنێ. بەڵام کردەوە خێراترە، دڵنیاترە، زەحمەتترە. لەهەر کوێیەک خەڵک هەبێ، ئەوا خەم و نەخۆشی و گوناه هەن، براکەم ئەوێ شوێنی ئێمەیە، نێو گەڕەکان، نێو گوناهبارەکان، برسییەکان. کرمێکی خەتەر و پیس لەناخی هەموو کەسێکدا سەرخەو دەشکێنێ، تەنانەت لە ناخی پیرۆزترین زاهیدیشدا. دانەوەرەوە و بەو کرمە بڵێ: خۆشم دەوێی! هەر کە وا دەڵێی ئیدی ئەو باڵ دەردەکا و دەبێتە پەپوولە.... ئەی ئەڤین، من بۆت دەنوشتێمەوە و قودرەتی ڕەهای تۆ بەرز ڕادەگرم، وەرە و براکانمان ماچ کە، وەرە و موجیزەی خۆت بنوێنە!" کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، برا ئێلیاس لەسەر ئەو بەردەی کە لەسەری دانیشتبوو، ئاوڕی دایەوە و بەنیگەرانی و بۆڵە و خورتەوە سەری بادەدا و ئیشارەتی بۆ ڕەفیقەکانی دەکرد. دواجار ئیدی نەیتوانی دگان بەخۆیدا بگرێ و بەرزە پێ هەستایە سەرپێ.

– "براینە گوێی لێ مەگرن، ئەڤین بەس نییە، جەنگ هەموو شتێکە، جەنگ! فیرقەکەمان پێویستە ببێتە فیرقەیەکی جەنگی و براکانیشمان ببنە جەنگاوەری دلێر کە بەدەستێک خاچ هەڵگرن و

بەدەستەکەی تریش تەور. ئینجیل دەڵێ ئەو درەختە زڕە بەڕەگەوە هەڵدەکێشم و دەیخەمە ئاگرەوە. ئەی چۆن بتوانین بەسەر دەسەڵاتداراندا سەرکەوین؟ باشە، تەنها ئەو کاتە دەتوانین کە لەوان بەهێزتر بین. نەهەژاری، نەهەژاری تەواوەتی، برا فرانسیسکۆس ئەم لەخۆباییبوونە بۆ؟ خودی مەسیح ئیجازەی داوەتە حەوارییەکانی کە پێڵاو و گۆچان و کۆڵەپشتیان هەبێ و یەکێک لە حەوارییەکانیش سەرپەرشتی دەخیلەکەی کردووە و هەوڵی داوە پڕ بێ تا خواردنی بۆ هەمووان پێ دابین کا. باشە برا فرانسیسکۆس زات دەکەیت و دەتەوێ لە مەسیحیش باڵاتر بیت؟ سەروەت و سامان شمشێرێکی خاوەن قودرەتی ڕەهایە، با لەم دونیا بێ شەرمە چەقۆ وەشێنەدا بێ چەک نەبین! سەرۆکەکەمان نابێ مەڕ بێ، بەڵکو دەبێ شێر بێ، لەبری پەلکی پیرۆز دەبێ قامچیمان بەدەستەوە بێ. برا فرانسیسکۆس چما بیرت چۆتەوە کە مەسیح بەقامچی بازرگانانی لە پەرستگەی خودا کردە دەرەوە؟ برایان من دەیڵێم و ئەمجارەش دەیڵێمەوە: شەڕ!"

پێنج شەش کەس لە برا جحێڵەکان هەستانە سەرپێ و بەهاواری شادومانیی برا ئێلیاسیان خستە سەر شانیان. هاواریان کرد: "تۆ شێریت، دەی بۆ پێشەوە و ڕێنوێنمان بە!"

فرانسیسکۆس ڕەنگپەڕیو و شەکەت دەستی نایە سەرشانم و هەستایە سەرپێ، دەنگی تژیی بەنزا و خەم هاتە گوێ.

هاواری کرد: "براکانم ئاشتی! ئاشتی! چۆناوچۆنی دەتوانین ئاشتی لە دونیادا بخولقێنین کە ئاشتی لە خودی دڵی خۆماندا نەبێت؟ ئاخر شەڕ شەڕی تری بەدوادا دێ و خوێنی ئینسانیش هەرگیز ناگیرسێتەوە. ئاشتی، بیرتان نەچێ ئاشتی، برا ئێلیاس مەسیح مەڕێک بوو کە گوناهی هەموو دونیای بەکۆڵەوە بوو."

ئێلیاس وەڵامی دایەوە: "مەسیح، برا فرانسیسکۆس مەسیح شێرێک بوو، ئەی خۆی ناڵێت: من نەهاتووم تا ئاشتی بهێنم، بەڵکو هاتووم و شمشێرێکم وا بەدەستەوەیە؟"

وای گوت و ئەوسا ڕووی کردە براکان.

– "گوێتان لێبوو؟ ئەوە قسەی مەسیحە، من ئەو قسەیەم نەکردووە، بەڵکو مەسیح ئەو قسەیەی کردووە کە دەڵێ: من نەهاتووم ئاشتی بهێنم، بەڵکو هاتووم و شمشێرێکم وا بەدەستەوەیە!"

برایان پشێوییان تێ کەوت. هەندێکیان بەدەوری فرانسیسکۆسدا ڕاوەستان و دەگریان، زوربەیش بەپێکەنینەوە دەوری ئێلیاسیان دا، هەمووان لەیەک کاتدا بەتووڕەیی پێکەوە هاواریان دەکرد. باوکە سیلڤێستێر چووە نێوانیانەوە.

گوتی: "براینە، شەیتان، ئەو بزنە ڕەشە گەڕاوەتەوە ناومان، چاوە سەوزەکانی دەبینم!"

فرانسیکۆس ڕێی خۆی بەنێو ئەو برایانەدا کردەوە کە دەوریاندا بوو، نزیکبۆوە و دەستی ئێلیاسی گرت.

گوتی: "برا ئێلیاس، ئێوەیش برایانی تر گوێم بۆ ڕادێرن. ئەمە ساتە وەختێکی دژوارە کە برایەتی ئێمەی پێدا تێدەپەڕێ. با هەموو بەهانە و دژەبەهانەکان کە لەم بەیەکگەیشتنەماندا گوێتان لێبوو، هێور هێور بیری خۆتانی بەرنەوە. شەڕ؟ ئاشتی؟ عیبادەت لە تەنهاییدا؟ زەمەن باشترین پەیکی خودایە کە

ڕێگەمان پیشان دەدا. بەڵام برایان ئەرکی خۆتان لەیاد نەچێ! پاپا ئیمتیازی پێداوین وەعز بۆ پەیڤەکانی خودا بدەین، هەموو ڕێگاکانی عەرد خۆیان بۆ وا لێ کردووین، با ئەو ڕێگایانە برایانە لەنێوان خۆماندا دابەشکەین! دەی با ڕێکەوین و دەس پێ بکەین، ئەم جێگەیەمان چکۆڵەیە و ئیدی لە پۆرتیۆنکولا جێگەمان نابێتەوە، ئێمە وا خەریکین دەکەوینە بازوو شکاندنەوەی یەکتر، خەریکین دەکەوینە ئەوەی کە پاڵ بەیەکترەوە بنێین، هەڵدەچین و تووڕە دەبین و ئیدی شەیتانیش دێ. بچنە هەوای ئازادەوە، ڕێگا گەورەکان بگرنەبەر، دوو دوو بەڕێ کەون، ببنە خزمەتکار و هاندەری یەکتر. لە هەر کوێ بینیتان خەڵکی کۆبوونەتەوە، لەوێ ڕاوەستن و تۆوی نەمری، پەیڤی خودا بوەشێنن. بەیارمەتی مەسیح، من ڕێگەی عارەبستان دەگرمە بەر و سوار کەشتییەک دەبم و بەزەریادا سەفەر دەکەم، گەر خودا حەزبکا ئەوا بەرەو ئەو وڵاتە دوورانەی کافران دەڕۆم، لەوێ خەڵکانێکی بێشومار هەن کە هەرگیز ناوی مەسیحیان نەبیستووە. گەر خودا حەزبکا ئەوا دەڕۆم و ئەوەیان فێر دەکەم! برایان بەناوی خودا بۆ پێشەوە! با بەسەر ئەرزدا بڵاوبینەوە، پاشان بۆ پۆرتیۆنکۆلا، بۆ ئەو لانکە و بۆ ئەو شوێنە دەگەڕێینەوە کە لێی لە دایک بووین و ئیدی بۆ یەکتری دەگێڕینەوە لەم هێرشە حەوارییەماندا چیمان بینیوە و بەرگەی چیمان گرتووە و چیمان کردووە ! براکانم، کوڕەکانم، بەنزای خێری منەوە بەسەر ئەرزدا بڵاوببنەوە. هەموو ئەرز کێڵگەیەکی خودایە، ئەو کێڵگەیە بکێڵن و تۆوی هەژاری و ئەڤین و ئاشتی تێدا بوەشێنن، ئەو دونیایە قایم کەن کە خەریکە دادەڕمێ، ڕۆحی خۆتان قاییم کەن و دڵتان لە تووڕەیی و تەماح و بەخالەت بەتاڵ کەنەوە. مەڵێن: من، من! ئاژەڵێکی دڕندە و تێرنەخۆرە (من من) کردن. بەئەڤین خودا ڕام کەن، (من) ناچێتە بەهەشت، بەڵکو لەبەر دەرگای بەهەشتا ڕادەوەستێ و دەبۆڵێنێ. هەنووکەش مناڵەکانم لە ساتەوەختی خوداحافیزییدا، دەمەوێ مەسەلێکتان بۆ بگێڕمەوە، کاتێ بەبیری خۆتانی دەهێننەوە، وەک ئەوە وایە منتان بیری خۆتان هێنابێتەوە!

زاهیدێک بەدرێژایی ژیانی دەجەنگی بۆ ئەوەی بگاتە کاملی، هەموو سەروەت و سامانەکەی بەسەر هەژاراندا دابەشکرد، ئەوسا لە بیاباندا خۆی گۆشەگیرکرد و شەو و ڕۆژ لە خودا دەپاڕایەوە، تا ڕۆژی خۆی هات و مرد، بەرزبۆوە و لە دەرگای بەهەشتیدا. یەکێک لەناوەوە گوتی: (تۆ کێیت؟) زاهیدەکە وەڵامی دایەوە: (ئەوە منم!) دەنگەکە گوتی: (لێرە جێگەی دوو کەسمان نییە، بڕۆ بەڕێی خۆتەوە!) زاهیدەکە دابەزییەوە سەر ئەرز و هەمدیس کەوتەوە جەنگین: هەژاری، ڕۆژوو، نزا و گریانی بەردەوام، ڕۆژی خۆی هاتەوە و مرد، هەمدیس لە دەرگای بەهەشتی دایەوە. هەمان دەنگی پێشوو پرسییەوە: (تۆ کێیت؟) ئەم گوتی: (ئەوە منم!) دەنگەکە گوتی: (لێرە جێگەی دوو کەسمان نییە، بەڕێی خۆتا بڕۆ!). زاهید بەنائومێدی هەمدیس دابەزییەوە سەر ئەرز و جارێکی دی بەرخۆدانێکی تری بۆ ڕزگاری دەس پێ کردەوە، زاهید پیر بوو، تەمەنی گەیییە سەد ساڵ و مردەوە، هەمدیس لە دەرگای بەهەشتی دایەوە. دەنگەکە پرسییەوە: (تۆ کێیت؟) زاهید وەڵامی دایەوە: (تۆیت، خودایە تۆ!) وای گوت و دەرگای بەهەشتیان لێ کردەوە و چووە ژوورەوە!"

***

هەشت

هاوین بوو. خۆر سووتێنەر و زەریا بەدرەوشە، دوورگەکانی گریکستان کەوتبوونە چەپەوە و جەنگاوەرگەلێکی زرێپۆش، جحێڵ و کامڵ و پیرەمێردگەلێکی ڕیش سپی لە کەشتییەکەدا بوون. ئەوانە بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز دەچوون، چەند مانگێک بوو جەنگاوەرانی مەسیح (دامییێتێ) یان گەمارۆ دابوو، بەڵام سوڵتان (مەلیک ئەلکامیل) کە جەنگاوەرێکی دلێر بوو، بەری لە خۆبەدەستەوەدانی شارەکە گرتبوو.

لە کلکەی (مالیبیا) ڕووبەڕووی تۆفانێکی گەورە بووینەوە و زەریا بەهەزاران سەر و بەهەزاران دەمەوە هەڵدەچوو تا هەڵمانلووشێ. پیاوەکان ڕەنگیان پێ نەمابوو، تژیی لە پەرۆشی، لە نیشتمانیان دەنۆڕی و هەناسەیان هەڵدەکێشا، ئای گەر توانرابا بازێک بدرایە و تا گیان غیرەتی دەهاتەوە بەر، خۆ بەپەلکێکەوە ڕاگیرابا! ئەو ژنانەی کە لەگەڵ ئەواندا سەفەریان کردبوو، دەیانزریکاند. فرانسیسکۆس لەمیانەوە دەچوو بۆ لای ئەویان و لەبارەی خوداوە قسانی بۆ دەکردن، ئەوانیش گوێیان بۆ ڕادەدێرا و سەبوورییان دەهاتەوە. شەو داهات، هەورێکی ڕەش سەراپای ئاسمانی سەر زەریای داپۆشی و پاپۆڕەکە لەنێوان ئاسمان و ئاودا بازی بەسەر شەپۆڵەکاندا دەدا و بەتوندی خۆی پێدا دەکێشان و دەنگی تەق و هۆڕی شکانی دەهات. فرانسیسکۆس لەپێشی کەشتییەکەدا و لەنێو گلۆڵەی چارۆکەکاندا کڕنۆشی دەبرد و بانگی خودای دەکرد.

خۆم لێ نزیک کردەوە، بەڵام ئەو منی نەبینی و نەیژنەفتم، ڕووی کردبووە زەریا و لەبەرخۆوە و بەنەغمەیەکی تەرتیلەئامێز گۆرانییەکی دەچڕی، دەتگوت جادوویەک دەخوێنێتەوە: "زەریا، زەریا، ئەی کیژی خودا، ڕوحم بەبراکانت بکە.... ئاخر ئەوان بەرەو ئامانجێکی شەنگ و باڵا دەڕۆن، ئەوان بەرەو مەرقەدی پیرۆز دەڕۆن، ئەوانە نە بازرگانن و نە چەتەی زەریا، چما خاچە سوورەکانی سەر سینگیان نابینیت؟ ئەوانە جەنگاوەرانی مەسیحن، جەنگاوەرانی خودان و ڕوحمیان پێ بکە.... بیرت بێتەوە کە ڕۆژێکیان مەسیح پێی گوتیت هێور بەرەوە و ئیدی تۆ هێور بوویتەوە. من خزمەتکارێکی ناچیزەی مەسیحم، بەناوی مەسیحەوە سوێندت دەدەم: هێوربەوە!"

لەسەر عەردی کەشتییەکە درێژ بووم و گوێم نا بەگلۆڵەی چارۆکەکەوە و گرمەی زەریا و شیوەنی خەڵکانی سەر کەشتییەکەم دەژنەفت و لەنێوان ئەو زەریا هەڵچووە و شین و زاریی خەڵکیدا، دەنگی ئارامی فرانسیسکۆس دەهاتە گوێ کە دەپاڕایەوە و خودای بانگ دەکرد. لەو ساتەدا بۆ یەکەمین جار لەو بەهایە حاڵی بووم کە لە قودرەتی ئینساندا هەیە بەوەی لە نائومێداویترین ساتەوەخت و لەو ساتەدا کە دونیا دادەڕمێ، وی دەپاڕێتەوە. من دڵنیابووم زەریا گوێ بۆ قسەکانی فرانسیسکۆس ڕادەدێرێ و خوداش گوێی لێ دەبێ و مەرگیش گوێی لێ دەبێ و هەمووان گوێیان لێی دەبێ. ئیدی بنۆڕە، سوێند بەو ڕۆحەی تەسلیمی خودای دەکەمەوە، موجیزەکە ڕوو یدا. نا، ئەوە موجیزە نەبوو، بەڵکو ساکارترین و سروشتیترین شتێکی دونیا بوو: زەریا هێور بۆوە. سەرەتا کەمەکێک لە گرمەکەی کەم بۆوە و بەڵام هێشتا تووڕەییەکەی نەنیشتبۆوە و هێشتا هەر ملی نەدەدا و نەیدەویست بسرەوێ و نەیدەویست تەسلیم

بێ. بەڵام وردە وردە ئارام و هێوربۆوە و ئیدی لە نیوەشەودا، پەلاماری کەشتییەکەی نەدەدا تا تێکوپێکی بشکێنێ، بەڵکو ئارام و خۆنەویستانە و ئاشتیویستانە خۆی هەڵخست. گومانداران با هەر نکوڵی لەوە بکەن کە ڕۆح بتوانێ لەگەڵ زەریادا بئاخڤێ و ئەمری پێ بکا، بەڵام من نهێنییەک دەزانم کە فرانسیسکۆس فێری کردووم، ئەویش ئەوەیە ڕۆح لە زەریا بەهێزترە، ڕۆح لە مردن بەهێزترە و دەتوانێ لە جەستەی بونیام دەرپەڕێ و ئەو دونیایە ڕاگرێ کە خەریکە لار دەبێتەوە. بەسینگەخشکێ چووم بۆ لای فرانسیسکۆس و پێوپلە خوێناوییەکەیم ماچ کرد، بەڵام ئەو هەستی پێ نەکردم، ڕۆحی بەتەواوەتی بەسەر ئەو ئاوە ڕەشەکەوە دەشنایەوە و شەونخوونیی دەکێشا تا نەبادا زەریا هەمدیس تێ هەڵچێتەوە و سەرلەنوێ سەر بەرزکاتەوە.

خودا خۆری هەڵێنا، ئاسمان و عەرد پرشنگیان دەدایەوە و زەردەخەنەیان دەهاتێ، سەرنشینانی کەشتییەکەش پرشنگیاندەدایەوەو زەردەخەنەیان دەهاتێ. فرانسیسکۆس هێشتا لە پێشی کەشتییەکەدا دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و ڕەنگی پەڕیو و بەقورسی هەناسەی دەدا، چاوانی لێک نابوو، هەنووکە وی کاری خۆی بەباشی ئەنجام دابوو، ئیدی خۆی تەسلیمی خەون کردبوو.

ڕۆژان و شەوانێک تێپەڕین، کە لە (ئانکۆنا)وە بەرێکەوتین مانگ هیلالێکی چکۆڵە بوو، هێدی هێدی گەورە بوو تا شێوەی بازنەیەکی وەرگرت، پاشان هەمدیس چکۆڵە بۆوە و دیارنەما. هەموو چاوانمان بڕیبووە باشوور و چاومان دەگێڕا تا بەڵکو ئەو وڵاتە نەفرەتییەی موسوڵمانان ببینین، وردە وردە زەریا سەوز هەڵگەڕا. ناخودای کەشتییەکە گوتی: "وا ئاوی زەریا خۆی لەگەڵ ئاوی نیلدا یەکانگیرکرد، ئیدی وا گەیشتین!" لەڕاستیدا بۆ سبەینێ بەیانی، لە ئاسۆوە بەرۆشنی ئەو وڵاتەمان بینی، نزم و لمین و کەنارەکانی بەیەکەمین تیشکی هەتاو گوڵڕەنگ بیوون.

لە پێچێکی دووری کەناردا لەنگەرمان گرت، فرانسیسکۆس کڕنۆشی برد، نزای کرد و وێنەی خاچی لێرە، لەسەر لمەکە کێشا. جەنگاوەران کەوتنە ڕێ تا خۆیان لەگەڵ مەسیحدا یەکانگیرکەن، ئێمەیش هەردووکمان، من و فرانسیسکۆس لەو کەنارە چۆڵەدا ماینەوە، لە دووری دوورەوە بورج و منارەکانمان جیاکردەوە. فرانسیسکۆس بەسۆزەوە تەماشای کردم.

گوتی: "برا لیۆن، ئەی مەڕی خودا، ئێمە ئیدی واین لەنێو لانەی شێردا، چما ناترسیت؟"

وەڵامیم دایەوە: "با برا فرانسیسکۆس دەترسم، بەڵام وا خۆم پیشان نادەم کە دەترسم، ئاخر تۆ بۆ هەر کوێ بڕۆیت منیش لەگەڵت دێم!"

بەپێکەنینەوە گوتی: "برا لیۆن بۆ بەهەشتیش؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس، بۆ بەهەشتیش."

دەستی بەرەو منارە دوورەکان هەڵێنا.

– "کەواتە دەی وەرە و با بڕۆین، لێرەوە ڕێگەکە دەچێتەوە سەر بەهەشت!" وای گوت و پێشکەوت.

خۆر بەرز بەئاسمانەوە بوو، پێوپلمان بەلمەکە دەسووتا، کەوتینە گۆرانی چڕین و ئازارمان بیرچۆوە. ناو بەناو فرانسیسکۆس ڕادەوەستا و ئازایەتیی دەدامە بەر، پاشان پێشدەکەوتەوە و هەمدیس دەکەوتەوە

گۆرانی چڕین.

گوتی: "ئای گەر لێرە برا (ئیرنیۆ)مان بەبلوێرەکەیەوە لەگەڵ با، ئەوا دەمانتوانی وەک سێ قەشەی سەرخۆش خۆمان پیشانی سوڵتان دابا، سێ قەشە کە خودایان زۆر خواردۆتەوە و پێی سەرخۆش بوون!"

لەبەر ئەوەی بڕستم لێ بڕابوو، گوتم: "برا فرانسیسکۆس برسیمە!"

– "برا لیۆن حەوسەڵەت هەبێ، بنۆڕە وا منارەکان گەورە و گەورەتر دەبن، ئەلعان دەگەین، ئارامبە، هەرکە سوڵتان دەمانبینێ فەرمان دەدا سینییەکە بنێنە فرنەوە!"

ئەو کاتەی ئێمە دەدواین، نەڕەیەکمان ژنەفت و دوو قولەڕەش بەشمشێری لەکالان ڕاکێشراوەوە شالاویان بۆ هێناین.

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "سوڵتان! سوڵتان!" وای گوت و ئاماژەی بۆ منارەکان کرد.

دوو قولەڕەشەکە لێیان داین و پاشان بەلەقەلێدان و پێکەنینەوە خستیانینە ئەملاولای خۆیانەوە و بردیانین، ئێوارەیەکی درەنگ فڕێیاندانینە بەرپێی سوڵتانەوە.

سوڵتان زوبانەکەی ئێمە بەڵەد بوو، هەر کە ئێمەی بینی، پێکەنی و شەقێکی تێ هەڵداین.

– "ئێوە کێن ئەی قەشە بەشەراب سەرخۆشەکان؟ بۆچی هاتوونەتە ناو دەمی شێرەکەمەوە؟ چیتان دەوێ؟"

من چاوانم هەڵبڕی و سەیریم کرد، سوڵتان پیاوێکی قۆز بوو بەرپشێکی لوولەوە، کەپوویەکی جوانی چەماوە و چاوانیشی گەورە و ڕەش وەکی خەڵووز. مێزەرێکی زلی سەوزی بەسەرەوە و هیلالێکی لە مەرجان دروستکراوی پێوەکردبوو. جەللاد کە قولەڕەشێکی کەتە بوو، بەخەنجەرەوە لەلایەوە ڕاوەستابوو.

هەمدیس پرسییەوە: "ئێوە کێن؟ چیتان دەوێ؟ هەستنە سەرپێ!"

هەستاینە سەر پێ، فرانسیسکۆس خاچی کێشا.

گوتی: "ئێمە مەسیحین، مەسیح ئێمەی ناردووە، لەبەرئەوەی ئەی سوڵتانی بەناوبانگ مەسیح بەزەیی پێتا هاتەوە و ویستی ڕۆحت ڕزگارکا!"

سوڵتان بێهوودە هەوڵی دا بەر بەپێکەنینەکەی بگرێت، گوتی: "ڕۆحی من ڕزگارکا؟ قەشە، ڕۆحی من چۆن ڕزگار دەکرێ؟"

– "سوڵتان، بەهەژاری تەواوەت، بەئەڤینی تەواوەتی، بەتەهارەتی تەواوەتی!"

سوڵتان چاوانی زەقکردنەوە.

گوتی: "ئەرێ ئەوە تێکچوویت؟ قەشە ئەم قسە هەلەق و مەلەقانە چییە دەیانکەیت؟ تۆ مەبەستت لەوەیە سەروەت و سامانەکەم، کۆشکەکانم و ژنەکانم جێ بێڵم و ببمە شرووڕ پۆشێکی وەک تۆ و لە دەرگای ماڵان بدەم و سواڵکەم؟ مەبەستت لەوەیە بەلای ژندا نەچم؟ بەڵام ئەدی بۆچی دەژیم؟ دەتوانیت پێم بڵێیت؟ ئەدی بۆچی خودا کلیلی ژنی داومەتێ؟ دەتەوێ ببمە قەشە؟ ئەوەت دەوێ؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "ژنان..."

سوڵتان بەتوورەی دەستی ڕایەڵ کرد.

– "قەشە دەمت داخە، بەخەراپ باسی ژن نەکەیت، ئەگینا زوبانت لەبنا دەقرتێنم! بیر لە دایکت بکەوە، گەر خوشکت هەیە بیر لە خوشکت بکەوە، لەپێش هەموو شتێکیشەوە تۆ وەک مەسیحییەک بیر لە مەریەم، لە دایکی مەسیح بکەوە!"

فرانسیسکۆس سەری دانەواند و وەڵامی نەدایەوە.

سوڵتان ئیشارەتێکی بۆ جەللاد کرد تا نێزیک بێتەوەو ئەوجا گوتی: "ئەی مەبەستت لەوە چی بوو پێت گوتم، ئەڤینی تەواوەتی؟"

– "کە دوژمنەکانت خۆشبوێ سوڵتان!"

– "دوژمنەکانم خۆشبوێ؟" ئەمجارەیان سوڵتان دای لە قاقای پێکەنین و بەجەللادەکەی گوت: "خەنجەرەکەت بنێوە کێلان، ئەم نەگبەتانە شێتن، شێتی خودان، نایانکوژین."

هەمدیس ڕووی کردەوە فرانسیسکۆس، ئەمجارەیان دەنگی نەرم و میهرەبانتر بوو، وەک ئەوەی لەگەڵ نەخۆشێکدا بدوێ.

پرسی: "ئەرێ ئەم بەهەشتەی ئێوە چۆن چۆنییە؟ گەر بهێنێ ئەوا دەچین و دەیبینین!"

– "پڕە لەمەلایکەت و ڕۆحگەلی پیاوچاکان، خوداش لەژوور هەمووانەوەیە!"

– "ئەی بونیام لەو سەرەوە چ دەخوا؟ چ دەخواتەوە؟ چ لەباوەش دەگرێ؟"

– "کفر مەکە، لەسەرەوە بونیام نان ناخوا، ناخواتەوە و چ کەسێک لە باوەش ناگرێ، هەموو شتەکان ڕۆحن."

سوڵتان هەمدیس دایەوە لە قاقای پێکەنین.

– "ڕۆح؟ مەبەستت لە هەوایە؟ بەهەشتەکەی خۆمان هەزاران جار لەوەی ئێوە باشترە، چیاگەلێک لە خواردنی خۆش، ڕووبارگەلێک لە شیر و هەنگوین و کچگەلێک کە دوای هەموو لێکالآنێک لەتەکیاندا، سەرلەنوێ پاکیژە دەبنەوە. ئیدی قەشە، خۆ شێت نەبووم بمەوێ بێم بۆ بەهەشتەکەی تۆ، لێم گەڕێ!"

فرانسیسکۆس لە توورەییدا قوولپی دەدا، لە بیری چووبۆوە لەکوێیە، بیری چووبۆوە کە سوڵتان دەتوانێ بەیەک ئیشارەت ملی بپەڕێنێ. بەبێ ترس کەوتە وەعزدان لەبارەی ئازارەکانی مەسیح و زیندووبوونەوە و ڕۆژی مەزن و ئەو دۆزەخەوە کە موسوڵمانانی تا ئەبەد تێدا دەسووتێنرێن. ئیدی دوای ئەوەی لە وەعزدانەکەیدا بەپەیڤی خودا سەرخۆش بوو، کەوتە چەپڵەلێدان و سەماکردن. پێدەکەنی، تەرتیلەی دەچڕی و فیکەی دەکێشا، هەڵبەت ئەقڵی لەدەس دابوو. سوڵتانیش تەماشای دەکرد و پێدەکەنی، ئەویش کەوتە چەپڵەلێدان و فیکەکێشان تا هانی فرانسیسکۆس بدا زیاتر سەما بکا.

لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆس لە سەما کەوت، زەنگۆڵ زەنگۆڵ ئارەقەی پێدا دەڕژایە خوار و هەڵم لە دەمییەوە دەهاتە دەرەوە.

سوڵتان گوتی: "قەشە بەرەکەتی منت بەنسیب بێ کە بەشی خۆم پێکەنیم، ئێستا هێوربەرەوە.

قسەیەکیشم هەیە دەمەوێ پێت بڵێم، پەیامبەری من حەزی لە عەتر و ژن و گوڵ بووە و ئاوێنەیەکی چکۆڵە و شانەیەک لەبەر پشتوێنەکەیدا بووە تا قژی پێدابێنێ، هەروەها حەزی بەجلکی جوانیش بووە. بەڵام دەڵێن پێغەمبەرەکەی تۆ پێپەتی، خۆنەشتوو، بەقژی شانەنەکراوەوە گەڕاوە و جبەکەی هەزاران پینەی پێوەبووە و دەڵێن هەر هەژارێک پینەیەکی داوەتێ. ئەوە ڕاستە؟"

فرانسیسکۆس بەئەفسوونەوە هاواری کرد: "ئەوە ڕاستە! ئەوە ڕاستە! ئاخر ئەو هەژاری پۆشیبوو، هەموو خەم و عەزابی دونیای پۆشیبوو!"

سوڵتان ڕیشی هەڵگلۆفت، ئاوێنەیەکی چکۆڵەی لەبەر پشتوێنەکەی دەرهێنا و سمێڵی سڕی، ئەوجا سەبیلێکی درێژی بەدەستەوە گرت کە سەرێکی عەنبەرینی هەبوو، منداڵێک کڕنۆشی برد و سەبیلەکەی بۆ داگیرساند. چەند جارێک دووکەڵەکەی هەڵمژت و بەخۆشحاڵییەوە پێڵووی لێکنا. فرانسیسکۆس ڕووی کردە من و بەچرپە گوتی:

– "برا لیۆن ئەمە ساتەوەختێکی جوانە بۆ مردن. ئامادەیت؟ دەنگی کردنەوەی دەروازەکانی بەهەشت دەبیستم!"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس بۆچی مردن؟ چاوەڕێ کە!"

سوڵتان چاوانی کردنەوە.

گوتی: "محەممەد، دروودی خودای لەسەربێ، بەتەنێ هەر پێغەمبەر نەبوو، بەڵکو ئینسانیش بوو. حەزی لەوەبوو کە ئینسان حەزی لێی بوو، ڕقی لەوەبوو کە ئینسان ڕقی لێی بوو، هەر لەبەرئەوەیە سوژدەی بۆ دەبەم و بەرز و پیرۆز ڕایدەگرم و منیش وەکو ئەو دەگەڕێم. بەڵام پێغەمبەرەکەی ئێوە لە بەرد و هەوا بوو. پێغەمبەرێکی لەو جۆرە بەکەڵکی من نایەت."

ئەوجا ڕووی کردە من.

– "ئەی تۆ قەشە، دەی قسەیەک بکە با گوێم لە دەنگت بێ!"

گوتم: "من برسیمە!"

سوڵتان قاقا پێکەنی و دەستی بەیەکدا ماڵی، ئەو دوو قولەڕەشەی کە ئێمەیان هێنابوو بۆ ئەوێ هاتنە ژوورەوە.

سوڵتان ئەمری کرد: "خواردنیان بدەنێ، سینییەکیان لە فڕنەکە بۆ دەربێنن، پاشان ڕێگەیان بدەن بڕۆن و مەسیحییەکان، ئەو وێنە پەرستە کافرانە بدۆزنەوە. ئەم فەقیرانە شێتن، هەر تەواوێک شێتن، ئێمەیش دەبێ چاومان لێیانب ێ و ڕێزیان بگرین!"

شارەکە تژیی بوو لەخەڵکی خۆرهەڵاتی و لەبۆگەنی، لاشەی نەنێژرا و لە جاددەکاندا کەوتبوون، لاشەی ئەسپ کەوتبوو بەزگی هەڵدڕاوەوە، دەروێشەکان لەبەردەم مزگەوتەکاندا زیکریان دەکرد و چەقۆی درێژیان بەسەری خۆیاندا ڕۆدەبرد و خوێن بەجبە سپییەکانیاندا دەهاتە خوارەوە. مناڵانی گۆشتن لە چایخانەکاندا گۆرانی دوورو درێژی خۆرهەڵاتییانەیان دەچڕی و ئامێرێکی سەیری لاکێشەییان لەگەڵ دەژەند کە پێیان دەگوت تەنبوور. ژنانی سەراپا پۆشراو لەوێوە تێدەپەڕین و بۆ ساتێک بۆنی میسک لەو هەوا

تاعوناوییەدا بڵاوەبۆوە.

ئێمە لووتمان گرتبوو تائەو بۆنە هەڵنەمژین، بەدوای دوو قوولەڕەشەکەوە بەکۆڵانە باریکەکاندا بەخێرایی بەرەو دەرەوەی شار دەڕۆیشتین. قوولەڕەشەکان ڕاوەستان، دەستیان ڕایەڵ کرد و ئیشارەتیان بۆ دوور کرد، بۆ ئەودیو گردۆڵکەیەکی لمین. هاواریان کرد: "ئەوە مەسیحییەکانن!"وایان گوت و دگانە سپییەکانیان لەبەر هەتاودا درەوشایەوە، ئەوجا دوو مشتەکۆڵەی توندیان بەپشتماندا کێشا و بەڕاکردن گەڕانەوە.

بەبێدەنگی ملی ڕێگەمان گرتەبەر، فرانسیسکۆس وەک بڵێی دەمی مۆری لێدرابێ، داخراو و لە عەردەکەی دەنۆڕی و لە فیکرەوە چووبوو، بەڵام من بەچاوانێکی زەقەوە بەهەموو لایەکدا دەمنۆڕی، دونیام زۆر گەورە دەهاتە پێش چاو، هەزارەها میل دوور لە ئاسیزییەوە، ڕۆحگەلێکی بێشومار لێرە لە گوناهدا دەژیان و هەرگیز ناوی مەسیحیان نەبیستبوو. چما چۆناوچۆنیی بتوانین وەعزی پەیڤی خودا بۆ ئەو هەموو ڕۆحە بدەین؟ ژیان کورتە و ئێمە پیاڕاناگەین، دونیا بێ کۆتاییە و ئەدی یەکەم جار لەکوێوە دەس پێ بکەین؟

بەردەممان ئەرزێکی تەختایی لمین بوو، تەیری سەیر و ڕەنگ سوور و ژێر زگ سپی بەژوور سەرماندا دەفڕین، لە دواشمانەوە هەراو زەنای ئەو شارە موسوڵماننشینە دەهاتەگوێ و لەودیو گردۆڵکە لمینەکەی پێشیشمانەوە، دەنگی تەپڵ و حیلەی ئەسپ دەبیسترا. وردە وردە لەسوپاکەی مەسیحییان نزیک دەبووینەوە کە چەند مانگێک بوو ئەو شارەی کافرانیان گەمارۆ دابوو.

لەناکاوێکڕا فرانسیسکۆس ڕاوەستا.

گوتی: "برا لیۆن کاتێک بۆ نیشتیمان دەگەڕێینەوە - گەر بگەڕێینەوە - هەر هەژارێک ببینم داوای پینەیەکی لێ دەکەم و جبەکەمیان لێ دروست دەکەم. سوڵتان ڕاست دەکا."

- "برا فرانسیسکۆس هەرزان نەجاتمان بوو!"

وەڵامی دامەوە: "بەڵام هەلێکمان بۆ چوونە بەهەشت لەدەس چوو!"

هەنووکە گەیشتبووینە گردۆڵکە لمینەکە، لە خوارەوە هۆبە ڕەنگاوڕەنگ و بەیەکداچووەکانی سوپاکەی مەسیح هەڵدرابوون.

***

حەز ناکەم ئەو ڕۆژ و مانگانە وەبیرخۆ بێنمەوە، هێشتا ژاوەژاوی ئەو ڕۆژ و مانگانە لە گوێمدا دەزرنگێتەوە و کاسم دەکا. کاتێک گەیشتینە ئەو دەشتاییەی کە جەنگاوەرانی مەسیح خێوەتەکانیان لێ هەڵدابوو، خودایە چ بۆگەنییەک چوو بەسەرماندا، خودایە چ گۆرانیگەلێکی بێشەرمانە و چ کوفرکردنێک چوو بەگوێماندا، پێ دەچوو فرانسیسکۆسی فەقیر گوێی ئاخنیبێ تا گوێی لە هیچ نەبێ. باشە جەنگاوەرانی مەسیح ئاوهایین؟ باسی ئەو شاڵاوی تاڵانکارییەیان دەگێڕایەوە کە ئەنجامیان دابوو، باسی ئەو ژنانەیان دەگێڕایەوە کە بەدیلیان گرتبوون و باسی ئەو عارەبانەیان دەگێڕایەوە کە قەتڵوعامیان

کردبوون، بەڵام هەرگیز ناوی مەسیحیان بەزارا نەدەهات. نازانم چەند هەفتە لەوێ لەلایان ماینەوە. فرانسیسکۆس دەچووە سەر بەردێک و وەعزی پەیڤەکانی خودای دەدا، لەبارەی مەرقەدی پیرۆزو ڕوحمی خوداوە دەئاخافت، بەڵام جەنگاوەرانی مەسیح بەلایدا تێدەپەڕین، هەندێکیان تەنانەت بۆ یەک جاریش ئاوڕیان نەدایەوە سەیرێکیشی بکەن، ئەوانەیشی کە دەوەستان بۆ ئەوە بوو پێبکەنن و لمی تێ بگرن.

هەمدیس شەڕ هەڵایسایەوە، مەسیحییەکان پەلاماری سەنگەرەکانیان دا و بەرەو شوراکان چوون، پیایاندا هەڵگژان و دابەزینە ناو شارەوە، ئیدی تاڵانیی و خوێنڕێژی دەسی پێ کردەوە. فرانسیسکۆس دەگریا و ڕای دەکرد و سوێندی جەنگاوەرانی مەسیحی دەدا کە ڕوحم بنوێنن، بەڵام ئەوان بەسەریدا دەیانقیژاند و پاڵیان پێوەدەنا و ئەوجا دەکەوتنە شکاندنی دەرگاکان. هەرگیز ناتوانم زریکەی ژنان و نەڕەی ئەو پیاوانەم بیرچێتەوە کە شەلێڵی خوێن کران! ڕووباری خوێن بەخوڕ دەڕژا، بۆ هەر کوێ دەڕۆیشتیت پێت بەر سەرێکی بڕاو دەکەوت، هەوا تژیی بوو لە گریان و زریکە.

گەرمایەکی خنکێنەر بوو، ڕوخساری ئاسمان شەڵاڵ بوو بەدووکەڵی خانووی سووتاو و لاشەی برژاو. ئاڵای مەسیح بەکۆشکەکەی سوڵتانەوە دەشەکایەوە، بەڵام خودی سوڵتان توانیبووی خۆی هەڵبداتە سەر ئەسپێکی تیژڕۆ و هەڵبێت و ژنگەل و سەروەت و سامانەکەی جێ بێڵێ. فرانسیسکۆس لەبەر دەروازەی کۆشکەکەدا کەوتە سەر چۆک، دەستی بۆ حەوا هەڵبڕی و لەخودا پاڕایەوە کە ڕووی خۆی لە (دامییێتێ) وەرگێڕێ و نەبینێ کە لێرە جەنگاوەرەکانی، لەسەر عەرد چ دەکەن. فرمێسک بەچاوانیدا دەڕژایە خوارێ و هاواری کرد: "خودایە، خودایە ئینسان لەم قەسابخانەی جەنگەدا بۆتە ئاژەڵێکی دڕندە، بۆتە ئاژەڵێکی تینوو بەخوێن، ئیدی ئەو ڕوخسارەی دۆڕاندووە کە تۆ پێت بەخشیوە و لەبری ئەوە ڕوخساری گورگ یاخود ڕوخساری بەرازێکی پیسی پۆشیوە، خودایە ڕوحمی پێ بکە، خودایە ڕوخساری ئینسان، ڕوخساری خۆتی بدەرەوە!"

پیرەمێرد و پیرێژنان و ئەوانەی کە نەخۆش بوون لە مزگەوتێکدا کۆببوونەوە، فرانسیسکۆس دەچوو بۆ لایان و لەلایان دەمایەوە و دڵی دەدانەوە. زوربەیان بەهۆی نەخۆشییەوە کوێر ببوون، خوێن و جەراعەت لە چاوانیانەوە دەڕژایە خوار، فرانسیسکۆس دادەنەوێوە، دەستی دەنایە سەر پێڵووی نەخۆشەکە و لە خودا دەپاڕایەوە شەفای بدا. دەیگوت: "خودایە، ئەمانیش ئینسانن، زارۆکی خۆتن، ڕوحمیان پێ بکە!" ئەوجا فووی لە چاوانیان دەکرد و پەیڤی دڵنەوایی و ئەڤینی بەگوێیاندا دەچرپاند. تا ئیدی ڕۆژێک چاوانی فرانسیسکۆسیش نەخۆشییەکەی بۆ گوێزرایەوە، سوورهەڵگەڕا و کەوتە برژانەوە، دواجار ڕووناکیی چاوانی کوژانەوە و نەیدەتوانی بەتەنێ ڕێ بکا، من دەستیم دەگرت و ڕێنوێنیم دەکرد.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس پێم گوتیت لێیان نزیکمەبەوە و دەستیان تێوە مەدە!"

وەڵامی دامەوە: "تۆ زیاد لە پێویست ئاقڵێت برا لیۆن، ئەوەی تۆ دەیڵێیت لەوە زیاترە کە ئەقڵ داوای دەکا. کەواتە تۆ ناتەوێ باز بدەیت؟ دەتەوێ هەر بڕۆیت و هەمیشە سەرسم بدەیت؟"

- "برا فرانسیسکۆس بازی چی؟"

- "باز بەسەر ئەقڵی خۆتا، باز لە فەزادا!"

ناتوانم و هەرگیزیش نامەوێ ئەوە بکەم. ئاخر من لە ژیانمدا تەنێ بازێکمداوە، ئەویش ئەو بازە بوو کە دووی فرانسیسکۆس کەوتم، ئیدی ناتوانم بازێکی تر بدەمەوە.... زۆر جاران خۆشحاڵم بەوەی کە ئەو بازەم داوە و زۆر ساتەوەختی تریش لێی ژیوانم. ئای، سروشتی من لەگەڵ بوون بەقەدیسدا نایەتەوە.

ڕۆژی دواتر پێی گوتم: "برا لیۆن دونیا گەورەیە، لەودیو عارەبەکانەوە قوولەڕەشەکان هەن، لەولا ئەوانیشەوە جۆرە خەڵکانێکی بونیامخۆر هەن، دوور لەودیو ئەوانیشەوە زەریایەکی بێ سنوور کە بەستوویەتی و بووەتە شەختە و دەتوانیت بەسەریدا بڕۆیت. ئاخر چۆناوچۆنی دەتوانین پیاڕابگەین کە ئەو پەیامە خۆشە، پەیامی هاتنی مەسیح بۆ دونیا بەگوێیاندا بدەین؟"

– "برا فرانسیسکۆس نیگەران مەبە و کات بەش دەکا، بەشی هەموو شتێک دەکا!"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "کات... کات... بەڵام ئەوکات ئیتر ئێمە نەماوین."

– "برا فرانسیسکۆس ئەوکات تۆ لە ئاسمانیت و دەتوانیت ببینیت. هەڵبەت تۆ بەسەر ئەسپی زەمەنەوەیت و دەیئاژوویت!"

فرانسیسکۆس هەناسەی هەڵکێشا.

گوتی: "برا لیۆن، جارێکیان زاهیدێک هەبوو مرد و بەرەو ئاسمان بەرزبۆوە، کە سەرکەوتە سەرێ، ڕێک بەرەو باوەشی خودا ڕۆیشت و بەبەختەوەری تەواوەتی گەیشت. بەڵام ڕۆژێکیان بەسەر ئەرزدا دانەوێوە و گەڵایەکی سەوزی بینی. گوتی: (خودایە، خودایە، ڕێگەم بدە بڕۆمەوە سەر ئەرز و جارێکی تر دەست لەو گەڵا سەوزەوە بدەم! برا لیۆن تێگەیشتیت؟)

وەڵامیم نەدایەوە، بەڵکو لەرز دایگرتم. ئای لەڕاستیدا چەند بەهێزە گوڕی ناو ئەو گەڵا سەوزە!

***

هاوین تێپەڕی و پاییز هات.

– "برا فرانسیسکۆس، ئیتر وا پاییزە، کەنگێ ڕێگە دەگرینە بەر و دەڕۆین؟ من بەعەزرەتەوەم بگەڕێمەوە بۆ ئەو شوێنەی کە لێی لە دایک بووین. ئاخر ئێرە دونیایەکی ترە، ڕەنگە باوەڕێکی تریشی لێ بێ. وەرە و با ڕێگە بگرینە بەر و بڕۆین!"

وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن، کاتێک دوو ڕێگە لەبەردەمی خۆتا دەبینیتەوە و تۆ دەبێ یەکێکیان هەڵبژێریت، دەزانیت کامیان ڕێگە ڕاستەکەیە؟ دەزانیت کامیان ئەو ڕێگەیەیە کە دەتباتەوە لای خودا؟"

– "ئەدی برا فرانسیسکۆس کامەیانە؟"

– "سەختترین و لێژترینیانە. لێرە ژیان سەخت و ناهەموارە، کەواتە لێگەڕێ با هەر لێرە بمێنینەوە!"

هەموو ڕۆژێک دەڕۆیشت و وەعزی بۆ پەیڤەکانی خودا دەدا، بەڵام کەس ڕانەدەوەستا گوێی بۆ ڕادێرێ. هەمووان فیکر و داڵغەیان لای پەلاماردانی ئۆرشەلیم و تاڵانکردنی بوو.

فرانسیسکۆس نائومێدانە پێی دەگوتن: "براکانم بیر لە مەسیح ناکەنەوە؟ براینە ئێوە لەوپەڕی دونیاوە هاتوون تا مەرقەدەکەی وی ڕزگارکەن، ئاخر ئێوە بۆ ئەوە هاتوون!"

بەڵام خەڵکەکە بەو دواییە کەوتبوونە گاڵتەپێکردنی، جبەکەیان ڕادەکێشا و بەردیان تێ دەگرت، دەیاندا لە قاقای پێکەنین کاتێک لە شەقامەکاندا دەردەکەوت و زەنگۆڵەی بزنەکەی ڕادەوەشاند. بەڵام ئەو شادومان بوو بەوەی کە لەلایەن خەڵکییەوە سووکایەتی و گاڵتەی پێ بکرێ، ئەمیش لەگەڵیاندا پێدەکەنی و لە چەقی جاددەکەدا دەکەوتە سەماکردن و وەعزدان.

– "من گاڵتەگێڕیی خودام، گاڵتەگێڕی خەڵکم، دەی وەرن و پێبکەنن!"

ڕۆژێکیان لەبەر دەروازەیەکدا ڕاکشابووین، کاتی نیوەڕۆ و دونیا گەرم، ئێمە ماندووبووین و یەکسەر خەومان لێ کەوت. لە شیرینە خەودا و لە ناکاوێکڕا گوێم لە فرانسیسکۆس بوو ڕاپەڕی و هاوارێکی کرد. چاوانم کردنەوە و منیش هاوارێکم کرد. دوو جەنگاوەری مەسیح هەر بۆ ئەوەی سەر بکەنە سەری فرانسیسکۆس، قەحپەیەکی ڕووت و قووتیان لەپاڵیدا خەواندبوو! بێ شەرمانە دەستی کردبووە ملی فرانسیسکۆس و ئەمیش بەهەڵلەرزینەوە ڕاپەڕی. کیژەکە دەستی ڕایەڵ کرد و بانگی فرانسیسکۆسی کردو بەدەنگێکی هەوەسبازانە گوتی: "وەرە، وەرە، من بەهەشتم، وەرە ژوورەوە!"

فرانسیسکۆس بۆ ئەوەی نەیبینێ، دەستی بەچاوانییەوە گرت، بەڵام لە ناکاوێکڕا سۆزی بەرامبەری جووڵا.

پێی گوت: "خوشکێ، خوشکی سۆزانی، بۆچی ناتەوێ ڕۆحی خۆت ڕزگارکەیت؟ چما چ مەیلێکت بۆ ڕزگاربوون نییە؟ بەدرێژایی ئەو ساڵانەی کە جەستەی خۆت تەسلیمی پیاوان کردووە، چما چ مەیلێکت بۆ ڕزگاربوون نەبووە؟ ڕێگەم بدە دەست بنێمە سەر سەرت و لە خودا بپاڕێمەوە ڕوحمت پێ بکا!"

ژنەکە دایە قاقای پێکەنین.

– "قەشە دەی دەستت بخە سەر سەرم، دوعای خۆت بکە و خوداکەت بانگکە تا بێتە خوارەوە و موجیزەی خۆی بنوێنێ!"

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر قژی ڕەش و ژاکاوی ژنە و چاوانی بۆ ئاسمان هەڵبڕی.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "مەسیح تۆ کە لە پێناوی هەژاراندا نازیڵ بوویت، لە پێناوی گوناهباران و سۆزانییەکاندا نازیڵ بوویت، دەی ڕوحم بەم ژنە ڕووتوقووتە بکە، لە قوڵاییڕا ئەم ژنە خاوەن دڵێکی میهرەبانە، بەڵام ئیدی ئەو ڕێگە خەراپەی گرتۆتەبەر. دەستت ڕایەڵ کە و بەرەو ڕێگەی ڕزگاربوون ڕێنوێنی کە!"

ژنەکە چاوانی لێک نا، هێور هێور ڕوخساری نەرم بوو، بەدڵنیاییەوە هەستی بەو هێزە پیرۆزە کردبوو کە لە دەستی فرانسیسکۆسەوە دەڕژایە خوارێ بۆ ناو سەری، بۆ ناو دڵی، بۆ تەواوی ناخی. ئیدی لە ناکاوێکڕا دایە قوڵپی گریان. فرانسیسکۆس دەستی کێشایەوە و نیشانەی خاچی بەسەر ئەو جەستە ڕووتوقووتەدا کێشا.

پێی گوت: "خوشکەکەم مەگری. خودا میهرەبانە، دەبوورێ. بیرت دێ کە وی کاتێک لەسەر عەرد بوو چی بەسۆزانییەکە گوت. پێی گوت: تۆ دەبەخشرێیت، لەبەرئەوەی زۆرێکت خۆشویستوون!"

سەربازەکان کە بەدرێژایی ئەو ماوەیە لەوێدا ڕاوەستابوون و پێدەکەنین، هەنووکە کەوتنە فیکەلێدان بۆ

ژنەکەو سووکایەتی پێ کردنی. بەڵام ئەو بەخێرایی جلکەکانی لەسەر ئەرزەکە هەڵگرتەوە، توند لەخۆیەوە پێچا و ئەوجا بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا کەوت.

گوتی: "من گوناهبارم، چ دەیرێکت هەیە بۆ من؟ بمبە بۆ ئەوێ!"

– "خوشکەکەم هەموو دونیا دەیرە، تۆ دەتوانیت لەنێو خەڵکیشدا وەک زاهیدێک بژیت. برۆ و دەرکی ماڵەکەت لەسەر خۆت داخە و مەترسە، خودات لەگەڵە!"

***

زستانمان بەسەردا هات، سوپا خێوەتەکانی پێچایەوە و بەرەو ئۆرشەلیم ڕیزی بەست. هەوری تەنک بەئاسمانەوە دەبینرا، بەرۆژ پۆلە قەلەڕەش و شەوانەیش ڕەوە کەمتیار دوای سوپا جەنگاوەرەکەی خودا دەکەوتن، ئێمەیش بەخێرایی بەدوای سوپاکەدا دەڕۆیشتین، من دەستی فرانسیسکۆسم گرتبوو، چاوانی چکۆڵەتر ببوونەوە، ببوونە دوو درزی سووری باریک و وەک بڵێی چینێک شەختەیان لەسەر نیشتبێ و دونیایان لێ تاریک کردبێ.

سێیەمین ڕۆژ بەیانییەکەی شەکەت و ماندوو بەعەردەکەدا کەوت.

– "برا لیۆن، ئیتر تەواو پێم نەما. حەزدەکەم هەتا ئامانج بڕۆم بەڵام ناتوانم ببینم!" وایگوت و پێوپلی پیشان دام کە خوێن و جەراعەتێکی زەردیان لێوە دەهاتە دەرەوە.

هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: "برا لیۆن، وەک بڵێی ئەم برینانە کەم نەبوون، ڕۆحگەلی شەیتانیی نوێ لە ناوەوەمڕا هەستاونەتە سەر پێ!"

نەموێرا لێی بپرسم، خەریک بوو پێی بڵێم مەزەندەم کردووە ئەو شەیتانە نوێیانە کە... بەڵام بێدەنگ بووم.

لمێکی بێ سنوور گەمارۆی دابووین، سوپاکە دیارنەما، دوور زۆر دوور لە بیابان، هەورەکە چڕ ببۆوە و خۆر دیارنەمابوو. دوور لای چەپمانەوە زەریا پرشنگی دەدا، فرانسیسکۆس بوورایەوە، دانەویمەوە و کردمە کۆڵ، ئیدی بەهەرچی هێزێک کە تیامدا بوو گوڕم دایە خۆم و خۆم بەرەو زەریا کێش کرد. بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە کەنار، کەشتییەک کە خاچێکی ڕەش لە پێشەکەیدا بوو لەوێدا لەنگەری گرتبوو، چ هەوای نەدەهات و چارۆکەکەی شۆڕببۆوە. چەند ماسیگرێک تۆڕەکانیان ڕادەکێشایە دەرێ، بەدرێژایی کەنارەکە چەند خانوویەکی چکۆڵە هەبوون کە بەخشت و کا و زیخ ڕۆنرابوون، دوور لەولاتریشەوە، زەریا بوو، زەریای شینی سەوزباو. فرانسیسکۆسم لە کەنار دانا و ئاوی زەریام پرژاند بەدەموچاویدا، چاوانی کردنەوە.

تژیی لە پەرۆشی گوتی: "زەریا؟ زەریا؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس زەریا، ئیدی ئێمە دەگەڕێینەوە!"

هیچی نەگوت، چ بەرهەڵستییەکی نەنواند. ئەوم جێ هێشت و بەرەو لای کەشتییەکە ڕام کرد، ناخودای کەشتییەکەم بینی و کەوتم بەسەر پێیدا.

باوەشم کرد بەئەژنۆکانیدا و گوتم: "گەر بۆ نیشتیمان دەگەڕێیتەوە، ئەوا بمانبەوە! چ پارەمان پێ نییە بتدەینێ، خودا دەتداتێ!"

– "کەی دەمداتێ؟"

– "لەو دونیا، لەو دونیای ڕاستەقینە."

ناخودا پێکەنی.

– "کەرە مەمرە بەهارە، ئیتر بۆ خۆت بکەوە وێنجە خواردن! خواوەند زۆر قەرزارمە، تا ئێستا نەمدیوە دەسکا بەباخەڵیدا!"

هەمدیس گوتمەوە: "بمانبەوە! بیر لە دۆزەخ بکەوە، بیر لە بەهەشت بکەوە، دوو ڕێگەت لەبەردەمدایە، هەڵبژێرە!"

ناخودا بەبێزارییەوە چنگی کرد بەڕیشیدا.

– "قەشە گوێ ڕادێرە. ئەوە سێ ڕۆژە لێرەدا بێ ئیش چاوەڕێ دەکەم بای گونجاو هەڵکا و کەچی هیچ، باشە تۆ و هاوڕێکەت کە ئاوها سەودا و مامڵە بەخوداوە دەکەن، لێی بپاڕێنەوە کە (با) هەڵکا و چارۆکەکەم بخاتە جووڵە؟ گەر ئەو (با)یەم بۆ تەگبیرکەن، ئەوا سواری کەشتییەکەتان دەکەم، جگە لەوە بەهیچ نرخێکیتر ناتانبەم، دەی ئێستا بچۆ بۆ لای هاوڕێکەت و بکەونە دوعاکردن!"

بەپەلە گەڕامەوە لای فرانسیسکۆس، گەر فرانسیسکۆس بیەوێ لە خودا بپاڕێتەوە، ئەوا هەڵبەت خودا گوێی لێ دەگرێ.

– "برا فرانسیسکۆس، کەشتییەکی لای دەڤەرەکەی ئێمە لێرە لەنگەری گرتووە. خاوەنەکەی دەڵێ لەگەڵ خۆم دەتانبەم گەر لەخودا بپاڕێنەوە (با)ی گونجاو هەڵکا. دەی تۆیش دەست بۆ ئاسمان هەڵبڕە و هاوار بۆ خودا بەرە!"

وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن من تەنێ باوەڕم بەموجیزەی دڵ هەیە، ئیتر لەوە بەدەر داوای شتێکی ترم لێ مەکە، چونکە ناتوانم."

بەقیرسیچمەیی گوتم: "هاوار بۆ ئاسمان کە و هەر هاوار کە و گوێی لێت دەبێ!"

فرانسیسکۆس گەرچی نیوە مردوو بوو، کەچی قنج و قیت هەستایە سەرپێ و ملی گرتم.

– "برا لیۆن توورەم مەکە، لێکدا لێکدا داوام لێ مەکە هاوار بۆ خودا بەرم و بڵێم: بێنە! بێنە! بێنە! بۆچی تۆ وا دەزانیت خودا چ ئیشێکی تری نییە بیکا جگە لەوەی نان و جلکی گەرم و بای گونجاو ببەخشێ؟ ئەو خۆی فڕێیداوینە ئەم بیابانەوە و هەموو هیلاکیشمان بەهەدەر چوو، ئەوە خواستی خۆیەتی، یەک باڵی ڕەشی لەسەر چاوانم داناوە و ڕۆژی ڕووناکی لێ تاریک کردووم، ئەوە خواستی خۆیەتی، کەشتییەکی هێناوەتە بەردەستمان بەڵام چ بایەکی گونجاو نییە فوو بەچارۆکەکەیدا بکا، ئەوە خواستی خۆیەتی. چما دەتەوێ حیساب و کیتابی لەگەڵدا بکەین؟ ئەوا ئێستایش هاتوویت و دەڵێیت با لێیب پاڕێینەوە تا خواستی خۆی بگۆڕێ! برا لیۆن بێدەنگ، دەستت بەنیشانەی خاچ دانێ و شوکری خودا بکە، ئەو کەنگێ بیەوێ وەکی برسێتی یان وەکی بای گونجاو یاخود وەکی تاعون بەسەرماندا هەڵ دەکا!"

سەرم سوڕما کە گوێم لە فرانسیسکۆس بوو بەئاوها نەغمەیەکی تووڕە دەدوا. دانەویمەوە و دەستیم ماچکرد و هیچم نەگوت. بەڵام ئەو تێگەیشت نیگەرانی کردووم و ژێوان بۆوە.

– "برا لیۆن ببوورە، ئەو ڕۆحە شەیتانییە نوێیانەی ناوەوەم، دڵ و زوبانیان ژەهراوی کردووم!"

ئەو ڕیز ڕیز دەدوا و بیرم نایەت چی تری گوت، لە زەریام دەنۆڕی و دەگریام. ئەو کاتەی من دەمنۆڕی و دەگریام، زەریا وردە وردە جوڵەی تێکەوت و کەوتە شەپۆلدان، سینگی نەرم نەرم بۆوە و بایەکی گەرم لە باشوورەوە هەڵی کرد. یەکسەر فرانسیسکۆس لە قسان ڕاوەستا. بایەکی گونجاو هەڵی کردبوو، منیش بینیم کە چارۆکەی کەشتییەکە جوڵەی تێکەوت و ئاوسا. ناخودای کەشتییەکە خۆشحاڵ و خەنیی هاواری کرد: "هێی قەشەکان!"

دانەویمەوە و چوومە ژێر باڵی فرانسیسکۆس.

– "برا فرانسیسکۆس، بای گونجاو هەڵی کردووە، ئەوە ناخودای کەشتییەکە بانگمان دەکا، دەی وەرە و با بڕۆین!"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "بونیام لێی دەپاڕێتەوە و ئەو گوێی لێ ڕاناگرێ، بونیام لێی ناپاڕێتەوە کەچی گوێی لێی ڕادەگرێ. سوپاس و شوکور بۆ ناوەکەی! بەڵێ، دەی با بڕۆین!"

کاتێک سواری کەشتییەکە بووین و چوار مشقی لەپێشی کەشتییەکەدا دانیشتین و لە کەنارەکانی عارەبستانمان دەنۆڕی کە دوور دەکەوتەوە، فرانسیسکۆس دەستی لەسەر ئەژنۆم دانا.

– "برا لیۆن، کاتێک ئێمە لە خودا دەپاڕێینەوە نابێ داوای هیچی لێ بکەین، هیچ شتێک. هەرچەندێک زیاتر زەمەن دەگوزەرێ، زیاتر تێدەگەم لەوەی کە ئەو حەزی بەگریان و کڕوزە کڕوز و سواڵکردن نییە، برا لیۆن من پێم وایە ئێمە زۆر دەگرین و دەکڕوزێینەوە، ئێمە زۆر سواڵ دەکەین. ڕۆژێکیان بۆ یەکەم جار دەنگێکم ژنەفت، دەنگێک کە هاواری لێ کردم:

(ڕێگەکە، ڕێگەیەکی ترە!) کام ڕێگە؟ برا لیۆن لەوە زیاتر نازانم، لەوە زیاتر ناتوانم چ شتێک جیاوەکەم. دەی با بزانین چۆن دەبێ!" زەریا بۆنێکی خۆشی لێ هەڵدەسا، کەشتییەکە بەچارۆکەی پڕەوە دەڕۆیشت، وای... ڕێگەی بەرەو ماڵەوە بوونەوە چەندێک جوان بوو، ڕۆژان و شەوان وەکی برووسکەی خێرای ڕەش و سپی تێدەپەڕین. من لەپێشی کەشتییەکەدا پاڵم دا بەگلۆڵەی گوریسەکانەوە و بیرم لە هەموو ئەو هیلاکییە بەهەدەرچووەمان دەکردەوە، فرانسیسکۆس ڕاست دەکا، سوڵتان نەبووە مەسیحیی و هەموو فرمێسک و پەیڤەکانی فرانسیسکۆس بێ سوود بوون، جەنگاوەرە مەسیحییە زرێپۆشەکان گوێیان بۆ ڕادێرا و ئەوجا بێشەرمانەش کەوتنە تاڵانکاریی و خوێنڕێژی و بیریان چووبۆوە بۆچی هاتوون. ئایا ئەمە خواستی خودا بوو؟ بۆچی؟ بۆچی؟

نائومێدانە پرسیارم لەخۆم دەکرد، پرسیارم دەکرد و نەمدەتوانی چ وەڵامێک پەیداکەم، جورئەتیشم نەدەکرد لابکەمەوە و لە فرانسیسکۆس بپرسم کە لەلامەوە ڕاوەستابوو. لەبەرئەوەی شەوێکم بیرهاتەوە کە ئێمە لەژێر تریفەی مانگدا گوێمان لە بولبولێک بوو دەیچریکاند، هەردووکمان هەستاینە سەرپێ، هەناسەمان لەخۆ بڕی و گوێمان ڕادێرا.

فرانسیسکۆس بەئەسپایی گوتی: "برا لیۆن ئەوە خودایە، ئەوە خودایە لە گەرووی ئەو بولبولەدا دانیشتووە و گۆرانی دەچڕێ!"

هەر کە فرانسیسکۆس ئەوەی گوت، بولبولەکە لەسەر پەلکی درەختەکەوە هەڵفڕییە سەر عەردەکە، فرانسیسکۆس دانەوێوە و لەنێو لەپی خۆینا، بولبولەکە هەموو دەنووکی خوێناوی بوو.

فرانسیسکۆس ملە چکۆڵە هێشتا گەرمەکەی بولبولەکەی ماچ کرد و گوتی: "لەبەر گۆرانی چڕینی زۆر مرد!"

بەڵام من تووڕە بووم و گوتم: "ئاخر بۆچ دەبێ ئەم بولبولە خاوەن گەرووە چکۆڵە گەرمە بمرێ؟ بۆچ دەبێ چاوانی ئینسان ببنە خۆڵ؟ بۆچی؟ بۆچی؟"

فرانسیسکۆس برۆی گرژ کرد.

گوتی: "بۆچی، بۆچی بونیام هێندە بێ چاو و ڕووە کە پرسیار دەکا؟ پێت وایە خودا دەبێ وەڵامی بداتەوە؟ بێدەنگبە و لە پرسیاری بێشەرمانە گەڕێ!"

وا ئەلعانیش، لەسەر کەشتییەکە هەمدیس بیر و خەیاڵێت ڕاستبوونەوە و پرسیار دەکەن، منیش قسەکانی فرانسیسکۆسم بیرکەوتەوە و بێدەنگ بووم.

ئیدی بەیانییەکیان کەناری نیشتیمان وەدیارکەوت، فرانسیسکۆس بەبێزارییەوە لێم نزیک بۆوە.

– "برا لیۆن خەونێکم بینیوە، خودا بکا نەیەتەدی!"

وەڵامیم دایەوە: "هەموو خەونەکان لە خوداوە نین، برا فرانسیسکۆس مەترسە!"

– "لەخەونما ببوومە مریشک، پێشتریش ئەو مریشکەم لەخەونمدا بینی بوو، مریشکێک کە لە کولانەکەمدا هەڵنیشتبووم و جووجەڵەکانم نابووە ژێر باڵم، لە ناکاوێکڕا بازێک لە ئاسمانەوە شاڵاوی هێنا، زۆر ترسام و لە حەژمەتا دەرپەڕیم و جووجەڵەکانم بەتەنها و بێ پشتوپەنا جێ هێشت، ئیدی بازەکە هات و بەچەنگاڵەکانی جووجەڵەکانمی هەڵگرت و لێیدا فڕی!"

هیچم نەگوت، بەڵام لەرزێکم تێگەڕا و بەخۆم گوت، بێشک ئەو بازە ئێلیاس بووە.

فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵکێشا.

لەبەرخۆوە گوتی: "من نەدەبوو دوور کەوتمایەتەوە، نەدەبوو منداڵەکانم بێ پشت و پەنا جێ هێڵابا. برا لیۆن دەبێ ئەو بازە کێ بووبێ؟"

– "برا فرانسیسکۆس چەند ڕۆژێکی تر لە پۆرتیۆنکولاین و دەبینین!"

زیاتر و زیاتر لە کەنار نێزیک دەبووینەوە، لەپێشی کەشتییەکەدا دانەویبووینەوە و تژیی لە پەرۆشیی لە کەنارمان دەنۆڕی، خانووەکان، دا رزەیتوون، دار هەنجیر و ڕەزەکان وەدیارکەوتن. سەرەتای بەهار بوو، زەرعاتەکان کەوتبوونە گوڵکردن، عەرد بۆنێکی خۆشی لێ هەڵدەسا، تەرخون و پونگە چرۆیان کردبوو.

فرانسیسکۆس گوتی: "ناتوانم نیشتیمان بەڕوونی ببینم، بەڵام هەست دەکەم کیژۆڵەیەکە و لە ئامێزمدایە!"

پێمان نایە وشکانی، فرانسیسکۆس دانەوێوە و هەروەها منیش دانەوێمەوە و خاکەکەمان ماچ کرد، خاچمان کێشا و بەپەلە بەڕێ کەوتین. خودایە چ خۆشییەکە گەڕانەوە بۆ نیشتیمان کە بەهار بێ و درەختەکان چرۆیان کردبێ! من دەستی فرانسیسکۆسم گرتبوو تا پێی هەڵنەنووتێ و نەکەوێ، هەردووکمان لەفیکرەوە چووبووین. ناو بەناو فرانسیسکۆس ڕادەوەستا، دەستی هەڵدەبڕی و ڕووەو باکوور، ڕووەو پۆرتیۆنکولا خاچی دەکێشا، وەک بڵێی دۆعای بۆ بکا، وەک بڵێی سوێندی پێ بخوا.

شەوێکیان کە لە کایانێکدا نوستبووین، تاریکوڕوون خەبەری کردمەوە، بەئارامیی گوتی: "هەمدیس خەونێکی ترم بینییەوە، نا، خەون نەبوو، بەڵکو بەچاوانێکی کراوەوە پۆرتیۆنکولام لەنێو درەختەکاندا بینی. سێ ڕۆحی شەڕانگێز پەلاماریان دابوو، باڵەکانیان دەتگوت باڵی شەمشەمەکوێرەیە، چەنگاڵ و شاخیان پێوە و بەکلکە پێچاوپێچەکانیان خۆیان لە کلێسا چکۆڵەکەمان و هۆدەکەمان دەئاڵاند. ئیدی من هاوارێکم کرد: (بەناوی مەسیح، ونبە ئەی ڕۆحگەلی پۆخڵ!) ئەوسا خاچم کێشا و ئیدی ئەوان ڕەوینەوە!"

بۆ ئەوەی هێوری کەمەوە گوتم: "برا فرانسیسکۆس ئەوە خەونێکی خێر و موبارەکە، خودا سەردەکەوێ!"

فرانسیسکۆس خەنی بوو، لە ناوەڕاستی کایانەکەدا هەڵبەزیوە و کەوتە سەماکردن. بەڵام کوتوپڕ ترسێک ڕوخساری پۆشی، وەک بڵێی دیمەنێکی ترسناکی لە کایانە نیوە تاریکەکەدا بینیبێ، بەدەمدا کەوتە سەر ئەرزەکە و لەرز دایگرت.

بەترسەوە هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، چ بووە؟ چ شتێکت لە فەزادا بینی؟"

لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا لیۆن، ڕوحمم پێ بکە، یارمەتیم بد ەو لە دۆزەخ دەرم بێنە. وەرە دەچین بۆ سەر شاخێکی بەرز و لەوێ لەنێو بەفردا دەپاڕێینەوە. من بەرلەوەی برایان ببینم، دەبێ خودا ببینم، بۆ ئەوەی پاکژ ببمەوە!"

لەرزم لێهات.

– "ئاخر برا فرانسیسکۆس لە سەرمادا ڕەق دەبینەوە، هێشتا زستان تەواو نەبووە و لە شاخ هێندەی باڵای زەلامێک بەفر نیشتووە!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "برا لیۆن گەر ئیمانت نەبێ، ئەوا هەڵبەت لە سەرمادا ڕەق دەبیتەوە، بەڵام گەر ئیمانت هەبێ ئەوا ئارەقە بەجەستەتا چۆڕاوگە دەبەستێ و هەڵم لەسەرتەوە هەڵدەسێ. خاچ بکێشە، ڕۆژ بۆتەوە، دەی با بڕۆین!"

کەوتینە ڕێ و بەچیاکەدا هەڵگژاین، تا زیاتر سەرکەوتینایە هەوا ساردتر دەبوو، من لەسەرمادا هەڵدەلەرزیم، گەیشتینە بەفر، پێوپلە پەتییەکانمان لە بەفردا ڕۆچوو، یەکەم جار تا کڵاوەی پێ و دواتریش تا قولەپێ. بۆ ئێوارە گەیشتینە لووتکە.

لێی پرسیم: "برا لیۆن سەرماتە؟ "

لێوم لە سەرمادا شین هەڵگەڕابوو، تەواوێک ببوومە شەختە و نەمدەتوانی بدوێم. فرانسیسکۆس بەمیهرەبانییەوە دەستی کێشا بەپشتمدا.

– "بیر لە خودا بکەوە برا لیۆنی کلۆڵ، بیر لەخودا بکەوە تا گەرم بیتەوە!"

بیرم لە خودا کردەوە و هەر بیرم لێ کردەوە، بەڵام گەرمم نەبۆوە! سەرما کردبوومییە شەختە، خەوم دەهات و برسیشم بوو. بەخۆمگوت: "ئای ئێستا لێرە، لەناو ئەم بەفرەدا لێی ڕانەکشێیت، بنوویت و ئیدی بەئاگا نەیەیتەوە و بۆ خۆت ئازاد بیت! ئیتر بەشی خۆمم چەشتبوو، ئاخر من بۆ ئەوە نەخوڵقابووم ببمە قارەمان یاخود قەدیس! ئەو کاتە هەڵەم کرد کە دوای قارەمان و قەدیس کەوتم! بۆ ئەوە باش بووم تەمبەڵ و تەوەزەل لەناو خەڵکیدا بێم و بچم و لە دەرگای ماڵان بدەم و سەر لە مەیخانەکان بدەم و بەشێوازە هاسانەکەی خۆم بەدوای خودادا بگەڕێم.

فرانسیسکۆس لەسەر بەفرەکە کڕنۆشی بردو پاڕایەوە، شەو داهات، ئاسمان تژیی بوو بەئەستێرە. هەرگیز لە ژیانمدا ئەستێرەی ئاوها گەورەو بەورشەو لەئینسانەوە نزیکم نەبینیبوو. دەنگی فرانسیسکۆسم ژنەفت.

– "برا لیۆن لەکوێیت، ناتبینم!"

– "ئەوەتام لەپاڵتام برا فرانسیسکۆس، دەتەوێ بڵێی چی؟"

– "برا لیۆن، بیستوومە دەڵێن، ئەو زاهیدگەلە موبارەکانەی کە لە ترۆپکی چیاکاندا دەژین، لەوێ جلکەکانیان لەبەری خۆیان دادەکەنن و چاڵ لە بەفرەکەدا هەڵدەکەنن و دەچنە ناوی و ئارەقە زەنگۆڵ زەنگۆڵ بەقۆڵ و باسکیاندا دێتە خوارەوە!"

بەنیگەرانییەوە وەڵامیم دایەوە: "من زاهید نیم، گەر حەز دەکەیت تۆ جلکەکانت داکەنە!"

ئەو جلکەکانی داکەند، لە بەفرەکەدا خۆی خلۆرکردەوە و بەدەنگێکی بەرز کەوتە گوتنی ئەو گۆرانییە ئەڤینەی کەسێ کوڕە جحێڵەکە لە کووانوویەکی هەڵپرووکێنەردا چڕیبوویان. ئەوسا جبەکەی لەخۆیەوە پێچا و لێی ڕاکشا تا بنوێ.

– "برا لیۆن ڕۆحگەلێکی شەڕانگێزی تر عەزابم دەدەن، بۆیە لە بەفرەکەدا خۆم خلۆرکردەوە تا بترسن و بەڕێی خۆیاندا بڕۆن!"

بیرم کردەوە بڵێم جا من چ بکەم. بەڵام هیچم نەگوت.

کاتێک دەدوا، چاوانی دەرپەڕین و لەرز دایگرت، دەستی ڕایەڵ کرد وەک ئەوەی بیەوێ خۆی لەشتێک بپارێزێ، بەگوڕ هەستایە سەرپێ، هەنگاوێک گەڕایەوە دواوە، هەنگاوێکی تر و قاچی هەڵنووتا.

لەبەرخۆیەوە بەهەڵلەرزینەوە گوتی: "ئەوە ئەوە، هەمدیس هاتۆتەوە! هەمدیس هاتۆتەوە!"

لەسەرێم ڕووانی. چۆڵ بوو. کەسی لێ نەبوو.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، کێ دەبینیت؟"

– "سواڵکەرێک، سواڵکەرێک کڵاوێکی لەسەردایە و دەست و پێیشی کون کون، خوێن لە

زامەکانییەوە دەچۆڕێ، خاچێک لەنێوچەوانی دایە. ئەوەتا! ئەوەتا!"

هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، باوەشم پێی داکرد، بۆ ئەوەی هێوری کەمەوە، بەئەسپای و میهرەبان لەگەڵیدا دوام.

هەمدیس هاواری کردەوە: "ئەوەتا! ئەوەتا! تژیی لە ڕق تەماشام دەکا، سەر ڕادەوەشێنێ......"

هەڵدەلەرزی، لە سەرمادا نا، بەڵکو لە ترسدا، چاوانی هێشتا دەرپەڕیوو دیقەتی ئەو فەزا چۆڵەی دەدا. لەناکاوێکڕا بەهەموو جەستەی ڕاچڵەکی و دگانە چۆقەی پێ کەوت. قیژاندی: "یارمەتیمبە، واهات!"

باوەشم پێیدا کرد تا نەکەوێ.

– "هاوار بۆ خودا بەرە برا فرانسیسکۆس، هاوار بۆ خودا بەرە تا ڕاوی نێی!"

لەبەرخۆوە گوتی: "ئەدی ئەگەر لەلایەن خوداوە نێردرا بێت چی؟"

دانەوێوە و تۆپەڵێک بەفری هەڵگرت تا تێی گرێ بەڵام ژێوان بۆوە و هەنگاوێک لێی چووە پێشێ.

– "براکەم، براکەم، ئەمرکە!"

وای گوت و بێدەنگ بوو، چاوەڕێی وەڵام بوو.

– "بۆچی هیچ ناڵێیت؟ تۆ کێیت؟ کێ تۆی ناردووە؟ بۆچی سەر ڕادەوەشێنیت؟"

گوێی ڕادێرا، وەک ئەوەی یەکێک قسانی بۆ بکا.

گوتی: "بەرۆکم بەردە، بەرێی خۆتا بڕۆ! چما ئەدی من ئازاد نیم؟ من لەگەڵ ڕۆحە شەڕانگێزەکاندا دەجەنگم، من حەزم بەوەیە، من مەلایکەت نیم، من ئینسانێکم و هەموو ئەو ڕۆحە شەڕانگێزانەش وان لە مندا، من لەگەڵ ئەواندا دەجەنگم. من خودام لەگەڵە و چ پێویستییەکم بەتۆ نییە، دەی بەرێی خۆتا بڕۆ! بۆچی دەستە کون کونەکانتم پیشان دەدەیت؟ بڕۆ!"

ئەوجا دەستی هەڵبڕی و تۆپەڵە بەفرەکەی تێ گرت.

هاواری کرد: "من مەلایکەت نیم، حەزیش ناکەم ببمە مەلایکەت، من بەشمشێرەکەی خۆم ڕاهاتووم!"

ئەوجا دای لەقاقای پێکەنینێکی شێتانە، گوتی: "تۆپەڵە بەفرەکە بەر دەموچاوی کەوت و بەرێی خۆیدا ڕۆیشت، لە کۆڵمان بۆوە!"

داکەوتە سەر ئەرزەکە و قۆڵی گرتم و ڕایکێشام، منیش لە پاڵیدا کەوتم.

قەیرێک بێدەنگ بوو، تۆپەڵێک بەفری هەڵگرت و هێنای بەسەر لاجانگەکانیدا کە خەریک بوو دەسووتا. دواجار لای کردەوە و تەماشای کردم.

– "برا لیۆن دەمەوێ قسەیەکت پێ بڵێم، پرسیارێکت لێ بکەم، تکات لێ دەکەم مەترسە، ئەوە من نیم کە دەدوێم، بەڵکو ئەوە ڕۆحە شەڕانگێزەکانن."

گوتم: "برا فرانسیسکۆس گوێم لێتە!" وامگوت و شەویلگەکانم چۆقەیان پێ کەوت.

– "باشە بۆچی خودا ژنی دروست کردووە؟ دەتوانیت پێم بڵێیت بۆ؟ بۆچی خودا پەراسوویەکی پیاوی

دەرهێنا و ژنی پێ دروست کرد؟ ئەی بۆچی پیاو بەدرێژایی ژیانی لەدووی ئەوە وێڵە کە پەراسووە دەرهێنراوەکەی بۆ خۆی بگەڕێنێتەوە؟ چما ئەوە دەنگی خودایە؟ چما ئەوە دەنگی شەیتانە؟ برا لیۆن تۆ ڕات چییە؟ ئایا ژنهێنان و منداڵ خستنەوە نهێنییەکی پیرۆزن؟"

کە ئەو قسانەیم گوێ لێ بوو لەرز دایگرتم. ئەو دەدوا و هەڵدەلەرزی و هەر بەڕاستی دەمبینی کە ئارەقە بەنێوچەوانیدا چۆڕاوگەی بەستووە. باشە ئەو ڕۆحە شەڕانگێزانە ئاوهایین؟ کێ دەتوانێ باوەڕکا کە ئەوان دڵ و گورچیلەیان شەقار کردووە؟

بەترسەوە لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "برا لیۆن، بێدەنگ مەبە، بدوێ! کێ ناڵێ ئێمە ڕێگە خەراپەکە، ئەو ڕێگەیەمان هەڵبژاردووە کە پێچەوانەی خواستی خودایە؟ ئەی چما خۆی نەیگوتووە: زیادبن و وەک لمی زەریا خۆتان زۆرکەن؟"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس، بەسەر پێڵاوەکانتا دەکەوم، ببوورە کە ئەم قسەیە دەکەم، بەڵام ئەوە ڕۆحی شەیتانە، ڕۆحی شەیتانی جەستەیە کە ئەلعان لە زاری تۆدا دەدوێ، ئەوە شەیتانە بەمەمکە زلەکانییەوە!"

هاوارێکی بەرزی کرد و کەوتە سەر بەفرەکە، گوریسەکەی لەناوقەدی کردەوە و بەدرێژایی شەو گوێم لێی بوو کە بەووروژانەوە دەیکێشا بەپشت و سمتی خۆیدا و دەیناڵاند. بۆ بەیانی تەواوێک ڕووت لە شوێنەکەی ڕاپەڕی، بەڵام جەستەی بەلێدان و سەرما شین و مۆر ببۆوە، پاشان کەوتە تۆپەڵکردنی بەفر و بەڕیز ئینسانە بەفرینەی لە بەردەمی خۆیدا دانا.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس ئەوە چ دەکەیت؟" وام گوت و ترسام ئەقڵی لەدەسدابێ.

وەڵامی دامەوە: "دەیبینیت ! تاوێکی تر دەیبینیت!" وایگوت و سەرقاڵی دروستکردنی دەست و قاچ بوو بۆ ئەو حەوت شێرە بەفرینەیەی کە لەبەردەمی خۆیدا ریزی کردبوون.

– "دەیبینیت برا لیۆن، تاوێکی تر دەیبینیت!"

لەڕاستیدا دوای قەیرێک، حەوت پەیکەرە بەفرینەم بەجوانی لە ڕیزی یەکدا بینی، ژنێکی کەتە بەمەمکی زلی شۆڕەوە، لەلای ڕاستییەوە دوو کوڕ و لای چەپیشییەوە دوو کچ، لەدواشییەوە ژن و پیاوێک بەسەری نەوییەوە.

فرانسیسکۆس سەیری کردن و دایە قاقای پێکەنین.

گوتی: "بنۆڕە جەنابی فرانسیسکۆس، ئەی کوڕەکەی بێرناردۆنێ، ئەمە ژنەکەتە، ئەمانەش منداڵەکانتن، ئەوانەی دواشیانەوە خزمەتکار و کارەکەرەکەتن. هەموو خێزانەکە چوونەتە دەرەوە بۆ پیاسە، تۆیش لەپێشەوە دەڕۆیت، تۆی پیاو و تۆی باوک و تۆی عالیجەناب!"

کوتوپڕ پێکەنینەکەی وشک هەڵگەڕا، ڕوخساری گرژبوو، دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی. هەر عەینەن لەوساتەدا خۆر نزم بۆوە و سەراپای چیاکەی ڕووناک کردەوە، ئاسیزیی وەکی وێنەی خەونێک و وەک خەیاڵێک، هەروەک ئەوەی کە لەزوقمی بەیان خولقابێ، لە فەزادا دەستی ڕاوەشاند.

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی بەسوێ هاواری کرد: "خودایە، خودایە، ئەمر بەخۆر بفەرموو بەسەر

خێزانەکەمدا بکەوێ و بیتوێنێتەوە، دەمەوێ ئازاد بم!"

ئەوجا خۆی دا بەعەردا و دای لە قوڵپی گریان. من نزیکی بوومەوە و لە جبەکەمەوە پێچا و گوریسە خوێناوییەکەم هەڵگرت و لەنێو قەدیم گرێدا، ئەوسا قۆڵێم گرت و هەڵمساند.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، وەرە و دەچینەوە بۆ پۆرتیۆنکولا، لەوێ برایان ئاگرێک دەکەنەوە و گەرمت دەبێتەوە، هەردووکمان گەرمان دەبێتەوە. ئاخر لێرە بین لەسەرمادا ڕەق هەڵدێین، خۆت باش دەزانیت، کە ئێمە هێشتا ئامادەی ئەوەنین بمرین و خۆمان پیشانی خودا بدەین!" فرانسیسکۆس لەتری دەدا، بەپێوە خۆی ڕانەدەگرت، دەستی لەنێو دەستمدا دەلەرزی. هەردووکمان بێدەنگ بووین. خۆر گەرمتر دەبوو، بەمیهرەبانییەوە لە باوەشی دەگرتین و گەرمی دەکردینەوە، وەک بڵێی خودا چاوی لێمان بێ و بەزەیی پێماندا بێتەوە. کاتێک من لەو خۆرەم دەنۆڕی، خەیاڵم ڕۆیشت و دەستی فرانسیسکۆس لەنێو دەستما خزا. دوو هەنگاوی هەڵێنا، هەڵخلیسکا و بەدەمدا بەعەردەکەدا کەوت. ڕام کرد تا هەڵیسێنمەوە، سەری خوێنی لێ هاتبوو، دوو بەردی تیژ، زامێکی قووڵیان لە شێوەی خاچدا کردبووە نێوچەوانی. دەستی بەرزکردەوەو بەزامەکەیدا هێنا و لە ترسا ڕاچڵەکی.

– "برا فرانسیسکۆس چییە؟ بۆچی هەڵدەلەرزیت؟"

– "ئەو نیشانەیە چییە لەسەر

– "خاچ؟"

لەرز دایگرتبوو، بۆ ساتێک زاری کردەوە تا بدوێ، بەڵام لێکی نایەوە، زانیم دەیەوێ بڵێ چی.

گوتم: "بێدەنگ برا فرانسیسکۆس بێدەنگ، تێگەیشتم!"

دەستیم گرت، منیش وەکو ئەو هەڵدەلەرزیم، هەمدیس ملی ڕێگەمان گرتەوە بەر. خودایە چۆناوچۆنی توانیمان و هێزی ئەوەمان لە کوێوە هێنا لە چیاکە دابەزین! چۆن توانیمان دەشتەکە ببڕین و نەکەوین لە کاتێکدا کە برسێتی و سەرما و نائومێدی تەنگی پێ هەڵچنیبووین! ئاسیزیی لە دوورەوە، لە ئاسۆوە خۆی پیشان داین و تا دەهات گەورە و گەورەتر دەبوو، ئێمە هەستمان کرد ئەوە وەهم و خەون نییە، بەڵکە ئاسیزییەکە لە بەرد و گەچ، لە دوورەوە قەڵا و بورج و کڵێساکانیمان ناسییەوە. لەو باوەڕەدا بووم ئەوە ئاسیزیی بوو کە هەرچەندێک نزیکی دەبووینەوە، زیاتر گوڕی ئەوەی دەدایـنێ لە ڕێ ڕۆیشتن بەردەوام بین. فرانسیسکۆس نەیتوانی ئەوانە ببینێ، ئاو لە چاوانییەوە دەچۆڕا و بێ وچان دەبرژایەوە، بەڵام من هەموو شتێکم بۆ وەسف کرد.

– "شار نزیک و نزیکتر دەبێتەوە، ئەوە ئیدی بورجەکان بەتەواوی دەرکەوتن، ئەوە گومەزەکەی کڵێسای قەدیس ڕوفینیۆ یش دەرکەوت..."

فرانسیسکۆس گوێی ڕادەدێراو ئازایەتی تێ دەگەڕا و هەنگاوەکانی خێراتر دەکرد.

چەند جارێک گوتی: "دەترسێم، دەترسێم... برا لیۆن خەونەکەت بیر دێتەوە... چما دەبێ برایان چۆن ببینین؟ بڵێی بازەکە چەند دانەیانی فڕاندبێ؟ من بەپەلە دەڕۆم بۆ ئەوەی زووتر بگەم، بەڵام لەهەمان کاتیشدا بەخۆم دەڵێم: ئای خۆزیا قەت نەگەیشتبام!"

خۆر ئاوا ببوو کاتێک ئێمە گەیشتینە پورتیۆنکولا، دڵمان پەلە پەل لێی دەدا وەک ئەوەی ساڵانێک بێ دوور بین و پورتیۆنکولاش مەخلوقێکی زیندوو بێ، وەک ئەوەی پورتیۆنکولا دایکمان بێ.... بێدەنگ دەچووینە پێش. بێ سرتە پەلکی درەختەکانمان لادەدا و نزیک دەبووینەوە، دەرگاکە کرابۆوە و حەوشەکە چۆڵ بوو، چ دەنگێک نەدەبیسترا... لە ترسا لەرز دایگرتین. چما برایان چییان بەسەر هاتبێ؟ وا شەوە و دەبوو هەنووکە گەڕابێتنەوە. چووینە ژوورەوە، چراکە لە گۆشەیەکدا داگیرسابوو، برا (ماسیۆ)مان لەبەر کووانووەکەدا بینی دانیشتبوو بەچیچکانەوە و ئاگرەکەی خۆشدەکرد، دارەکان تەڕ بوون و دوکەڵیان دەکرد، فرانسیسکۆس هەناسەی گیراو کەوتە کۆکە، ماسیۆ ئاوڕی دایەوە، ناسییەوە و خۆی بۆ ئامێزی کوتا.

هاواری کرد: "برا فرانسیسکۆس، بەخێربێینەوە!" وای گوت و ئەژنۆ و دەست و شانی ماچ کرد. گوتی: "ئێمە وامان بیست کە تۆ لە عارەبستان مردوویت، ئیدی برایان کەوتنە شەڕ فرۆشتن بەیەکدی و لەوە زیاتر نەیانتوانی بەیەکەوە بژین و بڵاوەیان لێ کرد... ئیلیاس زوربەیانی برد، جحێڵکانیانی برد، ئەلعان بەگوندەکاندا دەگەڕێن زێڕ کۆدەکەنەوە، وەک دەڵێن دەیانەوێ کڵێسایەکی گەورە ڕۆنێن، بێرناردۆ و پیێترۆ بەتەنێ لە دارستانەکە دەژین و خەریکی نوێژ و نزان، باوکە سیلڤیستێریش برا بەساڵاچووەکانی برد و هەنووکە لە گوندەکاندا وەعز بۆ پەیڤی خودا دەدەن. ناو بەناو دەگەڕێنەوە ئێرە و هەمدیس دەڕۆنەوە. من بەتەنێ لێرە ماوم، لێرە دادەنیشم و ئاگر دەکەمەوە و چاوەڕێی تۆ دەکەم. برا فرانسیسکۆس هەزار جار بەخێربێینەوە!"

وای گوت و هەمدیس کەوتەوە ماچکردنی فرانسیسکۆس و دەست بەشاندا هێنانی.

فرانسیسکۆس بەبێدەنگیی لەبەر ئاگردانەکەدا کروشکەیکرد. لەئاگرەکەی دەنۆڕی کە دارەکەی هەڵدەلوشیی، دەستی ڕایەڵ کرد تا گەرمی بێتەوە و ناوبەناویش زاری دەکردەوە و لەژێر لێوەوە دەیگوت: "خوشکە بڵێسەی ئاگر، خوشکە بڵێسەی ئاگر..."

وای دەگوت و هەمدیس بێدەنگ دەبۆوە.

ماسیۆ پەرۆش بوو قسەیەک لە فرانسیسکۆسەوە ببیەت، گوتی: "برا فرانسیسکۆس هیچ ناڵێیت، حەز دەکەیت هەموو برایان کۆکەمەوە و بیانهێنم بۆ ئێرە؟ من ماندوو بووم کە ئەوەندە بێ ئیش لێرەدا دانیشتم، ئەمرکە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "چ بڵێم برا ماسیۆ، ئەمری چ بکەم؟ لێرەدا لای ئاگرەکەوە دانیشتووم و چاوەڕێ دەکەم. دەنگێک لەناوەوەمڕا پێم دەڵێ: چاوەڕێکە!"

ئاوم گەرم کرد و لە گۆشەیەکدا لەسەر ئەژنۆ دانیشتم و پێوپلە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆسم شت، پاشان بەپارچە پەڕۆیەکی تەڕ بەئاوی شلەتێن کەوتمە شتنی چاوانی کە جەراعەتی پێدا دەهاتە خوارەوە.

هەرسێکمان بێدەنگ بووبن، هەنووکە کە فرانسیسکۆس لێرە لەگەڵماندا بوو، من و ماسیۆ لەناوەوەمانڕا هەستمان بەئارامی و دڵنیاییەکی قووڵ دەکرد. لە دەرەوە بایەکی توند هەڵی کردبوو، با خۆی بەدرەختەکاندا دەکێشا و پەلکەکانیانی دەشکانەوە، لە دوورەوە سەگەل دەوەڕین.

ماسیۆ قابلەمەکەی نایە سەر ئاگرەکە تا ئەو خواردنەی کە هەبوو بۆمان لێ بنێ. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی ئێمە لەوێ نەبووین، ئەو قامیش و شوڵکەداری لە کەنار زەریا لێ کردبۆوە و زەمیلەی پێ چنیبوون و فرۆشت بوونی و بەپارەکەی خۆی ژیاند بوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیە فرانسیسکۆس دەستی بەسەر ئاگرەکەدا ڕایەڵ کرد بوو، وەک ئەوەی نزا بکا، لە جۆرە ئارامییەکی دەگمەندا غەرقب بوو، بونیام ئەو ئارامییەی لە ڕوخساریدا دەخوێندەوە، ئاخر ئیدی ئەو عەردی بیر چووبۆوە و بۆ ساتێک واهەستم کرد لەو شوێنەی دانیشتبوو، لای ئاگردانەکەوە بەرزبۆتەوە و بەحەواوە دەشەکێتەوە. بیستبووم کاتێک قەدیسان بیر لە خودا دەکەنەوە، قورسایی جەستە دەبەزێن و بەئازادی لە فەزادا دەشەکێنەوە. هێور هێور فرانسیسکۆسم بینی کە هەمدیس لە حەواوە دادەبەزییەوە و سەرلەنوێ بەئارامی لەبەر ئاگردانەکەدا دانیشتەوە. ئێوارە داهاتبوو، کەس هیچی نەدەگوت، هەرسێکمان بەختەوەرانە بێدەنگ بووین.

لەناکاوێکڕا ماسیۆ لای کردەوە و من ڕووم بەلای دەرگاکەدا وەرگێڕا. کەسێک لە دەرگای دا.

ماسیۆ گوتی: "دەشێ ئەوە یەکێک لە براکان بێت، من دەچم و دەیکەمەوە!"

هەستا، قلافەتی کەتە و خەریک بوو سەری بیدا لە ساپیتە قامیشەکە. دەرگاکەی کردەوە و دەستوبرد گوێم لێی بوو کە بەدەنگێکی بەرز قسانی دەکرد:

– "ئێهـ، چیت دەوێ؟ ژن نابێ بێتە ژوورەوە، ئێرە شوێنێکی پیرۆزە!"

بەسەرسامی هەستامە سەرپێ. بینیم ژنێک لەبەر دەرگاکەدا ڕاوەستاوە و بەجۆرێک خۆی پێچابۆوە کە تەنها توانیم چاوانی ببینم.

بەدەنگێکی میهرەبانانە گوتی: "برا ڕێگەم بدە بچمە ژوورێ، من دەمەوێ، من دەبێ باوکە فرانسیسکۆس ببینم!"

فرانسیسکۆس دەنگەکەی ژنەفت و ڕاپەڕی، سەری لەنێو دەستەکانیدا حەشاردا، وەک ئەوەی بیەوێ دیارنەمێنێ. منیش دەنگەکەم ناسییەوە و خۆم لە فرانسیسکۆس نزیک خستەوە.

بەئەسپایی گوتم: "برا فرانسیسکۆس، کلارا..."

فرانسیسکۆس قۆڵی گرتم.

بەترسەوە قیژاندی: "نامەوێ بیبینم! برا لیۆن ڕوحمم پێ بکە نامەوێ بیبینم!" ئەوجا ڕووی بەلای ئاگرەکەدا وەرگێڕا و لەژێر لێوەوە گوتی: "ئەی بڵێسەی ئاگری خوشکم، وی لە بەفرە لە بەفر، دەبیتوێنەرەوە تا ببێتە ئاو و دیارنەمێنێ! ببێتە ئاو و بڕژێتە زەریای خوداوە!"

بەڵام کیژەکە هەنووکە لە دەرگاکە هات بەم دیودا و لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا کڕنۆشی برد و ڕوخساری وەدیارخست. فرانسیسکۆس هێشتا سەری لەنێو دەستەکانیدا شاردبۆوە و لای نەکردەوە تا کیژەکە ببینێ.

کیژەکە بەدەنگێکی تژی لە میهرەبانی و گلەیی گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، بەزەییت پێمدا بێتەوە، سەرت هەڵبڕە و تەماشام کە!"

– "گەر تۆ هەر بەڕاستی کیژەکەی کۆنت چیفیسیت، گەر خودات خۆشدەوێ، گەر لەخودا دەترسیت،

ئەوا هەستە و بەرێگەی خۆتا برۆ!"

دەستی لابرد و ڕوخساری بەو تێشکاوی و وێرانی و خوێنەوە وەدیارکەوت کە لە چاوانییەوە دەهاتە خوار.

گوتی: "گەر مایەی قێز و ئازار نیم ئەوا سەیرم کە، من کوێر بووم، سوپاس بۆ خودا ئیدی ناتوانم بتبینم!"

کیژەکە ڕوخساری بەپێی فرانسیسکۆسەوە نوساند و وەڵامی دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس مەترسە، من سەر هەڵنابڕم تا بتبینم، هەروا ناشمەوێ تۆ من ببینیت، تەنێ گوێم بۆ ڕادێرە. گوێم بۆ ڕادێرە بزانە چ دەڵێم!"

فرانسیسکۆس خاچی کێشا و گوتی: "بەناوی مەسیحی لەخاچدراو، گوێ ڕادەدێرم!"

کیژەکە بەحیرسەوە و بەدەنگێکی قووڵ گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، ئەو ڕۆژەت بیردێتەوە کە تۆم شڕوپڕ پۆش و پێپەتی لە شەقامێکی ئاسیزیی بینی؟ لەو ڕۆژەوە چ جێگەیەک بۆ ڕۆح لە جەستەمدا نییە، ڕۆحم دەیەوێ هەڵفڕێ. باوکە فرانسیسکۆس گەر دانەویتەوە و لە ڕوخسارم بنۆڕیت ئەوا دەبینیی کە چۆن وەکو مۆم تواومەتەوە و ئیدی زەندەقت دەچێ. بەڵام گەر ڕۆحم ببینیت، ئەوا خەنی دەبیت، باوکە فرانسیسکۆس ڕۆحم جبەیەکی وەک ئەوەی تۆی پۆشیوە و کڵاوێکی وەک ئەوەی تۆی لەسەر کردووە و گوریسێکی وەک ئەوەی تۆی لەناوقەدییەوە گرێداوە و بەپێی پەتی دەگەڕێ. چ شادومان نیم بەوەی کە ئیتر لەگەڵ دایک و بابما، لەگەڵ هاوڕێکانمدا، لەگەڵ خەڵکیدا بژیم. دونیا بەبەرم تەنگە و دەخوازم بڕۆم! باوکە فرانسیسکۆس قژم ببڕە و بیخەرە نێو ئاگرەکەوە، لە جبەکەی خۆتمەوە بپێچە، بەگوریسەکەت ببەستەوە، دەخوازم بەرەو بیابان بچم، دەخوازم وەک پەڕەسێلکانی چیا، لەسەر گابەردێک هەڵنیشم، باوکە فرانسیسکۆس دەخوازم دوورکەومەوە، دەخوازم لە عەرد دوورکەومەوە!"

هەر بەڕاستی وەک پەڕەسێلکەیەک خوێندی، من و ماسیۆ سەرمان داگرت و گریاین، وەی ئەوە چ پەرۆشییەکی گەورە بوو بۆ یەکانگیر بوون لەگەڵ خودا!

فرانسیسکۆس گوێی بۆ ڕادێرا، ڕوخساری بێ جووڵە و ڕەق وەکی بەرد.

کیژەکە جار دوای جار لە قسەکردن دەوەستا، ڕوخساری نابووە سەر پێی فرانسیسکۆس و پرچی بەخۆڵەمێشی ئاگردانەکە خۆڵەمێشاوی ببوو، چاوەڕێ بوو فرانسیسکۆس بدوێ، چاوەڕێی کردو چاوەڕێی کرد، بەڵام فرانسیسکۆس کڕ و تا دەهات ڕوخساری ڕەقتر دەبوو.

کیژەکە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، ڕووت وەرمەگێڕە، تووڕە مەبە. تۆ بەپێی پەتی دەڕۆیت و سەما دەکەیت و گۆرانیی دەچڕیت و هاوار لە کڕیاران دەکەیت: (وەرن، من ئەو ڕێگەیەم کە دەچێتەوە لای خودا، وەرن شوێنم کەون!) هەر کە گوێم لەدەنگی تۆ بوو، باب و دایکم و ماڵەکەم و هەر شتێک کە هەمبوو بەجێم هێشت، جحێڵێم جێ هێشت، جوانیم و هیوام بەمناڵ خستنەوە لەباربرد و هاتم بۆ ئێرە، ئەوە خەتای تۆ بوو. پێت خۆشبێ یان نا، تازە دەبێ گوێم بۆ ڕادێریت. گوێ ڕادێرە، ئەمڕۆ من ماڵئاواییم لە دونیا کرد، گرانبەهاترین جلکەکانم پۆشی، بۆ دوایەمین جار پرچە زەردەکەم شانە کرد، گوارە

ئاڵتوونەکانم لە گوێ کرد و ملوانکە ئاڵتوونە دەنک درشتە مرواریيەکانم کردە مل و چووم بۆ کڵێسا تا خەڵکی بمبینن، تا خەڵکی جوانییەکەم ببینن و پێی بڵێن خوداحافیز. تا خۆیشم ناشیرینی خۆم ببینم و پێی بڵێم خوداحافیز. پاشان چووم بۆ لای دەستە خوشکەکانم بۆ ئەوەی بۆ دوایەمین جار بیانبینم، پێدەکەنیم و لە شادومانییدا سەمام دەکرد، ئەوانیش بەسەرسامییەوە لێیان پرسیم:

(کلارا چیتە؟ ئەرێ بۆچی ئەوەندە خۆشحاڵیت؟ چییە شوو دەکەیت؟) وەڵامم دانەوە: (ئا، شوو دەکەم. زاواش لە خۆر جوانترە و لە پادشاش بەهێزترە.) گوتیان: (ئەی کەنگێ زەماوەندەکە ڕێکدەخەن؟) پێکەنیم و گوتم: (ئەم ئێوارەیە، ئەم ئێوارەیە!) گەڕامەوەماڵەوە، ماوەیەکی زۆر بەبێدەنگی لە بابم و دایکم و خوشکەکانم ڕوانی و ئەوجا خوداحافیزییم لێ کردن. هەنووکە دەنگی شین و زارییان دەبییەم کە چەند سەعاتێک دواتر، بەدوامدا گەڕاون تا بمدۆزنەوە، ئەدی چۆناوچۆنی دەتوانن لە ئامێزی خودادا بمدۆزنەوە! کە ئێوارە داهات، بەبێدەنگی لە ژوورەکەم هاتمە خوارەوە، ڕێگەی لای دار زەیتوونەکانم گرتەبەر، بەلای کڵێساکەی قەدیس دامیانۆدا تێپەڕیم، ئەوسا فڕیم و باوکە فرانسیسکۆس گەیشتمە ئەم ناوچە پیرۆزەی تۆ، بانگت کردم و ئیدی منیش هاتم!"

فرانسیسکۆس گوتی: "من؟ من؟"

– "بەڵێ تۆ باوکە فرانسیسکۆس تۆ، دوێنێ شەو کە نوستبووم – خۆت دەزانیت لەکاتی نوستندا جەستە دەنوێ و ڕۆح بەئاگایە – گوێم لێت بوو بەناو بانگت کردم. باوکە فرانسیسکۆس تۆ بوویت، تۆ. وەک بڵێیت هەمدیس لەبەر پەنجەرەکەمدا ڕاوەستابیتەوە و بانگم کەیت: (وەرە! وەرە!) ئیتر منیش هاتم.

فرانسیسکۆس هاوارێکی کرد و هەستایە سەرپێ، ویستی بڕوا، بەڵام هەمدیس دانیشتەوە. بەچواردەوری خۆیدا دەستی گێڕا و پارچە دارێکی بەدەستەوە هات و فڕێیدایە ناو ئاگرەکەوە. پاشان هەمدیس سەری لەنێو دەستەکانی نایەوە و ماوەیەکی زۆر بێدەنگبوو. وەک بڵێی خەم زوبانی لەگۆ خستبێ و نەیەوێ کیژەکە ببینێ.

کیژەکە هەر چاوەڕێی کر دو هەر چاوەڕێی کرد، بەڵام فرانسیسکۆس یەک وشەی لەزار نەهاتە دەرەوە، تووڕە دیاربوو. کیژەکە لەسەر ئەژنۆ هەستا و دەستەکانی گرمۆڵە کرد.

گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، من دڵم لەبەر پێتا خاڵی کردەوە. ئەدی بۆچی وەڵام نادەیتەوە؟ پێویستە لەسەرت وەڵامم بدەیتەوە!"

بێدەنگی باڵی کێشابوو، لەدەرەوە وژەی بایەکی توند دەهات و خەریک بوو دەرگاکەی لە گرێژنە دەبرد. فرانسیسکۆس دەستەکانی کردەوە، لەملاولای خۆی ڕوانی، پێڵووی ترووکاند و سەیری ئێمەی کرد.

وەک ئەوەی لەخەتەردا بێ و داوای یارمەتی بکا، گوتی: "برا لیۆن، برا ماسیۆ، وەرنە ئێرە بۆ لام!"

پاشان چنگێک خۆڵەمێشی هەڵگرت و بەپڕتاو کردی بەسەری خۆیدا و لە گۆناکانی هەڵسوویی و خۆڵەمێشەکە چووە چاوانییەوە.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چما بەزەییت پێیدا نایەتەوە؟ ڕوحمی پێ بکە!"

قیژاندی: "نا..!" بۆ یەکەم جار هەستم کرد چ توندوتیژی و خەمێک لە دەنگییدا هەیە، دەستمی بەتوندی لەسەر شانی لابرد و هەمدیس هاواری کردەوە: "نا! نا!"

کیژەکە هەستایە سەرپێ و برۆکانی گرژ کرد و ڕوخساری مۆن بوو، شکۆ و شانازی باوانی لەناوەوەیڕا بریندار ببوو.

گوتی: "من لێت ناپاڕێمەوە و ئیدی ناکەوم بەسەر پێتا، گوێم بۆ ڕادێرە. منیش وەک تۆ ڕۆحێکی نەمرم کە لە خەتەردایە، تۆ بەشا رو گوندەکاندا دەگەڕێیت و وەعزی ڕزگارکردنی دونیا دەدەیت، دەی کەواتە ڕزگارمک ە! ئەوە ئەرکی تۆیە ڕزگارم کەیت. گەر ئەوە نەکەیت، گەر ڕزگارکردنی ڕۆحم ڕەت کەیتەوە، ئەوا لێپرسراوێتی ڕۆحی منت دەکەوێتە ئەستۆ و ئەوسا لە دۆزەخدا ڕۆدەچیت. هەستە، ئەو جبەیەم بدەرێ کە داوام لێ کردیت، هەستە قژم ببڕە و بیخەرە ئاگرەکەوە، ئەوجا دەس بنێرە سەر قژە دەسکەنەکراوەکەم، دۆعا بکە و بەخوشکە کلارا بانگم کە!" فرانسیسکۆس لە جێگەکەی ڕاپەڕی و لە دەرگاکەی ڕوانی، وەک ئەوەی بیەوێ بچێتە دەرەوە. من و ماسیۆ هەستاین تا بەر لە ڕۆیشتنی بگرین، ئەو ڕاوەستا، سەری داگرت و هەموو جەستەی کەوتە هەڵلەرزین. ئاخر وی هەموو جارێک کە بڕیارێکی گرنگی پێچەوانەی خواستی خۆی دابا ئەوا جەستەی هەڵدەلەرزی، بەلەتردانەوە گەڕایەوە و خۆی بەئاگردانەکەوە گرت، بڵێسەی ئاگرەکە لەسەر ڕوخساری پرشنگی دەدایەوە و وا پێ دەچوو ڕوخساری هەڵایسابێ، بەدەنگێکی بەسوێ و تژیی لە سووکایەتی، گوتی: "ئەی کچی کۆنت، ئەی کچە دەسەڵاتدارەکەی کۆنت فاڤۆرینۆ چیفیی، دەتوانیت بەپێی پەتی بەسەر عەردا بڕۆیت؟"

کیژەکە بەدڵنیایی و شانازییەوە وەڵامی دایەوە: "دەتوانم!"

– "دەتوانیت بەرگەی برسێتی بگریت و لە دەرگای ماڵان بدەیت و داوای سەدەقە بکەیت؟"

– "دەتوانم!"

– "دەتوانیت گەڕەکان بشۆیت؟ دەتوانیت دەمیان ماچ کەیت؟"

– "بەڵێ دەتوانم!"

– "دەتوانیت ئەی کیژی جوان، خۆت ناشیرین کەیت و ئەوسا مناڵان لە جاددەکاندا دواتکەون و هوهات لێ بکێشن و بەژنەی سیحرباز و گێڕەی بێ تەربێت و بەپشتکۆم بانگت کەن؟ ئایا دەتوانیت شادومان بیت بەوەی لەپێناوی مەسیحدا بوویتەتە ژنێکی سیحرباز و گێڕێکی بێ تەربێت و پشتکۆم؟"

کیژەکە وەک ئەوەی سوێند بخوا، دەستی هەڵبڕی و هەمدیس گوتی: "بەڵێ دەتوانم، دەتوانم!"

– "ئاخر ناتوانیت!"

– "با، دەتوانم. کیژەکەی کۆنت چیفیی هەر بەتەنها بەرگەی ژیانی خۆش و ئارام ناگرێ، بەڵکو بەرگەی هەژاری و ڕووت و ڕەجاڵی و سووکایەتیش دەگرێ، دەتوانێ هەموو ئەو شتانە بکا کە خەڵکی تر دەیکەن."

– "من متمانەم بەژن نییە، مارەکەی حەوا تا ئەبەد گوێچکە و دەم و لێوتانی لستۆتەوە! هەوا و هەوەسم مەخەرە بەر، ژنانی ترت لێ کۆدەبنەوە، پێکەوە دەچنە سەربانی دەیرەکەتان و لەوێوە لە برایان

دەنۆڕن، برایانیش دەچنە سەربانی دەیرەکەی خۆیان و لەوێوە لە ئێوە دەنۆڕن، ئیدی دێوی جەستە خۆشحاڵ و خەنیی لەنێوان ئەو دوو دەیرەدا دێ و دەچێ! هەستە، بچۆرەوە ماڵەوە، نامانەوێ ژنمان لەگەڵ بێ!"

– "ئاخر ژنیش مەخلوقی خودایە، ئەویش ڕۆحێکی هەیە و دەیەوێ ڕزگاری کا!"

– "ڕێگەی گەیشتنە لای خودا بۆ ئێوە ڕێگەیەکی ترە، ئێوە دەبێ شوو بکەن و منال بخەنەوە، تەقوای ئێوە شکۆفەکردن و بەرگرتنە، ئەویش نەک لە تەنهاییدا، بەڵکو لەناو خەڵکدا !"

– "تۆ ناکرێ سنوور بۆ تەقوا دانێیت، ئاخر تەقوا لە هەر کوێ حەز بکا شکۆفە دەکا و بەر دەگرێ، بەڵام زیاتر تەنهای پێ خۆشترە."

– "هۆشیاری هەیە لای ژن لە تێگەیشتووییەوە نییە، کێ فێری کردوویت وەڵام بۆ هەموو شتێک بدۆزیتەوە؟"

– "دڵم!"

فرانسیسکۆس ئەو دیوارەی جێ هێشت کە پاڵی پێوەدابوو. بەهەڵنووتانەوە هات ەپێشێ بۆ ناوەڕاستی ژوورەکە، من ڕام کرد تا قۆڵی بگرم.

گوتی: "بەرم دە، دەستم لێوە مەدە!"

پاشان لەناکاوێکڕا بەیەک قەڵەمباز خۆی گەیاندە لای ئاگردانەکە، دانەوێوە، مشتێک خۆڵەمێشی هەڵگرت و بەقورسی کردی بەسەری کیژەکەدا، خۆڵەمێشەکەی لە قژ و ڕوخسار و ملی سویی و بڕێکیشی کردە دەمییەوە. لێوی جولاند، شتێکی لەژێر لێوەوە گوت، بەڵام کەس لەیەک وشەی حاڵی نەبوو، دەنگی زیاتر لە مرەی ئاژەڵێک دەچوو، بەڵام وردە وردە و دوای ماندووییەکی زۆر ئەوجا دەنگی بۆوە بەدەنگی بونیام. لەو بێدەنگییە خەتەرناکەدا، دوو وشەی ئینسانییانە بیسترا، تەنێ دوو وشە:

– "خوشکە کلارا... خوشکە کلارا..."

ئاگرەکە کڵپەی سەندبوو، لەسەر ڕوخساری فرانسیسکۆس و کلارا شەوقی دەدایەوە، هەردووکیان تەواوێک لە خۆڵەمێش هەڵکێشرابوون. چراکە کەوتە پرتە پرت، ڕووناکییەکەی کزبوو، کەس نەجووڵا نەوتی تێ کا، وەک بڵێی هەموومان ڕەقهەڵاتبین. چراکە کوژایەوە و تەنها تیشکی ئاگری ئاگردانەکەمان بۆ مابۆوە، دەنگی فرانسیسکۆس بیسترا، ئارام و ئاشتییانە و تەواوێک ئینسانی و گەلێک میهرەبان.

– "خوشکە کلارا خۆشهاتیت بۆ لامان!"

***

بەخێرایی دەماو دەم لە گوندەکانی دەوروبەر و ئاسیزییدا هەواڵی ئەوە بڵاوبۆوە کە فرانسیسکۆس لە عارەبستانەوە گەڕاوەتەوە و لەوێ موجیزەی نواندووە و سوڵتانی کردۆتە مەسیحی و ئیدی سوڵتان شارەکەی خۆی، (دامیێتێ)ی تەسلیمی خاچپەرستان کردووە. ئیدی ئەو هەواڵە خۆشانە بەگوێی برایان گەیشتن و لە هەموو لایەکەوە بەشەرمەزاری بۆ پۆرتیۆنکولا، بۆ پشتیرە کۆنەکەیان گەڕانەوە. فرانسیسکۆس ئامێزی بۆ کردنەوە و پێشوازی لێ کردن.

هەمووان گەڕانەوە و پۆرتیۆنکولایان لێ پڕبۆوە، پەلکی درەختیان هێنا و لەو دەوروبەرەدا کەوتنە ڕۆنانی کوخ، بێرناردۆ و پێترۆ بەچاوانێکی نیوە لێکنراوەوە گەڕانەوە و هێشتا هەر غەرقی عیبادەت بوون، کاپێللۆ بێدەنگ و بەبێ کڵاوەکەی، هەروەها ئیرنیۆش بەبلوێرەکەی شانییەوە هاتەوە.

دواجار ئێلیاس و لایەنگیرانیشی گەڕانەوە، ئێلیاس توندوتیژ، دڕندە، قڵافەتێکی پتەو، برۆ چڕ و سمێڵ تاشراو و کتێبێکی ئەستووریشی بەدەستەوە بوو.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، خودا بێ ئەندازە خۆشی دەوێی، ئاخر ئەو هێشتا لەسەر ئەرز گلی داویتەوە تا بەئامانجە باڵاکانت بگەیت، من پێم وایە هێشتا خەرەندێکی تر لە پێش ماوە پیایدا هەڵزنێیت!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "برا ئێلیاس دەبێ بزانیت کە ئامانجی باڵا بۆ ئینسان خودایە، ئێمە بەر لەمردن ناتوانین بەوە بگەین!"

ئێلیاس ڕەتی دایەوە: "ببوورە، بەڵام من پێم وایە تەنێ لە ژیاندا دەتوانین بەوە بگەین!"

هەمووان بێدەنگ بوون و چاوەڕێ بوون گەردەلوولەکە هەڵکا.

ماوەی سێ ڕۆژ بوو فرانسیسکۆس بەناو برایاندا دەگەڕا، پرسیاری دەکرد، قسانی بۆ دەکردن، هەوڵی دەدا بزانێ کاتێک ئەم لەسەفەری عارەبستان بووە، ئەوان چ ڕێگەیەکیان گرتۆتەبەر. هەندێک لە برایان بەرەو شارە بەناوبانگەکەی بۆلۆگنا چووبوون و لەوێ کەوتبوونە وەعزدان، بەڵام ڕووبەڕووی بەرهەڵستی زانا ئایینییەکانی ئەوێ ببوونەوەو ئەمانیش بەشەرمەوە بەرگەی ئەو هەلومەرجەیان گرتبوو، بەڵام هەر کۆڵیان نەدابوو، قوتابخانەیەکیان لەو شارە لەخۆباییە کردبۆوە و لەو قوتابخانەیەدا برا گەنجترەکان دەسنووسە پیرۆزەکانیان موتاڵاکردبوو، کتێبی ئەستووریان کڕیبوو، شەوانیان بەموتاڵاو دەرسکردنەوەوە بردبووە سەر. ئەوان نە وەعزیان دابوو، نە عیبادەتیان کردبوو، نەکاریشیان کردبوو، بەڵکو تەنها سەرگەرمی خوێندن ببوون.

فرانسیسکۆس گوێی بۆ هەموو ئەوانە ڕادێرا و دڵی لە ڕق و تووڕەییدا جۆشی سەندبوو.

پێی گوتم: "برا لیۆن، ئێمە شکستمان هێنا، ئێمە تۆومان کرد و هەنووکە بنۆڕە کێڵگەکە پڕە لە خەشخاش و گەزنە. ئەم پیاوە خوێنەوارانە چ گەلە گورگێکن هاتوونەتە پشتیرەکەمانەوە؟ من چ مەعریفەتێکم ناوێ، چ زانایییەکم ناوێ، شەیتان لەمێشکدا دانیشتووە، لەدڵیشدا خودا. دڵ لەشتە زانستییەکان تێناگا، هەرگیز کتێب ناکاتەوە. برا لیۆن پێت وایە چیمان بەسەر بێ و بکەوینە کوێوە؟ خەرەند؟"

ڕۆژی دواتر خوێنەوارێکی بینی کە نەیدەناسی، خوێنەوارێک تەواو ڕەنگپەڕیو و گۆنا چرچولۆچ و چاو گەورە، بەسەر کتێبێکدا نوشتابۆوە و بەپەرۆشەوە دەیخوێندەوە. دوور لە خودا و دوور لەبرایان، دونیا لەبەر چاوانیدا ون و جگە لەخۆی و کتێبەکەی چ شتێک لەئاسمان یاخود لەسەر عەردا نەمابوو.

فرانسیسکۆس لێی نزیک بۆوە و دەستی کێشا بەشانیدا. کوڕە گەنجەکە ڕاچڵەکی.

– "ناوت چییە؟"

– "ئەنتۆنیۆ!"

- "خەڵکی کوێیت؟"
- "خەڵکی پورتوغاڵ!"
- "کێ ڕوخسەتی پێ داویت کتێبت پێ بێت؟"

کوڕە گەنجەکە کتێبەکەی بەسینگییەوە نووساند و وەڵامی دایەوە: "برا ئێلیاس!"

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و کتێبەکەی لێ وەرگرت.

- "بەڵام من ڕوخسەتت نادەم!" بەتووڕەیی وای گوت و کتێبەکەی هەڵدایە ناو ئاگرەکەوە. هاواری کرد: "خۆڵەمێش! خۆڵەمێش! خۆڵەمێش!"

بەڵام کاتێک فرانسیسکۆس کوڕە گەنجەکەی بینی بەچاوانێکی فرمێسک تێزاوەوە لە بڵێسەی ئاگرەکە دەنۆڕێ، بەزەیی پێیدا هاتەوە.

- "کوڕی خۆم گوێ ڕادێرە، هەموو ساڵێک من لەجەژنی پاکدا زیندوو بوونەوەی مەسیحم بینیوە، هەموو ئێمەی مەسیحییان بەدەوری مەرقەدەکەیدا کۆدەبینەوە و دەگرین، دەگرین و نائومێدانە بەعەرددا دەکێشین تا بەڵکو خۆی بکاتەوە. دەی بنۆڕە، هەر ڕێک ئەو کاتەی ئێمە لەوێدا ڕاوەستاوین و دەگرین، کێلی قەبرەکەی هەپروون دەبێ و بەئالایەکی سپییەوە لەنێو عەردەوە دێتە دەرێ و بەرەو ئاسمان هەڵدەکشێ و بەزەردەخەنەوە لێمان دەنۆڕێ. من تەنێ لەیەک جەژنی پاکدا زیندووبوونەوەی ویم نەبینیوە، ئەویش ئەو ساڵەبوو کە زانایەکی گەورەی ئایینی هاتبوو لە زانکۆ لە بۆلۆگنا دەیخوێند، سەرکەوتە سەر مینبەری کلێسا و چەندین سەعات لەبارەی زیندووبوونەوەی مەسیحەوە ئاخاڤت، هەر دەدوا و ڕوونی دەکردەوە و ئێمەیش تەواوێک کاس و وڕ ببووین. سوێند دەخۆم ئەو ساڵە کێلی قەبرەکە نەشکا و کەس زیندووبوونەوەی مەسیحی نەبینی!"

کوڕە خوێنەوارەکە غیرەتی دایە بەر خۆی و گوتی: "برا فرانسیسکۆس گەر تێنەگەم مەسیح بۆچی زیندوو دەبێتەوە، ئەوا چ زیندووبوونەوەیەکی نابینم، ئاخر جگە لەئەقڵی ئینسان متمانەم بەچ شتێکی تر نییە! "فرانسیسکۆس لە تووڕەییدا دەمی کەفی کرد و هاواری کرد:

- "هەر لەبەر ئەمەشە ڕێگەی هەڵە دەگرنەبەر، هەر لەبەر ئەمەشە چ زیندوو بوونەوەیەک نابینن. چۆن و بۆچی؟ چ لاسارییەکە! نەفرەت لە ئەقڵی ئینسان!"

برا ئیگیدیۆ ڕاوەستاوو گوێی ڕادێرابوو، لەزەتی لەقسەکانی برا فرانسیسکۆس دەبرد و دەستی بەدەمییەوە گرتبوو تا زەردەخەنەکەی حەشاربدا. کاتێک دەستی فرانسیسکۆسم گرت تا بڕۆین، برا ئیگیدیۆ بەدواماندا ڕای کرد.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس دەک دەمت خۆشبێ، تۆ دەدوێیت و یەکسەر وشەکان لەناوەوەمڕا دەبنە کردەوە. یەکشەممەیەکیان کە تۆ لێرە نەبوویت، هەر ئەم ئەنتۆنیۆ خوێنەوارە بەیەک گورز قاقزی ڕەشکراوەوە هات و داوای لێ کردم ڕوخسەتی بدەمێ بچێت بۆ ئاسیزیی تا لەکلێسای قەدیس ڕوفینیۆ نوتق بدا. منیش وەڵامیم دایەوە: (بەخۆشحاڵییەوە ڕوخسەتت دەدەمێ بەڵام بەمەرجێک. مەرجەکەش ئەوەیە کە هەر سەرکەوتیتە سەر مینبەر، وەک مەڕ هاوارکەیت: (باع ! باع! نابێ جگە لە باعە باع چ شتێکی تر

بڵێیت!) ئەو کە وەڵامەکەمی بیست سوور هەڵگەڕا و تووڕەبوو، وای زانی پێی ڕادەبوێرم و نووسینەکانی لەبەر سینگیدا شاردەوە. بەفیزێکەوە گوتی: برا ئیگیدیۆ من مەڕ نیم، بەڵکو ئینسانم، من ناباعێنم، بەڵکو دەدوێم، خودا ئیمتیازێکی گەورەی بەخشیوەتە ئینسان کە ئەویش وشەیە!"

فرانسیسکۆس پرسی: "ئەی تۆ چیت وەڵام دایەوە برا ئیگیدیۆ؟"

- "برا فرانسیسکۆس ڕاستییەکەی من تەواوێک ساکاو و زوبانم بەسترا و لەحەژمەتا خۆم خستە کۆکە، نەمدەزانی چ بڵێم، برا کێدرۆم بینی کە بەگورزە دارەوە لەدارستانەوە دەگەڕایەوە، خۆم گەیاندێ تا یارمەتی بدەم و دارەکانی لەگەڵدا هەڵگرم. بەو جۆرە خۆم ڕزگارکرد."

فرانسیسکۆس پێکەنی.

گوتی: "برا ئیگیدیۆ وەڵامێکی لەوە باشتر هەیە، خۆت دەیبینیت! دەی برا لیۆن وەرە!"

پرسیم: "برا فرانسیسکۆس هەمدیس بۆ کوێ بچین؟ " دەترسام هەمدیس بۆ چیایەکی بەبەفر داپۆشراوی ترم بەرێت.

وەڵامی دامەوە: "بەرەو بێشەی شەیتان، بۆ بۆلۆگنا!"

پاش تاوێک گوتی: "برا لیۆن کەشتییەکەمان ئاوی تێ دەچێ، دەترسێم غەرق بێ. بۆلۆگنا، بۆلۆگنا تۆ دەبێ پۆرنیۆنکولامان بۆ هەڵلووشیت!"

ڕۆیشتین، نا، نەڕۆیشتین، بەڵکو وەک با هەڵمان کرد. هەوا خۆش و نیمچە گەرم، دار سێو و دار هەرمێکان شکۆفەیان کردبوو، یەکەمین گوڵە خەشخاشەکان لە کێڵگەکاندا بریقەیان دەدایەوە، ئەرز پۆشرابوو بەگوڵە مینای چکۆڵەی سپی و زەرد، بایەکی گەرم دەهات و پەلکی درەختەکانی هێنابووە لەرە و دەگەیشتە دڵمان و دەیکردنەوە. نازانم بۆچی هەموو ڕۆژانی بەهار من دڵم لای خوشکە کلارا بوو، خۆشحاڵ بووم کە بەهیممەتی فرانسیسکۆس، سەرەک قەشە قاییل بوو لە نزیک کلێسای قەدیس دامیانۆ، کلارا دەیرێک وەربگرێ و بۆ خۆی لەوێدا ژیانێکی پڕ لە تەقوا و زوهد بژێت.

بەیانییەک گەیشتینە بۆلۆگنا. بۆلۆگنا شارێکی گەورە و بەنێوبانگ بوو، جاددەکانی تژیی بوون لەخەڵک، ئاڵای سوور بەمەیخانەکانەوە کرابوو، میوە و سەوزە لە دوکانەکاندا هەڵدرابوونەوە، خانمگەلی شۆخ و شەنگی پەڕی ڕەنگاوڕەنگ بەسەر تێدەپەڕین. ئێمە شەقامێکی باریکمان گرتەبەر و گەیشتینە شوێنێکی دووری بەدرەخت داپۆشراو، فرانسیسکۆس سەیری ئەملاولای خۆی کرد و ئەوجا لە دەرگای ئەو قوتابخانە ئایینییەی دا کە ئێلیاس و هەندێ لە برا نوێیەکانمان ڕۆیان نابوو. دەستوبرد چووە ژوورەوە، ئەوێ هۆڵێکی گەورەبوو کە مێزێکی لاکێشەیی لێ دانرابوو، پێنج شەش برا بەدەوری مێزەکەدا نوشتابوونەوە و دەیانخوێندەوە، کتێب و قاقز لەنێو تاقی دیوارەکاندا دانرابوو.

فرانسیسکۆس هاواری کرد: "هێی برا لە دین وەرگەڕاوەکان، ئەوە چ دەکەن لێرە؟ ئەم کەرەستە شەیتانیانەیە چییە؟ شەرم ناکەن؟"

براکان بەترسەوە ڕاستبوونەوە. فرانسیسکۆس بەدەوریاندا سوڕایەوە و ئەو کتێبانەی داخست کە دەیانخوێندەوە. گوتی:

– "نەفرەتتان لێبێ ئەی برا لەدین وەرگەڕاوەکان! ئێوە ئەو پەیڤەی مەسیحتان بیرچۆتەوە کە دەڵێ: ستایش و شانازیی وا لە ڕۆحی هەژاردا. خودا ئەمری بەمن کردووە ساکار و نەخوێنەوار بم، ئەو دەستی گرتم و پێی گوتم: (وەرە دەمەوێ بەکورتترین پێپلیکانەدا بەرەو ئاسمانت بنێرم، تۆیش دەستی براکان بگرە، ئەوانیش بەو پێپلیکانەیەدا ببە کە پیشانت دەدەم!) ئیدی بەو جۆرە من دەستی ئێوەم گرت، بەڵام ئێوە دەستتان لەنێو دەستمدا دەرهێنا و ئەو ڕێگە پان و پۆڕەتان گرتەبەر کە دەچێتەوە سەر شەیتان. هەستن و هەموو ئەو کتێبانەی سەر تاقەکان داگرن و لەحەوشەکەدا کۆمەڵیکەن، برا لیۆن تۆیش ڕاکەو ئاگرێک بکەرەوە! ئێوەیش هەمووتان بەپەلە ڕێگەی گەڕانەوە بۆ لای دایکتان، ڕێگەی گەڕانەوە بۆ پۆرتیۆنکولا بگرنەبەر. بەناوی موبارەکی فەرمان جێبەجێکەر، بکەونە ڕێ!"

ئەوجا هەموو کتێب و قاقز و دەسنووسە کۆنەکانی لەناوەڕاستی حەوشەکەدا کەڵەکە کرد و منیش بەڕاکردن چووم ئاگر بێنم.

فرانسیسکۆس گوتی: "وەرە پێشێ خوشکە ئاگرمان!"

وای گوت و دانەوێیەوە، ئاگرەکەی نا بەژێر کتێب و قاقزە کەڵەکەکراوەکانەوە و خاچی کێشا.

– "بەناوی مەسیح، بەناوی قەدیسی خۆنەویستی و بەناوی قەدیسی هەژاری!"

ئەوجا ڕووی کردە ئەو برایانەی بۆ خوێندن هاتبوون بۆ بۆلۆگنا.

– "ئێوە چەند کەسن لێرە دەخوێنن؟"

– "حەوت!"

– "من تەنها شەشتان دەبینم، ئەی حەوتەم کوا؟"

– "نەخۆشە و لە هۆدەکەیدا ڕاکشاوە."

– "ئەویش بێنن، بیکەنە کۆڵتان و بڕۆن، من کلیلەکان هەڵدەگرم و دەرگاکان دەکەمەوە!"

کاتێک هەموو شتەکان بەئارەزووی دڵی ئەو بەڕێوەچوون و شەش قوتابییەکە لەگەڵ حەوتەمدا ڕۆیشتن و تەنها گردۆڵکەیەک خۆڵەمێش لەهەموو ئەو دەسنووس و قاقزانە مایەوە، فرانسیسکۆس دانەوێیەوە و خۆڵەمێشەکەی بەهەردوو دەستی هەڵگرت.

– "بنۆڕە برا لیۆن، بیخوێنەرەوە بزانە چ لەم کتێبە نووسراوە؟"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس نووسراوە، زانستی ئینسان خۆڵەمێشە. بەدەردی ئەو قەشە سەیرە جلک سپییەی کە لە ڕۆما بینیمان و دەیگوت کێنیزا ێ نادا! کێنیزا ێ نادا!"

– "جگە لەوە چ شتێکی تر نا؟ چ شتێکی تری لێ نەنووسراوە؟ لێرە لەکۆتایی لاپەڕەی دووەمدا، چی نووسراوە؟"

نوشتامەوە و وا خۆم نواند کە دەخوێنمەوە: "خودا دانەوێیەوە و سەیری خوارەوەی کرد و هاواری کرد: (ئاگر، ئاگر، کچی خۆم عەرد بۆگەنی کردووە، بۆگەن بەرەو ئاسمان بەرز دەبێتەوە، دابەزە و بیکەرە خۆڵەمێش!"

فرانسیسکۆس بەترسەوە ڕەتی دامەوە: "نا، نا، وا نەنووسراوە، نەنووسراوە: ئەوێ بکەرە خۆڵەمێش، بەڵکو نووسراوە: ئەوێ پاکژ کەرەوە!"

***

فرانسیکۆس پەلەی بوو بۆ پۆرتیۆنکولا بگەڕێتەوە، ئاخر وی نیگەران و شتەکانی لە ناوەوەیڕا پەنگ پێ خواردبۆوە، پێدەچوو تەقەللابدا بڕیارێکی گەورە بدا. ڕۆژی دواتر کاتێک ئێمە لەئەشکەوتێکی نزیک پۆرتیۆنکۆلادا خەبەرمان بۆوە، فرانسیکۆسم بینی لە جێگەکەی ڕاپەڕی. گوتی: "برا لیۆن، خەونێکم بینیوە، خەونێکی ترسناک، خێرا هەستە!"

– "چ خەونێک برا فرانسیسکۆس؟"

– "شوانەکە ببووە کەسێکی تر، مەڕەکان لە دەشتەکەوە بەرەو لەوەڕگە چڕەکان بەرەو خوار دەبوونەوە، کەفەڵیان گۆشتن ببوو!"

– "برا فرانسیسکۆس تێ ناگەم!"

– "مەڕەکان لەدەشتەکەوە بەرەو خوار دەبوونەوە، بەڵام برا لیۆن ئێمە نامانەوێ قەڵەو ببین، بەڵکو ئێمە لەسەر چیا دەمێنینەوە و لەسەر بەرد دەلەوەڕێین!"

هەمدیس گوتم: "ببووره برا فرانسیسکۆس، هەر تێناگەم!"

– "ئێمە دەبێ سەمابکەین و چەپڵەلێدەین تا خودا کاتی خۆی بەسەیرکردنی ئێمەوە بەرێتە سەر، برا لیۆن قایلیت؟"

قسانی دەکرد و بەخێرایی دەڕۆیشت، منیش هانکە هانک بەدوایدا ڕام دەکرد.

کاتێک گەیشتینە پۆرتیۆنکولا، چراکان دادەگیرسێنران. هەموو برایان کۆببوونەوە و ئێلیاس قسانی بۆ دەکردن، ئێمە هەناسەمان لەخۆ بڕی و گوێمان ڕادێرا، دوا قسەیمان ژنەفت.

پێی گوتن: "براکانم، گوتوومە و هەمدیس دەیڵێمەوە: ئیتر فیرقەکەمان منداڵێکی ساوا نییە، بەڵکو گەورە بووە و ئەو جلکە کورتەی منداڵی نابێ بەبەری، بەڵکو جلکێکی تازە و گەورەی گەرەکە، جلکێک بەبەری ئینسانێکی گەورە. هەژاریی تەواوەتی باشە بۆ ئەو کاتەی کە دوو سێ برا دێن و ڕێگەمان لەبەردەمدا دەکەنەوە، بەپێی پەتی دەڕۆن و سواڵی لەتە نانێک دەکەن و تێر دەبن، کوختێکی هاکەزایی سەرو زیادیانە. بەڵام ئێستا، سوپاس بۆ خودا، ئێمە بووینەتە سوپایەکی شەڕکەر، هەژاریی تەواوەتی بۆتە بەربەستی سەر ڕێگەمان، بۆیە ئێمە دەبێ کڵێسا و دەیر ڕۆنێین، ئێمە دەبێ مژدەبەر ڕەوانەی هەموو وڵاتان کەین، ئێمە دەبێ خواردن بدەینە هەزاران برامان و پۆشتەیان کەینەوە و پەنایان بدەین. ئاخر چۆناو چۆنیی ئەمە بەهەژاریی تەواوەتی دەکرێ؟"

دەستی فرانسیسکۆسم گرت، وی هەڵدەلەرزی.

بەئەسپایی پێی گوتم: "گوێت لێ بوو، برا لیۆن گوێت لێ بوو؟ دەیانەوێ هەژاری لەماڵەکەی خۆیدا وەدەرنێن!"

چاوانی تاریک ببوون، دەیویست ڕابکا و بکەوێتە قسان، بەڵام من گلیم دایەوە.

– "بێدەنگ برا فرانسیسکۆس، بێدەنگ، ئارامت هەبێ با گوێمان لە هەمووی بێ!"

هەنووکە دەنگی ئێلیاس، گرمەی دەهات.

– "ئەڤینی تەواوەتیش بەربەستێکی ترە، ئەووەڵێن براکانمان لە ڕێگەکاندا سەمایان دەکرد و گۆرانییان دەچڕی، منالآن بەبەرد و توێکڵە لیمۆوە دوایان دەکەوتن، خەڵکی لێیان دەدان، بەڵام ئەمان ئەو دەستەیان ماچ دەکرد کە تێی دەسرەواندن، ئەمەیان ناونابوو ئەڤینی تەواوەتی. بونیام دەتوانێ لە منالێک بدا، بەڵام هەرگیز دەرەقەتی سوپایەک نایەت، ئەڤینی تەواوەتی دەسەسڕێک نییە فرمێسکی پێ بسڕدرێ، بەڵکو دەبێ شمشێرێکی هەڵگرتبێ کە بەوە بەرگریی لەدادوەری بکا و تاوانباران بکوژێ. دەبێ ئەڤین چەکدارکرێ، ئێمە لەنێو گەلە گورگدا دەژین، ئێمە نابێ ببینە مەڕ، بەڵکو دەبێ ببینە شێر، مەسیحیش بۆ خۆی شێرێک بوو. برایان ئەمەیە ئەڤینی تەواوەتی. ساکاریی تەواوەتی و سافیلکەییش چی تر بەعەمەل نەماوە. ئەقڵ گەورەترین دیاریی خودایە بۆ ئینسان، ئەقڵە کە جیامان دەکاتەوە لە ئاژەڵ، هەر بۆیە لەسەرمان پێویستە ئەقڵمان دەوڵەمەند کەین، قوتابخانە ڕۆنێین، لێگەڕێین برایان بخوێنن تاوەک گاڵتەچییەک خۆمان پیشانی دونیا نەدەین. دڵ شتێکی باشە، ئەویش خەڵاتێکی گەورەی خودایە، بەڵام لاڵە، لاڵە و نایەوێ بدوێ. ئەقڵ پەیڤی خودا وەکو شمشێر دەگرێ بەدەستییەوە، پەیڤیش براکانم کوڕی خودایە، ئێمە نابێ ببینە گاڵتەگێڕی خودا، بەڵکو دەبێ ببینە جەنگاوەری خودا، درەوشاوەترین و بڕندەترین چەکی ئێمەیش پەیڤی خودایە. ئێمە هەمووان بۆ برا فرانسیسکۆس دەنوشتێینەوە و دەستی ماچ دەکەین، ئەو تا ئێستا بەباشترین شێوە ئەرکی خۆی ئەنجامداوە، ئەو فیرقەکەمانی گۆش کردووە و خواردنیداوە، هەر لەوکاتەوەی گرووپەکەمان منالێکی چکۆڵە بووە، هەنووکە ئەو منالە گەورە بووە، دادەنەوێتەوە و دەستی بابی ماچ دەکا، خوداحافیزی لێ دەکا و دەڕوا و ڕێگەی خۆی دەگرێتەبەر. خوداحافیز برا فرانسیسکۆس، وا ئیتر ئێمە دەڕۆین!"

فرانسیسکۆس هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، دەیویست هێرش بەرێ، بەڵام من توند قۆڵیم گرتبوو.

چەند جارێک پێم گوت: "برا فرانسیسکۆس ئارامگرە، لێگەڕێ با لە قسەکانی بێتەوە، بابزانین دەگاتە کوێ؟"

فرانسیسکۆس لەبەرخۆوە گوتی: "خەونەکە... خەونەکە... خودایە دەستت ڕایەڵ کە!"

گوێمان لێ بوو برایان چەپڵەیان بۆ ئێلیاس لێدا و بەخۆشحاڵییەوە هاواریان کرد. هەڵبەت زۆریان باوەشیان پێداکردووە و ئەوانی تریش دەستیان ماچ کردووە. ئیدی فرانسیسکۆس نەیتوانی لەوە زیاتر دگان بەخۆیدا بگرێ، بەگوڕ ڕای کردە پێشێ و خۆی گەیاندە بەر دەرگاکە و منیش بەدوایدا ڕام کرد.

هەر کە برایان ئەویان بینی، لەجێی خۆیاندا وشک بوون، لە ئێلیاس کشانەوە و ئێلیاس بەخۆی و گۆچانە زلە شوانکارییەکەی دەستییەوە بەتەنێ مایەوە، گۆچانەکەی لەخۆی گەورەتربوو. فرانسیسکۆس بەپێهەڵنووتانەوە چووە پێشێ و لە ئێلیاس نزیک بۆوە.

بەدەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی" برا ئێلیاس، ئەم گۆچانە شوانکارییەت لەکوێ دۆزیوەتەوە؟"

ئێلیاس هەوڵی دا بابەتەکە بەلایەکی تردا بەرێ.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، من بۆ برایان دەدوام لە..."

– "گوێم لێت بوو، گوێم لەهەموو شتێک بوو، بەڵام من پرسیاری گۆچانەکەم لێ کردیت، لە کوێ دۆزیوتەتەوە؟"

– "نازانم، دەبێ بڵێم ئەوە موجیزەیەک بوو؟ ئەم بەیانییە برایەک هات کە هەرگیز لەمەوبەر نەمدیبوو، بەڵام برا فرانسیسکۆس زۆر لەتۆ دەچوو، بەرەو ئەو جێگەیە هات کە منی لێ ڕاکشابووم و سەرم نابووە سەر بەردێک و خەریک بوو خەوم لێ دەکەوت، ئەو برایە هات و ئەم گۆچانەی لەپاڵما دانا و ئیدی دەسوبرد دیارنەما. برا فرانسیسکۆس دەشێ ئەو کەسە تۆ بوویت؟"

فرانسیسکۆس هاواری کرد و دەستی ڕاوەشاند: "من؟ نەفرەت لەم دەستانەم بێت! برا ئێلیاس منیش عەینەن تۆ ڕاکشابووم و خەریک بوو خەوم لێ دەکەوت..." دەسوبرد گوتی: "نا، نا، من نەبووم، کەسێکی تر بوو، ڕەحمەت لەدەستەکانی بێ!"

کە ئێلیاس بینی فرانسیسکۆس وڕێن ەدەکا، بەهاوسۆزییەوە زەردەخەنەی هاتێ، هەندێک لەبرایان بەدزییەوە پێکەنین، گوێم لە دوو برا بوو لە دوامەوە. یەکێکیان گوتی: "شێت بووە!" ئەوی تریان وەڵامی دایەوە: "وسبە، تۆ دەبێ لەبری ئەوە بەزەییت پێیدا بێتەوە، فەقیرە..."

هەنووکە بێرناردۆ و پێترۆ و باوکە سیلڤێستێر نزیک بوونەوە، برا بەساڵاچووەکان تاویان دایە خۆیان تا دەستی باوکە سیلڤێستێر ماچ کەن. ئێلیاس بێ جووڵە لەگەڵ لایەنگیرانیدا ڕاوەستابوو، لە دوایشییەوە قوتابییەکان بێ دەنگ و بێ جووڵە ڕاوەستابوون. فرانسیسکۆس لە یەکەبەیەکەیان نزیک بۆوە و دەستی هەڵبڕی و دۆعای بۆ کردن. غەمێک لەسەر ڕوخساری نیشتبوو، تەواوێک ڕەنگپەڕیو و لێوی خۆی دەگەست تا بەر لە قوڵپی گریانەکەی بگرێ. دوای ئەوەی دۆعای بۆ هەموویان کرد، لەبەر ئەوەی شەکەت و دەیشیویست چەند قسەیەک بکا، داوای کرد کورسییەکی بۆ بێنن تا لەسەری دانیشێ. ماسیۆ دەسوبرد چوو کورسییەکی بۆ هێنا و ئەمیش لە ناویدا ڕۆچوو. پاشان دەستی گرت بەڕوخسارییەوە و دانەوێوە و ماوەیەکی درێژ تێپەڕی و هیچی نەگوت. لەبەر ئەوەی من لەنزیکییەوە ڕاوەستابووم، دەمارەکانی لاجانگیم بینی هەڵاوسابوون، ئیشارەتێکم بۆ کێدرۆ کرد و چوو پەرداخێک ئاوی بۆ هێنا. فرانسیسکۆس دوو قومی لێدا و ئاهێکی هاتەوە بەر.

لەژێر لێوەوە گوتی: "برای ئاو، ڕەحمەتت لێ بێ!"

هەموو هێزی خۆی کۆکردەوە، هەستایە سەر پێ و باوەشی کردەوە.

بەهەناسەبڕکێوە کەوتە قسان، بەجۆرێک کە ئێمە بەزەحمەت دەنگیمان دەژنەفت.

– "براکانم، خودا مشتێک دانەوێڵەی بەئەمانەت دا پێم و منیش چوومە دەرەوە تا بیوەشێنم، دەستم بۆ ئاسمان هەڵبڕی و لێی پاڕامەوە باران ببارێنێ و ئەویش بارانەکەی باراند، ئەمجارەش دەستم هەڵبڕییەوە و لێی پاڕامەوە خۆر بنێرێ تا ئەوەی چاندوومە گوڵ بکا، ئیدی خۆرهەڵات و ئەوەی چاندبووم گوڵی کرد و سەراپای کێڵگەکە سەوز دەچۆوە، دانەویمەوە لەئەرزەکەم ڕووانی تا بزانم ئەوە چ جۆرە

دانەوێڵەیەکە کە خودا بەئەمانەت پێیداوم، کە دانەویمەوە، دانەوێڵەی پیرۆز و خەشخاشی لەخۆباییم بینی. بەخۆم گوت ئەوە خواستی خودایە، کێ چوزانێ، گوڵە خەشخاش جوان و سوورە، ئەوانیش خاچێکی ڕەش لەسەر دڵیانە، جوانییەکەی ئەوانیش وەکی خۆراکە بۆ بونیام، خۆراکێک عەینی دانەوێڵە، لەبەرئەوە ڕەحمەتیش لە خەشخاش بێ! برایانم، ئەی دانەوێڵە و خەشخاشەکان، ئەم ئێوارەیە قسەیەکی خەتەرناک هەیە دەمەوێ پێتان بڵێم، گوێم بۆ ڕادێرن!

پێم وایە ئێلیاس ڕاست دەکا، من ئەرکی خۆم بەبێ کەم و زیاد بەجێ هێناوە، ئەرکی سەر شانی من تۆوکردن بوو، تۆوی خۆم کرد. ئەلعان ئیتر دەبێ خەڵکانیتر بێن ئاوی بدەن و بیدوورنەوە و بیگوێزنەوە، من بۆ ئەوە لەدایک نەبووم گەنمەکە بدوورمەوە و قازانجی لێبکەم، بەڵکو بۆ ئەوە لەدایکبووم عەردەکە بکێڵم و تۆویکەم و پاشان بەڕێی خۆمدا بڕۆم. سوێند دەخۆم من نەمویستووە بەجێتان بێڵم، براکانم من بێ ئەندازە ئێوەم خۆش دەوێ، من بێ ئەندازە بەو برایەتییەمانەوە گرێدراوم، ئیتر چۆن دەتوانم بەجێتان بێڵم؟ بەڵام دوێنێ شەو پێدەچوو خودا بێت کە هاتبووە خەونم، من ئەوم نەبینی، بەڵکە تەنها دەنگیم ژنەفت، گوتی:

(فرانسیسکۆس، ئەوەی لەتواناتدا بوو کردت، ئیدی لەوەندە زیاترت لە توانادا نییە، بچۆ بۆ پورتیۆنکولا، برایەک گۆچانێکی شوانکارەیی پێیە کە لە باڵای خۆی درێژترە..."

فرانسیسکۆس لە قسەکردن وەستا، هەمووان بەزاری داپچڕاوەوە چاوەڕێی بوون، ئێلیاس هەنگاوێکی بەرەو لای نا، بەڵام فرانسیسکۆس نیگایەکی تیژی ئاراستەکرد و لەجێی خۆی ڕاوەستا.

هەمدیس فرانسیسکۆس گوتی: "سوێند دەخۆم من هەرگیز بیرم لەو نەکردۆتەوە، خودایە بمبوورە، بەڵام تەهارەتی ئەو دژی ئەو کەسانەیە کە گرووپەکەمانیان ڕۆناوە و توند و تۆڵیان کردووە، وی هەرگیز هەژاریی تەواوەتی، ئەڤینی تەواوەتی و ساکاری و سافیلکەیی تەواوەتی ناسەلمێنێ! ئەو وەکو داگیرکەرێک لەدایک بووە و ئەو سیفەتە باشانە لەگەڵ سروشتی ویدا نایەنەوە. من بیرم لە برا بێرناردۆ کردۆتەوە کە بەدوای تەنهاییدا دەگەڕێ، یاخود بیرم لای جەنابی پێترۆ یاخود باوکە سیلڤێستێر بووە، ئەوان ڕانە مەڕەکەی مەسیحیان بەرەو ئەو پشتیرانە، بەرەو ئەرزی قاقڕ، بەرەو بەردە پیرۆزەکان ڕانومایی دەکرد کە شیاوی خۆیانە، بەرەو ئەو تەڵانانەیان دەبردن کە هێشتا هەر دەسووتێن و ناکوژێنەوە، ئەو زاتانە دەسبژێری منن. بەڵام خودا، خواستی بەدی بێ، کەسێکی تری هەڵبژارد. کاپتن ئێلیاس نزیکتر مەبەوە، کاتێک کوڵی ئازارم دەنیشێتەوە و غەمی نێو دڵم بەتاڵ دەبێتەوە، ئەوسا خۆم بانگت دەکەم. کاتێک دەستم لەسەر سەرت دادەنێم کە ئیدی لە ڕق و تووڕەییدا نەسووتێ و نەلەرزێ، بەڵکو وەکی ئەڤین سازگار و پاکژ بێ، ئەوسا خۆم بانگت دەکەم!"

دەستی بەنیشانەی خاچ دانا، سەری داگرت، خوێن لەچاوانییەوە هاتە خوار و بەسەر گۆنایدا ڕژا و ریش و سمێڵی شەلاڵی خوێن بوو. ئازار زۆری بۆ هێنابوو، بەڵام لە حەژمەتا لێوی دەگەست و دگانی بەخۆیدا دەگرت. لەبەرخۆوە گوتی: "خودایە تێناگەم، بەڵام پرسیار ناکەم. چما بۆچی پرسیار بکەم؟ من چ بەرهەڵستییەک نانوێنم. چما بۆچی بەرهەڵستی بنوێنم؟ ڕاوێژکردن بەتۆ هەڵدێرێکە بۆ خۆی، چۆناوچۆنی

شۆڕببمەوە و هەڵدێرەکە هەڵبسەنگێنم؟ تۆ هەزاران ساڵی ئایندە دەبینی و داوەریی دەکەیت، ئەوەی ئەمڕۆیش مێشکی چکۆڵەی بونیام بەناعەدالەتی دادەنێ، دوای هەزاران ساڵی تر دەبێتە تۆوێک بۆ ڕزگاربوونی ئینسان. گەر ئەو شتە بوونی نەبا کە ئەمڕۆ ئێمە ناومان ناوە ناعەدالەتی، ئەوا ڕەنگە هەرگیز دونیا عەدالەتی بەخۆوە نەبینیبا!"

کە دەدوا، ڕوخساری زیاتر پرشنگی دەدا، وەک بڵێی یەکەمین جار بێ ئەو خەیاڵاتەی بۆ بێ و ئیدی دڵی لێوڕێژ بوو لە ئارامی. زەردەخەنەی هاتێ، ئەوسا ڕووی کردە ئێلیاس و ئیشارەتێکی بۆ کرد. ئەویش بەگۆچانەکەی دەستییەوە لێی نزیک بۆوە.

بەمیهرەبانی گوتی: "برا ئێلیاس، بچەمێرەوە، دەمەوێ بەرەکەتت بدەم، بنۆڕە ئەلعان دەستەکانم نالەرزن و وەکی ئەڤین سازگار و پاکژن!"

هەردوو دەستی نایە سەر سەری ئێلیاس.

ئەوجا بەدەنگێکی قووڵ گوتی: "برا ئێلیاس، خودا نهێنییە و درک ناکرێ، وەک گێژەنێک وەهایە، وی بەو تەرزەی پێیخ ۆش بێ بەخششی خۆی بەسەر خەڵکیدا دابەش دەکا، پێوانەکانی ئەو وەک ئەوانی ئێمە نین، خەیاڵاتی ئەو بەجۆرێکە کە ئەقڵی بونیام لە توانایدا نییە نزیکی بێتەوە، گەر یەکێک لێینزیک بێتەوە ئەوا دەبێتە خۆڵەمێش. گۆچانەکەم بدەرێ!"

ئێلیاس بۆ ساتێک دوودڵ بوو، گۆچانەکەی توند لەنێو دەستیدا گرت و بۆ دواوە ڕایکێشا. بەڵام فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد.

هەمدیس فەرماندەرانە گوتی: "گۆچانەکەم بدەرێ!"

ئێلیاس سەری نەوی کرد و گۆچانەکەی بۆ ڕایەڵ کرد. فرانسیسکۆس بەهەمان دەنگە قووڵ و هێورەکەی درێژەی بەقسان دا.

– "برا ئێلیاس، خودا ئەمری پێ کردووم و منیش بەگوێی ئەو دەکەم، خودایە، گەر بەهەڵە دەنگم تەرجومەکردیت، ئەوا ئیشارەتێکم بدەرێ، ئاسمان ساماڵە، هەورە برووسکەکەت بنێرە و بگرمێنە، دەرگاکە هەپروون بەهەپروون کە، بەر لەوەی دەستم بنێمە سەر سەری و دۆعای بۆ بکەم، دەستم ببڕەوە!"

بێدەنگ بوو، چاوەڕێی کرد، چ شتێک ڕووی نەدا. فرانسیسکۆس بەخێرایی دەستی بەرزکردەوە و گوتی: "برا ئێلیاس، دەستم دەنێمە سەر سەرت، بچەمێرەوە، بەئەمانەت مەڕەکانمت پێ دەسپێرم، بەرەو لای خودا ڕێنوێنییان کە، بۆ لەوەڕیان ببە بەو تەرزەی خودا نیشانەی لەوەڕگەکانی هەڵداوە، تۆ دەبێ حیساباتەکان مشت و ماڵ کەیت، بۆ من نا، بەڵکو بۆ خودا، من تەنێ دەتوانم دۆعات بۆ بکەم. دۆعای من ببە، گۆچانە شوانکارییەکە ببە، بکەوە ڕێ و ڕێگە پیشانی مەڕەکان بدە!"

خوێن و فرمێسک ئامێتەی یەکدی بوون و لەچاوانییەوە هۆن هۆن دەڕژایە خوار. لەیەکەبەیەکەی برایانی ڕوانی، وەک بڵێی خوداحافیزییان لێ بکا، وەک بڵێی بمرێ و ئیدی ماڵئاواییان لێ بکا. بەسەر قۆڵی جبەکەی چاوانی سڕی.

– "براکانم بمبوورن، من نەمدەزانی جیابوونەوەمان ئەوەندە تاڵە بۆیە گریام. خوداحافیز! خەمین مەبن،

من لەلاتان ناڕۆم، بەڵکو هەمیشە بەبێدەنگی و نەبینراو لە تەکتاندام، ئێوە تەنێ دەتوانن شەوانە لەخەونەکانتانا ببینن. ئێوەیش ئەی سێ خوشکە سەنگینە لەیەکتر جیانەبووەوەکە، تۆ ئەی هەژاریی پیرۆز، ئەی هاوسەرە پێپەتی و شڕوپڕ پۆش و زگ برسییەکەم، تۆیش ئەی ئەڤینی پیرۆز، تۆ ئەی ئەوەی کە دەسەسڕێک شک نابەیت فرمێسکەکانتی پێ وشک کەیتەوە و شمشێرێکت نییە بکوژیت، بەڵکو وەک مەریەم خودات وەک منالێکی چکۆلە لەباوەش گرتووە، تۆیش ئەی ساکاریی پیرۆز، ئەی ئەوەی کە دەم بەخەندە وەڵامی هەموو پرسیارەکان دەدەیتەوە و دەڵێی: (نازانم، نازانم...) کەچی وەکی ئەوە وایە هەموو شتێک بزانیت. لێتان دەپاڕێمەوە دەس لەبرایان بەر مەدەن، لە تەکیاندا بڕۆن، وەک سەگی پاسەمەڕ بەسەر ڕەوەکەوە بێدار بن و مەهێڵن چ مەڕێک بزر بێ!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، بەڵام هێشتا دڵی ئاوی نەخواردبۆوە، هەمدیس لە هەمووانی ڕوانییەوە و زەردەخەنەی هاتێ.

– "گەر بڕیاربێ شێوەی تەیرێک بکەینە مۆری گرووپەکەمان، منالەکانم ئێوە کام تەیر هەڵدەبژێرن؟ نە هەڵۆ برا ئێلیاس، نە تاووس برا کاپیللۆ، نە بولبول برا ئیرێنۆ، کۆترە شینکەی شەرمنیش نا برا بێرناردۆ، تەیرەلحوبیش نا برا لیۆنۆ، بەڵکو کلاوکوڕە!"

ئەوجا دەم بەخەندە کەوتە هۆنینەوەی سوپاسگوزارییەک بۆ کلاوکوڕە:

– "برا کلاوکوڕە کلاوێکی لەسەردایە وەکی ئەوەی ئێمە، ڕەنگی باڵی لەڕەنگی جبەکەی ئێمە، لەهەمان ڕەنگی ئەرزە، ساکار و هەژارانەیە وەک جلکەکانمان، کلاوکوڕە لە پەلکێکەوە دەفڕێ بۆ پەلکێکی تر و دادەبەزێتە ڕێگەکان بۆ ئەوەی دەنکە جۆیەک بدۆزێتەوە و بیخوا. بەیانیانیش، هەموو بەیانییەکیش بەگۆرانی چڕینەوە بەرەو ئاسمان هەڵدەگژێ و مەست بەڕووناکی، دیارنامێنێ، ئیتر بینینی وی لەهێزی چاواندا نامێنێ، پاشان لە ناکاوێکڕا وەک دەنکە خۆڵێک دەکەوێتە سەر ئەرز. برا کلاوکوڕە بەیانیان نوێژی خۆی دەکا، بەرەو لای خودا دەچێ و پاشان دەگەڕێتەوە بۆ سەر عەرد!"

ئێلیاس دەستی هەڵبڕی و ئیشارەتێکی کرد کە دەیەوێ بدوێ.

– "برا فرانسیسکۆس، ئەوەی تۆ و دەکا، هەر هەمان وەخت ئەوە دەدوورێتەوە کە چاندوویەتی، چونکە پێشوەخت تامی بەری ئەو شتە دەکا کە دەیچێنێ. برا فرانسیسکۆس تۆ بەختەوەریت لەبەرئەوەی بەتەواوی ئەو ئەرکەت بەجێ هێناوە کەخودا پێی سپاردوویت، واتە ئەرکی تۆوکردن، وا هەنووکەش ئارام و ئاسوودە گۆچانە درێژەکە بەدەستێکی تر دەسپێریت، برا فرانسیسکۆس ئیدی کاتێک خۆت پیشانی خودا دەدەیت، باوەشت تژییە بەگوڵەگەنم. وا منیش گۆچانەکە بەرز دەکەمەوە و سوێند دەخۆم: ئەو ڕێگەیەی تۆ کردتەوە و سێ چوار برای پێدا ڕۆیشتن، بەڵێن بێ بیکەمە ڕێگەیەکی پان و بەرینی وا کە هەزاران کەسی پێدا بڕۆن، بەڵێن بێ ئەو چاکەخوازییانەی تۆ کردتە بنەما، فراوانی کەم و بیکەمە مایەی بەختەوەریی نەک هەر بەتەنها بۆ سێ چوار برا، بەڵکو بۆ هەزارەها، بەڵێن بێ ئەم پۆرتیۆنکولا چکۆڵەیە بکەمە قەڵاو کۆشکی خودا، سوێند دەخۆم!"

وای گوت و پاشان ئەمری کرد دوو کورسی بێنن و لەبەر ئاگردانەکەدا داینێن، دەستی فرانسیسکۆسی

گرت و لەسەر کورسییەکیان داینیشاند و خۆیشی لەپاڵیدا لەسەر کورسییەکەی تریان دانیشت، برایان یەکە یەکە هاتن و پاشان قوتابییەکان و دەستیان ماچ کردن. ڕوخساری فرانسیسکۆس وشک و خەمین بوو، ڕوخساری ئێلیاسیش پرشنگی دەدا بەسەرکەوتن، هێز و دەسەڵات بەهەنگاوی خێرا بەسەر لێو و برۆ و چەناگە پتەوەکەیەوە پیاسەی دەکرد.

***

نۆ

ڕۆژی دواتر فرانسیسکۆس ڕووە و پورتیۆنکولا دانەوییەوە و بەر دەرگاکەی ماچ کرد، پاشان دەستی گێڕا و قۆڵی گرتم.

گوتی: "برا لیۆنی بەستەزمان، وەرە با بڕۆین، وەدەریان ناین!"

ڕۆیشت و بەڕێگەوە هەڵدەنووتا، من دەستیم گرتبوو تا خۆی نەدا لە درەختێک، گەیشتینە ئەو کوختەی کە بەدەستی خۆی لە دارستانەکەدا لەپەلکی وشکی درەختان ڕۆی نابوو. لەسەر ئەرزەکە دانیشت، سەیرێکی چواردەوری خۆی کرد و هاوارێکی کرد.

– "برا لیۆن دونیا زۆر تاریک بووە، بلێیی تەواو کوێر بووبم؟ برا لیۆن هیچ نابینم، هیچ!"

وەڵامیم دایەوە: "باوکە سیلڤێستێر بانگ دەکەم، بیستوومە کە داو و دەرمانی زۆر بەڵەدە و دەتوانێ ئازاری چاویش دەرمان کا."

– "نا، نا برا لیۆن، لێم گەڕێ با هەر وابم، ئاوهاش لە تاریکیدا باشم، ڕاستە دونیا نابینم، بەڵام باشتر ئەو کەسە دەبینم کە دونیای خوڵقاندووە."

بێدەنگ بوو، تا دەهات ئازاری زیاتر و زیاتر دەبوو، بۆ ئەوەی ئازارەکەی بۆ ساتێک بیر خۆی بەرێتەوە، خەیاڵی بەلای شتێکی تردا برد.

–" برا لیۆن وەرە ئێرە، ناتوانم زۆر بەدەنگی بەرز بدوێم، ئەرێ خوشکە کلارا چۆنە؟ ماوەیەکی زۆرە خەبەرم لێی نییە، بەڵام هەڵبەت خودا لەیادی نەکردووە، پێم بلێ وەزعی چۆنە؟"

– "برا فرانسیسکۆس کلارا هەمان ئەو شتەی کردووە کە تۆ ئەمرت پێی کردووە، چووە بۆ دەیرەکەی کلێسای قەدیس دامیانۆ و لەوێ وەک زاهیدێک دەژی. خانمانی ئاسیزیی بەوەیان زانیوە و هاتوون ڕاوێژیان پێ کردووە و سوژدەیان بۆ بردووە، زۆربەیان حەزیان نەکردووە بۆ ماڵەوە بگەڕێنەوە و ئەو تەرزە ژیانەیان چووە بەدڵا. پێش هەموویان خوشکە ئاگنێس چووە، ئەو چۆتە دەیرەکەیشەوە و پرچی بڕیوە و ڕووپۆشی ڕاهیبانی پۆشیوە. ئیتر کیژە شوونەکردووەکان و دوو ژنی بەمێردیش چوون، کلارا وەک دڵۆپە هەنگوینێک لەهەموو لایەکەوە مێشهەنگی لێ کۆبۆتەوە. سەروەت و سامانەکانیان بەسەر هەژاراندا دابەش کردووە، خوداحافیزییان لە ژاوەژاوی دونیا کردووە و چوونەتە ئەوێ تا لە کلێساکەی قەدیس دامیانۆدا بەدوای ئارامیی خودادا بگەڕێن."

فرانسیسکۆس گوتی:"خودا دەستی یارمەتی ڕایەڵ کا، هەر بەتەنێ ئەو لەتوانایدایە ژن، ئەو ئاژەڵە کێوییە ماڵییکا!"

– "برا فرانسیسکۆس مەترسە، کلارا هەنگاو بەهەنگاو شوێنپێت هەڵدەگرێ، هامشۆی گەڕەکان دەکا و دەیانشواو خواردنیان بەدەمەوە دەکا، ئەویش وەکو تۆ خۆڵەمێش دەکاتە خواردنەوە تا نەبا خواردنەکە تامی هەبێ و جەستەی شادومانکا، بەدرێژایی شەو بێدارەو هەر عیبادەت دەکا. جەستەشی پیر بووە، گۆناکانی چرچ و لۆچ بوون، چاوانی بەهۆی گریانی زۆرەوە تاریکداهاتوون، ئیدی ئەو لە

خۆئامادەکردندایە بۆ دەرکەوتن لەبەردەمی خودادا. لەنێو برایاندا باوکە سیلڤێستێر تاقە کەسێکە ناوبەناو سەردانی دەیرەکەی کلارا دەکا تا بزانێ لەوێ چ دەگوزەرێ، خۆ گەر خوشکێک بیەوێ دگان بەگوناهەکانیدا بنێ، ئەوا ئەو گوێی بۆ ڕادەدێرێ."

بۆ ساتێک بێدەنگبووم، بەڵام دواجار بڕیاری خۆمدا.

– "برا فرانسیسکۆس بەئیجازەی تۆ دەخوازم قسەیەک بکەم، ژیان لە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ، بەتەقواترە لە ژیان لە پورتیۆنکولا. لەبەر ئەوەی خوشکە کلارا جڵەوی هەموو شتێکی گرتووە، کەچی تۆیش تەسلیمی کێت کرد؟ تەسلیمی برا ئێلیاس!"

فرانسیسکۆس بەناڕەزایەتییەوە گوتی: "من نا، من نا، بەڵکو خودا، من بەقسەی ئەوم کرد، ئەو ئەمری پێ کردم!"

سەرم ڕاوەشاند.

–" برا فرانسیسکۆس، خۆت باش دەزانیت، شەیتانیش لاسایی دەنگی خودا دەکاتەوە تا خەڵکی بکا بەتەڵەکەیەوە!"

فرانسیسکۆس ڕاچڵەکی.

–" وسبە! تۆ دڵت هەلا هەلا کردم. گەر ئەوە دەنگی خودا نەبووبێ، ئەوا مانای وایە شکستم هێناوە!"

هەمدیس چاوانی ئاویان پێداهاتە خوارەوە و ئازار زۆری بۆ هێنایەوە. بەزەییم پێیدا هاتەوە و لەئامێزم گرت.

–" ببوورە برا فرانسیسکۆس، نا، نا، ئەوە دەنگی خودا بووە، مەگری!"

هیچی نەگوت، دەستی نایە سەر چاوانی و لە حەژمەت ئازار دەیناڵاند.

بەدرێژایی شەو چاوانی لێک نەنا، بۆ ئەوەی بێدار نەبمەوە، چووە دەرێ و لەوێ دەیناڵاند، بەڵام چۆناوچۆنی نووستبام؟ کە دەنگی ناڵاندنەکەیم دەژنەفت سوێ دەچووە دڵمەوە. تاریک و ڕوون چووم بەدوای باوکە سیلڤێستێردا.

گوتی: "بڕۆ و ئاگرێک بکەوە، منیش بەشیشی ئاسنەوە دێمەوە و ئیدی خودا یارمەتیمان بدا!"

کە گەڕامەوە بینیم فرانسیسکۆس دانیشتبوو لەبەر دەرگاکەدا و وەک ئاکاری خۆی سەری بەسەر ئەژنۆیدا شۆڕکردبۆوە و قۆڵ و قاچی لەیەک ئاڵاندبوو، نوستبوو. لەسەر نووکی پێ چوومە کوختەکەوە و ئاگرێکم کردەوە، پاشان ڕۆیشتم لەپاڵیدا دانیشتم و چاوەڕێی باوکە سیلڤێستێر بووم. ناوبەناو فرانسیسکۆس هەناسەیەکی هەڵدەکێشا، هەڵبەت هەنووکە خەونی دەبینی، ئەژنۆی دەلەرزی و سەریشی زیاتر و زیاتر ڕۆدەچوو بەنێو ئەژنۆکانیدا و خەریک بوو لە عەردەکەی دەدا.

لەنێو درەختەکانەوە، دەنگی تەپەی پێی باوکە سیلڤێستێر هاتە گوێ. فرانسیسکۆس ڕاچڵەکی و خەبەری بۆوە، دەستی گێڕا و دۆزییەوە.

– "برا لیۆن ئەوە تۆیت؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس، ئارامبە، ئەوە بۆچی دەلەرزیت؟"

– "برا لیۆن کڕنۆش ببە و تۆیش برا مردن بانگ کە تا بێت، ئاخر چی تر حەوسەڵەم نەماوە."

کاتێک فرانسیسکۆس دەدوا، باوکە سیلڤێستێر گەیشت و شیشێکی درێژی بەدەستەوە بوو.

فرانسیسکۆس بەشپرزەییەوە گوتی: "ئەوە کێیە؟"

– "برا فرانسیسکۆس منم، باوکە سیلڤێستێرم، هاتووم تا بەیارمەتی خودا چاوانت تیمارکەم و ئازار بەرۆکت بەردا و ئیدی بپەرژێیتە سەر عیبادەت."

فرانسیسکۆس لەسەر پشت لەسەر عەردەکە ڕاکشا و بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "باوکە سیلڤێستێر ئازاریش بۆ خۆی عیبادەتە، ئازاریش جۆرێکە لەعیبادەت..."

باوکە سیلڤێستێر خاچی کێشا، شیشە ئاسنەکەی ڕۆبردە ئاگرەکەوە، لێگەڕا تا تەواو سوور هەڵگەڕا، پاشان لەنێو ئاگرەکەی دەرهێنا و لە فرانسیسکۆسی نزیک خستەوە، فرانسیسکۆس هەستی بەسێبەری برا سیلڤێستێرو شیشە سوورەوەبووەکەی بەسەر خۆیەوە کرد، دەستی ڕایەڵ کرد.

بەپاڕانەوەوە گوتی: "ئەی شیشی سوورەوە بووی برا، داوات لێ دەکەم زۆر ئازارم مەدە، ئاخر من جەستەم، ئاسن نیم، بەرگە ناگرم!"

باوکە سیلڤێستێر گوتی: "برا فرانسیسکۆس لەخودا بپاڕێرەوە ئازایەتیت بداتەبەر، دگانەکانت توند لەسەر یەک جووت کە و لێم ەگەڕێ ڕۆحت دەرچێ، ئاخر ئەمە ئازاری زۆرە!"

بەرلەوەی فرانسیسکۆس بەوەدا ڕابگا هاواری خودا کا، باوکە سیلڤێستێر شیشە سوورەوەبووەکەی لەلاجانگی نزیک خستەوە. فرانسیسکۆس هاوارێکی جەرگبڕی کرد و ئیدی بوورایەوە. ئاومان بەڕوخساریدا کرد، بەرزمان کردەوە، هەڵمانگرت و لەسەر حەسیرەکەی ڕامانکشاند، هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، خۆی گرمۆڵە دەکرد و بانگی برا مردنی دەکرد بێت و ڕزگاری کا.

باوکە سیلڤێستێر لەسەر ئەژنۆ لەلایەوە دانیشت، منیش لەسەر ئەرزەکە کەوتبووم، دوعام دەکرد و دەگریام.

کاتێک فرانسیسکۆس هاتەوە سەر خۆی و سەری هەڵبڕی، من لەرز دایگرتم، دوو برینی قووڵ کەوتبوونە لاجانگەکانی و چاوانیشی دەتگوت دوو کانیاوی خوێنن. دەستی ڕایەڵکردو بەنائومێدییەوە قۆڵی گرتم. بەهەناسەبڕکێوە، لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا لیۆن پێم بڵێ خودا بەڕوحمە، ئەگینا ئەقڵم تێکدەچێ، پێم بڵێ خودا بەڕوحمە تا ئازایەتیم بێتە بەر، ئاخر لەوە زیاتر بەرگە ناگرم!"

وەڵامیم دایەوە: "بیر لە مەسیح بکەوە لەکاتی لەخاچداندا، ئەو بزمارانە بێنەرە یادت کە بەدەست و پێیدا داکوتران، ئەو خوێنە بێنەرە یادت کە بەلەشیدا چۆڕاوگەی بەست!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "ئاخر ئەو مەسیح بوو، ئەو مەسیح بوو، بەڵام من وردە خۆڵم!"

هەستا و لەسەر حەسیرەکە دانیشت، سەری بەنێو ئەژنۆکانیدا شۆڕکردەوە و بەدرێژایی ئەو ڕۆژە چ

قسەیەکی تری نەکرد.

دەمەو ئێوارە، بەپەلە چووم بۆ پۆرتیۆنکولا تا داوای کولێرەیەک لە برایان بکەم.

هەوای ئێوارە وەک بڵێسە شەپۆڵی دەدا، ئەوە خۆر نەبوو، بەڵکو پشکۆیەکی هەڵایساو بوو کە لەودیو درەختەکانەوە خلۆر دەبۆوە و ئاگری لەدار و بەرد بەردەدا، لە دوورەوە قەڵاکەی ئاسیزیی بڵێسەی دەدا. ڕام دەکرد و لە ناکاوێکڕا ترسێکی سەیر لەخۆوەی پێچام، پێدەچوو ئەو خۆرە و درەختە هەڵایساوەکان و دڵی من ئاگریان گرتبێ و منیش ڕابکەم تا نەبمە خۆڵەمێش. کە لە پۆرتیۆنکولا چوومە دەرەوە، هێور بوومەوە.

هەنووکە لانکەی ئازیزی برایەتییە بێ باوکەکەمانم بینییەوە، ساتە خۆش و بەچێژەکانی ئەوماڵەم هاتنەوە بیر، عیبادەتە پڕ لە تەقواکانمان، قسەوباسە پڕ لە تەقواکانمان، ژەمە خواردنە پڕ لە تەقواکانمان کە بەنانێکی وشک تێر دەبووین، فرانسیسکۆسیش وەکی خۆر، میهرەبان لەناوماندا پرشنگی دەدا. بۆساتێک ڕاوەستام تا هەناسەیەک وەربگرم، گوێم ڕادێرا، برایان پێدەکەنین و یەکێکیش لەنێوانیاندا لاسایی فرانسیسکۆسی دەکردەوە و ئەوانی تریش دەیاندا لەقاقای پێکەنین. لە دەروازەکە چوومە ژوورێ و برایان منیان بینی و بێدەنگ بوون، برا بەساڵاچووەکان لەوێ نەبوون و برا تازەکانیش لەسەر عەردەکە دانیشتبوون و نانیان دەخوارد.

یەکێکیان پرسی: "پیاوە هەژارە داماوەکەمان لەچی دایە؟ چما ئیتر لە سەما و گۆرانی چڕین کەوتووە؟"

یەکێکی تریان گوتی: "لێرەوە دەنگی هاوارەکەی هاتە گوێ، دەڵێن باوکە سیلڤێستێر چووە بۆ ئەوێ تا چاوانی تیمارکا!"

من چ وەڵامم نەدانەوە، ئێشێک ڕۆچووە دڵمەوە و مارێکی ژەهراوی لە ناوەوەمڕا فیشکاندی، گەر زارم هەڵێنابایەوە، ئەوا دەبوو بکەوتمایە جنێودان و کفرکردن، بەڵام لەخودا ترسام و بێدەنگ بووم. ئەو کولێرەیەم هەڵگرت کە یەکێکیان بۆی هەڵدام و پاشان ڕێگەی گەڕانەوەم گرتە بەر.

***

تا فرانسیسکۆس نەخۆش بوو، نەمانتوانی لەشوێنی خۆمان بجووڵێین. هەموو بەیانییەک باوکە سیلڤێستێر دەهات و سەردانی فرانسیسکۆسی دەکرد، بەیانییەکیان وی پەیامێکی پێ بوو لە کڵێسای قەدیس دامیانۆوە.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، خوشکە کلارا دەستت ماچ دەکا و داوات لێ دەکا سەردانی بکەیت، خوشکە کلارا دەڵێ تا ئێستا تۆ نەچوویت بۆ دەیرەکەیان تابەرەکەتیان بدەیت و تا ئێستا خوشکان پەیڤێکی تەسەللا بەخشیان لێ نەبیستوویت، دەڵێ ئاخر ئەوان ژنن و بۆ ئەوەی بچنە ئامێزی خوداوەند گەرەکیان بەتەسەللادانەوە و یارمەتی هەیە. خوشکە کلارا بەمندا پەیامی ئەوەی بۆ ناردوویت کە ئەو خزمەتەیان بکەیت و بچیت بۆ دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ تا بتبینن و گوێت بۆ ڕادێرن و سەبووریان بێتەوە."

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "برا سیلڤێستێر تۆ چ دەڵێی، بڕۆم؟"

– "بەڵێ برا فرانسیسکۆس بڕۆ، ئەوانە ژنن و ڕوحمیان پێ بکە!"

– "باوکە سیلڤێستێر هەمدیس بەمەسەل بۆت دەدوێم، تۆیش گوێ ڕادێرە برا لیۆن، ئای خۆزیا برایانیش هەموویان لێرەبان و گوێیان ڕادێرابا! ڕۆژێکیان ئەسقەفێک لەدەیرێکدا قەشەیەکی وەدەرنا لەبەرئەوەی دەستی لەدەستی ژنێکەوە دابوو. قەشە گوتی: (بەڵام باوکە ئەو ژنێکی ئیماندار بووە و دەستیشی پاکژ.) ئەسقەف وەڵامی دایەوە: باران پاکژە، ئەرزیش پاکژە، بەڵام کاتێک یەکانگیردەبن، دەبنە قوڕ و زەڵکاو، کاتێک دەستی ژن و پیاویش بەریەک دەکەون هەمان شت ڕوودەدا!"

– "برا فرانسیسکۆس ئەم قسانەت قورسن، بۆ ژنان قورسن!"

گوتم: "ئەم قسانە بۆ پیاو قورسترن!" وام گوت و بەترسەوە هەموو ئەو کیژانەم هاتنەوە یاد کە هەزاران جار پەرۆش بووم دەست لە دەستیانەوە بدەم.

باوکە سیلڤێستێر گوتی: "بیر لە مەریەمی پاکیژە بکەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "چ کەسێک دەستی لەدەستی مەریەمی پاکیژەوە نەداوە، تەنانەت (یوسف)یش." پاشان خاچی کێش او گوتی: "تۆیش حەوات لەیاد نەچێ!"

– "ئەدی من چی وەڵامی خوشکە کلارا بدەمەوە؟ هەنووکە هەڵبەت لەبەر دەروازەی دەیرەکەی قەدیس دامیانۆدا ڕاوەستاوە و چاوەڕێ دەکا، چیی پێ بڵێم؟"

– "پێی بڵێ هەر کاتێک ڕێگەی نێوان پورتیۆنکولا و دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ بەگوڵی سپیی پۆشرا، ئەو کات دەچم!"

– "ئاخر کەی؟"

– "باوکە سیلڤێستێر، (هەرگیز) و (هەمیشە) دوو وشەن تەنێ بەزاری خودا دەپەیڤرێن. دەشێ هەر ئەو کاتەی ئێمە دەئاخڤین ڕێگەکە بەگوڵی سپی پۆشیبێ، برا لیۆن وەرە و با سەیرکەین!"

هەستامە سەرپێ، دڵم بەتوندی کەوتە تەپەتەپ، باوکە سیلڤێستێر سەری ڕاوەشاند و باوەڕی نەدەکرد. بەپەلە چوومە دەرێ، ڕێگەی دارستانەکەم گرتەبەر، هێشتا بەیانی بوو، دونیا سارد وەکی ئەوەی بەفر باریبێ، دڵەکوتێیەکی وا گرتمی کە خەریک بوو دڵم بەرەو گەرووم هەڵگژێ، ئاخر من دڵنیابووم و مەزەندەی موجیزەیەکم دەکرد. کاتێک فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: (برا لیۆن پێ هەڵگرە و بزانە!) کە وای گوت، ڕوخسارە خوێناوییەکەی پرشنگی دا و ڕێگەکە لە زەینمدا تژیی بوو بەگوڵی سپی.

ڕامکرد و گەیشتمە جاددە گستییەکە و هاوارم کرد، تا چاوبڕکا ڕێگەکە، پەرژینەکان، ئەرزو بەردەکان پۆشراون بەگوڵی سپیی. خۆمدا بەئەرزەکەداو لە خودا پاڕاماوە، ئەوجا چەپکێک گوڵم چنیی و بەپەلە بۆ کوختەکە گەڕامەوە، لەبەر دەرگاکە لە خۆشحاڵییدا هەناسەیەکی قووڵم هەڵمژت و ئەوجا خۆمکرد بەژووردا.

هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، ڕێگەکە پۆشراوە بەگوڵی سپی، بنۆڕە چەپکێ لەو گوڵانەم چنیوە!"

برا سیلڤێستێر کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆس دا و ماچی کرد.

– "ببوورە برا فرانسیسکۆس سەرم ڕاوەشاند، ئاخر باوەڕم نەدەکرد!"

فرانسیسکۆس چەپکە گوڵەکەی هەڵگرت و خستییە سەر پێڵووە خوێناوییەکەی و برینەکانی.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "باوکە... باوکە..." وایگوت و گوڵەکانی ماچ کرد و گریا.

ئەوسا ڕووی کردە ئێمە.

– "ئەنگۆ بۆچی سەرتان سوڕما؟ هەموو شتێک موجیزەیە. چما ئەدی ئەو ئاوە چییە دەیخۆینەوە؟ ئەو عەردە چییە پێی پێدا دەنێین؟ ئەدی شەو چییە کە هەموو ئێوارانێک بەئەستێرەکانییەوە وەدیاردەکەوێ، ئەی خۆر و مانگ چین؟ ئەوانە هەموویان موجیزەن. ئێوە لە گەڵایەکی هاکەزایی بنۆڕن، لەبەر ڕوناکیدا تەماشای کەن و بزانن ئەوە چ موجیزەیەکە! وێنەی لەخاچدراوی لەسەر دەبینن، هەڵی گێڕنەوە و بەدیوەکەی تردا سەیری کەن، وێنەی قیامەت دەبینن! ئیدی ئەوە گەڵا نییە، ئیدی ئەوە گەڵایەک نییە بەدرەختێکەوە، بەڵکو ئەوە دڵی خۆمانە!"

باوکە سیلڤێستێر دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

– "برا فرانسیسکۆس، من چاوەڕوانی ئاماژەیەک بووم لە خوداوە، ئەوا ئەو ئاماژەیەی دا و ڕێگەکە بەگوڵ پۆشرا. بچم بۆ دەیرەکەی خوشکە کلارا و پێی بڵێم دێیت؟"

– "پێی بڵێ دێم، پێی بڵێ خۆم حەز ناکەم، خۆم نامەوێ بچم، بەڵکو خودا ئەمرم پێ دەکا. ئەم گوڵانەی ئاسمانیشی بدەرێ، لەبەر ئەوەی بەر ئەرز کەوتوون، خوێناوی بوون!"

وای گوت و گوڵە خوێناوییەکانی نێو دەستی بۆ باوکە سیلڤێستێر ڕایەڵ کرد.

***

باوکە سیلڤێستێر ڕۆیشت، من کەوتمە سەرچۆک و ئاگرم کردەوە، ئاوم گەرم کرد، دەموچاوی فرانسیسکۆسم شت، دەست و پێوپلیم وشک کردەوە، بەپەنجەکانم قژیم بۆ داهێنا، لە منداڵێکی چکۆڵە دەچوو کە بەباسکی کراوەوە ڕێگە دەدا بگۆڕدرێ و قژی داهێنرێ. پاشان دەستم نایە ژێر هەردوو باڵی و هەڵمساند، بەڵام ئەژنۆکانی سڕبوون و نەیدەتوانی ڕێک بەپێوە خۆی ڕاگرێ.

بەنائومێدییەوە گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چۆن بتوانین بڕۆین؟ ئاخر ئەژنۆت لەژێرتا دەنووشتێتەوە!"وەڵامی دامەوە: "لە ئەژنۆم مەنۆڕە برا لیۆن، بەڵکو لە ڕۆحم بنۆڕە، ڕۆحم لەژێرما نانوشتێتەوە، دەی با ئێستا بڕۆین!"

لێوی گەست و هەموو هێزی دایە بەرخۆی، لە کوختەکە چووینە دەرێ و ملی ڕێگەمان گرتەبەر.

بەدەم ڕێگەوە گوتی: "برا لیۆن، ڕۆحی ئینسان، چەند جار پێت بڵێم ڕۆحی ئینسان پریشکی خودایە، واتە لەهەموو شتێک بەهێزترە. بەڵام ئێمە درک بەوە ناکەین و دەیترنجێنینە نێو گۆشت و جەستەمانەوە، ئای خۆزیا ڕزگار دەکرا!"

پاش تاوێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– "تۆ پێت وایە ناتوانم بڕۆم؟ تۆ پێت وایە ڕۆحم ناتوانێ جەستەم هەڵگرێ؟ دە فەرموو ببینە!"

وای گوت و ئەوجا بەهەنگاوی دڵنیا کەوتە ڕۆیشتن.

کاتێ گەیشتینە سەر ڕێگە گشتییەکە، سەیرمان کرد گوڵەکان نەمابوون، وەکی ئەوەی شەختەی زستان بوویبێتن و بەخۆر توابێتنەوە. فرانسیسکۆس خاچی کێشا.

گوتی: "ئەمەش هەر موجیزەیە، گوڵەکان بەپەیامەوە لە ئاسمانەوە دابەزین و پاشان هەمدیس بۆ ئاسمان گەڕانەوە، ئاخر حەزیان نەکرد پێی ئینسان بیانشێلێت!"

وای گوت و بەبێدەنگی بەقەراخی جاددەکەدا بەرەو دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ کەوتە هەنگاونان. خوشکە کلارا و دوو خوشکی تر کە لەدوایەوە بوون بۆ بەخێرهێنانی لە دەیرەکە هاتبوونە دەرەوە. کە بینی وا فرانسیسکۆس دەگا، ڕاوەستا و دەستی بەنیشانەی خاچ دانا، سەری داگرت و چاوەڕێی کرد. کاتێک تەپەی پێی وی ژنەفت، سەری هەڵبڕی و ڕوخساری سوور هەڵگەڕا.

فرانسیسکۆس دەستی سڵاوی بەرزکردەوە تا بەرەکەتی بدا.

گوتی: "خودا ئاگای لێتان بێ خوشکە کلارا، خودا ئاگای لێتان بێ خوشکەکانم."

کلارا گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس بەخێربێیت بۆ لامان، ئێمە هەزار ساڵە چاوەڕێت دەکەین!"

وای گوت و دانەویەوە و پێی ماچ کرد.

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "خوشکە کلارا گلەیی مەکە، من بەردەوام بەباوکە سیلڤێستێردا پەیامم بۆ ناردوون."

کلارا هەمدیس کەوتەوە بەسەر پێیدا و ڕوخسەتی لێ وەرگرت بدوێ.

– "باوکە فرانسیسکۆس، ئێمە هەواڵی تۆمان دەزانی، (با) وشەکانتی لە دوورەوە دەهێنا و ئیدی دیارنەدەمان. ئاخر ئێمە ژنین، تا ئەو لێوانە نەبینین کە دەجووڵێنەوە و دوعامان بۆ دەکا و سەرمان هەست بەو دەستانە نەکا کە بەرەکەتمان دەدا، هێور نابینەوە. من گوتم ئێمە ژنین، برا فرانسیسکۆس گەر تۆ نەیەیت و قسانمان بۆ نەکەیت و دڵمان نەدەیتەوە ئەوا زایە دەبین!"

هەردووکیان کەوتنە قسان، ئەوان لە پێشەوە دەڕۆیشتن و ئێمەیش لە دوایانەوە. کاتێک فرانسیسکۆس گەیشتە بەر دەروازەی دەیرەکە سەری سوڕما. خودایە ئەو باخچە چکۆڵەیە چ بوو؟ وەکی بەهەشت خۆی دەنواند! چ بۆنێک لەگوڵەباخ و گوڵە سۆسەنەکانەوە دەهات!

– "خوشکە کلارا چیتان لە باخچەکەدا ڕواندووە؟ من نابینم!"

– "گوڵەباخ و گوڵە سۆسەن باوکە فرانسیسکۆس، پاییزانیش باخچەکە پڕ دەبێ لەگوڵە وەنەوشە، ئیتر هیچی تر نا."

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و دۆعای بۆ باخچەکە کرد.

– "ئەی باخچەی برام، خوشکەکانم گوڵەباخ و گوڵە سۆسەن، من گەلێک خۆشحاڵم بەبینینتان!

بەبەخشندەیی خودا لە ڕۆژی ئاخیرەتدا بۆ ئاسمان هەڵدەگژێن و لەگەڵ خوشکە کلارادا دەچنە بەهەشت!"

چووە ژوورەوە، دیوارەکان بەگەچ سواخدراو، وێنەی مەریەمی پاکیژەی پێدا هەڵواسرابوو کە کوڕەکەی توند نووساندبوو بەسینگی خۆیەوە و زەردەخەنەی دەهاتێ، خوشکەکان دانەوینەوە و پێی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد، ئەمیش دەستی نایە سەر سەری هەریەکەیان و دۆعای بۆ کردن، هەموویان خۆیان لە شاڵی سپییەوە پێچابوو، کە بەهەنگاوە چکۆڵە و نەرمەکانیانەوە دەڕۆیشتن هەر دەتگوت کۆترن.

کورسییەکیان بۆ فرانسیسکۆس هێنا و داوایان لێ کرد لە سەری دانیشێ. کلارا لەسەر ئەرزەکە لەسەر ئەژنۆ دانیشت و خوشکانیش دەست بەنیشانەی خاچ، لەدواوە ڕاوەستان. بۆ ماوەیەکی درێژ کەس چ قسەیەکی نەکرد، هەمووان نیگایان بڕیبووە قەدیسی میوان. خودایە ئەوە چ بێدەنگییەک بوو! چ لەزەت و چ دڵنیاییەک! من دڵنیابووم کە هەنووکە فریشتەگەلێک لەئاسمانەوە دابەزیبوونە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆوەو ئەوانیش نەبینراو لە فەزادا ڕاوەستابوون و چاوەڕێ بوون تا فرانسیسکۆس بکەوێتە قسان، بەڵام ئەو پەلەی نەبوو، دەتوانرا لە ڕوخساریدا ئەو هەستی شادومانییە بخوێنرێتەوە کە لە خۆیەوە پێچابوو.

دواتر بەمنی گوت: "خودایە ئەوە چ هەوایەک بوو! چ بۆنێک و چ پاکژییەک بوو! خودایە چ لەززەتێکم لەبۆنی جلکی تازە شۆرا و برد، چ لەزەتێکم لەبۆنی ئەو باوڵانە بینی کە دەکرانەوە و بۆنی شیوەران و نەعنایان لێوە دەپڕژا!" سەرەنجام خوشکە کلارا داوێنی جبەکەی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "ڕوحمان پێ بکە، بدوێ!"ئەوجا فرانسیسکۆس باسکەکانی کردەوە و وەک ئەوەی لەخەو خەبەری بوویبێتەوە، سەری هەڵبڕی.

– "خوشکەکانم، خۆشحاڵم دەتانبینم. دەتانەوێ چیترتان پێ لێم؟ کاتێک من لە دونیادا بووم، هاوڕێیانم داوەت دەکرد، سەرم هەڵدەبڕی و بەگۆرانییەوە دەمگوت:

هەزار جار خۆشحاڵم دەتبینم
هەزار، دوو هەزار جار
وەک چۆن کێڵگە خەنییە بەگوڵ و سەوزاییەکانی خۆی.(*)

***

فرانسیسکۆس ورووژابوو، دەمێک بوو ئاوها شادومان نەمبینیبوو، ئەو تەقوا و پاکژیی و ئاگر و شاڵە سپییانەی دەوریان دابوو، ئەو کەشوهەوایە بوو کە خۆشی دەویست.

هەمدیس گوتی: "گوێم بۆ ڕادێرن خوشکەکانم، من بیر لەکرمێک دەکەمەوە، ببوورن، من گەرەکمە باسی ئەو کرمەتان بۆ بکەم. ئەوەی باسی دەکەم حەکایەت نییە، بەڵکو ڕاستییە، لە حەقیقەتیش

(*) دوو بەیتە شیعری شەش تەفعیلەیی کریتییە، کە خانەخوێ سڵاوی لەمیوانەکەی پێ دەکا. (و.سوێدی)

ڕاستتره. کرمێک هەبوو بەدرێژایی ژیانی پەلی دەکوتا و ئیدی لە پیریدا گەیشتە بەهەشت و لەدەرگاکەیدا. دەنگێک لە ناوەوە گوتی: (کرم ناکرێتە ژوورەوە، پێ دەچێ زۆرت پەلەبێ!) کرمەکە کە لەترسا گرمۆڵە ببوو، وەڵامی دایەوە: (خودایە ئەی چ بکەم؟ ئەمرکە!) (عەزابی زیاتر بکێشە، زیاتر تێبکۆشە تا باڵت لێ دەڕوێ!) ئیدی خوشکەکانم، کرمەکە بۆ سەر عەرد گەڕایەوە و هەمدیس سەفەرەکەی دەس پێ کردەوە!"

کلارا پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس، کام کرم؟ ئاخر ئێمە کیژگەلێکی سادە و ساکارین، بۆمان ڕوونکەوە!"

– "خوشکە کلارا، ئەو کرمە منم و تۆیت و هەموو ئەو خوشکانەن کە لێرەدا گوێیان ڕادێراوە و هەموو ئەو خەڵکانەن کە لەژیانیاندا بەسەر عەرددا پەل دەکوتن. بەرخۆدان و بەرخۆدان، خوشکەکانم هەموو بەرخۆدانێک بۆ هەڵگژان گەلێک بەژانە، خودایە تەهارەت و هەژاری و ئەڤین و فرمێسک و برسێتی و ڕووتوڕەجاڵی چ هەڵپڕووکێنەرن. دەبێت کرمی هەژار بەرلەوەی ببێتە پەپوولە بەرگەی هەموو ئەوانە بگرێ! شەیتانیش لە هەموو جێگەیەک تەڵەی بۆ ناوینەتەوە تا بکەوینە ناوی. کاتێک دادەنەونەوە و بۆنی گوڵێک دەکەن، شەیتانی لەناودا دەبینن، کاتێک بەردێک هەڵدەگرن، شەیتان لەوێدا خۆی مات داوە و چاوەڕێیە، کاتێک لە دارباپامێکی گوڵکردوو دەنۆڕن، شەیتان لەنێو پەلک و چڵەکانیدا دانیشتووەو دیقەتدەدا، لەو ئاوەدا کە دەیخۆینەوە، لەو نانەدا کە دەیخۆین، لەو نوێنەدا کە لەنێویدا ڕادەکشێین تا بنووین، خوشکەکانم لە هەموو شوێنێک، لە هەموو شوێنێک شەیتان خۆی مات داوە و چاوەڕێیە. ئەدی چاوەڕێی چییە؟ چاوەڕێی ئەو هەلەیە کە ڕۆح بۆ چاوترووکانێک ماندوو ببێ و خەو زۆری بۆ بێنێ و نەیپەرژێتە پاسەوانی کردن، ئیدی فرسەت دێنێ و پەلامارمان دەدا و فڕێمان دەداتە دۆزەخەوە. خوشکەکانم، من زیاتر لەپیاوان بیر لەئێوە دەکەمەوە و خەمتان بۆ دەخۆم، لەبەرئەوەی ئێوە ژنن، ئاخر دڵی ئێوە بەو ئاسانییە نابێتە بەرد. ئێوە لە دونیا دەنۆڕن و خۆشتان دەوێ، گوڵ، منداڵ، پیاو، جلکی ئاوریشمین، پەڕی بریقەدار و گوارە، خودایە ئەمانە چ تەڵەیەکن و دەتوانرێ چەند ژن ڕزگار بکرێ؟

خوشکەکانم، بەیانیان و ئێواران بپارێنەوە بۆ ئەو ژنانەی کە لەسەر ئەم عەردە خۆئارایش دەکەن و پێدەکەنن، مەریەمی پاکیژەش لەئاسمانەوە و لەگەڵ ئێوەدا بۆیان دەپاڕێتەوە. چما شەوانە بێدەنگییەکی قووڵ و سەیر بەسەر سەرتانەوە ناژنەفن و لە ناوەندی ئەو بێدەنگییەشدا شتێک وەک خشەی گەڵای سپیدارێک، کە لەلێوێکی نەبینراوەوە دێتە دەرێ و بانگ دەکا و دەپاڕێتەوە ناژنەفن؟ ئەوە مەریەمی پاکیژەیە بۆ ژنان دەپاڕێتەوە!

خوشکەکانم دەبێ ئاگاتان لەخۆتان بێ و نەڵێن: خۆمان لەدەیرێکدا پەناداوە و ئیدی حەقمان بەسەر دونیاوە نییە و ڕێگەی خۆمان بەرەو ئاسمان گرتۆتەبەر! خوشکەکانم خەیاڵاتێکی لەو جۆرە تەڵەیە، تەڵەی شەیتان، گوێ ڕادێرن بزانن چ دەڵێم، سوێند دەخۆم، ئێمە هەموومان یەکێکین، گەر ژنێک لەوپەڕی دونیاوە لێوی سوورکا، ئەوا لێوی ئێوەیش بەپەڵەی شەرمەزاری دەڕەنگێ! ئەی بەهەشت مانای

چییە؟ مانای بەختەوەریی تەواوەتییە. بەڵام بونیام چۆن دەتوانێ بەختەوەریی تەواوەتی بەدەس بێنێ، لەکاتێکدا کە لەبەهەشتەوە دادەنەوێتەوە و برا و خوشکەکانی دەبینێ لەسەر عەرد عەزاب دەچێژن؟ خوشکەکانم ئەی چۆن دەبێ بەهەشتێک هەبێ لە کاتێکدا دۆزەخێک هەیە؟ من ئەمەتان پێدەڵێم و بیخەنە زەینتانەوە: یان دەبێ هەموومان پێکەوە ڕزگار بین، یاخود با هەموومان پێکەوە بمرین. گەر کەسێک لەوپەڕی دونیا تیاچێ، ئەوا تۆیش تیادەچیت، گەر کەسێک لەوپەڕی دونیا ڕزگاربکرێ، ئەوا تۆیش ڕزگاردەکرێی!"

من گوێم بۆ فرانسیسکۆس ڕادەدێراو دڵم لە شادومانی و سەرسوڕماندا بەتوندی کەوتبووە لێدان، ئاخر ئەوە یەکەمین جار بوو گوێم لە فرانسیسکۆس بێت کە هەموو بەشەرییەت بەئەڤینێکی ئاوها بەخوڕ گەمارۆ بدا. دڵی وی لەو ئەتمۆسفێرە ژنانەیەدا توابۆوە، وی خوشکانی دەبینی و هاوسۆزییەکەی باڵی لێ دەڕوا و هەموو دونیای دەپۆشیی.

هەموو خوشکان کەوتبوونە سەر ئەژنۆ، وردە وردە نزیک دەبوونەوە و فرنسیسکۆسیان گەمارۆ دەدا و بەورووژانەوە لێیان دەنۆڕی، ڕوخساریان پرشنگی دەدا وەک ئەوەی خۆر لێیان بدا.

فرانسیسکۆس هەستی بەگەرمای خوڕەیان کردبوو، زاری هەڵێناو گوتی:

– "خوشکەکانم، کۆبوونەوەتان لە دەورم هەست پێ دەکەم و دڵم بەتەرزێک بەرفەراوان دەبێ کە دەخوازم هەمووان، باش و خەراپ بێنە ناوییەوە، دڵم بەتەرزێک بەرفەراوان دەبێ کە دەخوازم چ گریانێک لە دونیادا، لەم دونیایەدا و لەوەی تردا نەمێنێ.

خودایە، لێگەڕێ ئەو خەیاڵە یاخیگەرانەیە بەم خوشکانەی ئێرە بڵێم کە لە دڵمەوە بۆ لێوم هەڵدەگژێ، ئاخر ژنێک بریتییە لەدڵی وی و ئەو دڵەش تژییە بەئەڤین و هاوسۆزیی و دەبێ ئەوان لەمە بگەن. کەواتە خوشکەکانم گوێم بۆ ڕادێرن. لەم ساتەدا، خودا بمبەخشێت، بەزەییم بەشەیتانیشدا دێتەوە، ئاخر چ مەخلوقێک نییە لەو نابەختەوەرتر بێ، لەبەرئەوەی جارێک لەجاران ئەویش هاوکاری خودا بووەو هەنووکە لێی جیابۆتەوە و حاشای لێ دەکا و نائومێدانە لەفەزادا دەسووڕێتەوە، لەبەرئەوەی خودا زەینی لێ نەسەندۆتەوە، بۆیە بەلەزەتەوە بەهەشت وەبیرخۆی دێنێتەوە، چما ئیدی چۆن دەتوانێ سەبووریی بێتەوە؟ خوشکەکانم ئێمە دەبێ بۆ شەیتانیش بپاڕێینەوە تا خودا بەبەخشندەیی خۆی ڕوحمی پێ بکا و لێی ببورێ و ڕێگەی بدا هەمدیس بگەڕێتەوە ناو مەلایکەتەکان.

ئەڤین، ئەڤین، خودا بەرەکەتی بدا، ئەڤین قەدەری ژنە. شەیتان ئاژەڵێکی دڕندەو ترسناک و تینوو بەخوێنە، گەر بونیام دەمی ماچ کا، ئەوا ئەو ئاژەڵە دڕندەیە سەر لەنوێ دەبێتەوە بەفریشتە. خوشکەکانم ئەمەیە ئەڤینی تەواوەتی. ئێمە گەڕەکان ماچدەکەین، دەی با بەهەمان ئەڤینی تەواوەتیی شەیتانیش ماچ کەین، تا هەمدیس ڕوخسارە نوورانییەکەی بۆ بگەڕێتەوە! ئەڤین! ئەڤین!"

دەنگی فرانسیسکۆس بەهەنسکی گریان خەفە بوو، سەری لەنێو دەستیدا حەشارداو دای لە قوڵپی گریان.

ژنەکانیش دەستیانکردە گریان، یەکەمین جار کلارا گریا، دەنگی شیوەن لە دەیرەکەوە هەستا،

فرانسیسکۆس دەنگی ئەو گریانەی ژنەفت و بەپەشۆکاوییەوە سەری هەڵبڕی.

دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی: "خوشکەکانم ببوورن، من نەمویست بتانخەمە گریان، بۆ ئەوە نەهاتم بۆ ئێرە تا باسی دۆزەختان بۆ بکەم، بەڵکو بۆ ئەوە هاتم تەنێ باسی بەهەشتتان بۆ بکەم، دەی بۆ ئەوەی تەسەللامان بێتەوە، ئێوەیش باسی بەهەشتم بۆ بکەن، ژیان سەختە، خودایە گەر برا مەرگ نەبا دەرگاکەمان لێ بکاتەوە تارێگەی خۆمان بگرینە بەر، ئەوا ئەم عەردە دەبووە چ زیندانێک و جەستەمان دەبووە چ زیندانێک کە بەرگە نەدەگیرا! بەڵام ئێستا بنۆڕن چ شادومانییەک هەیە، چ ئومێدێک هەیە کە بەوشە دەرنابڕدرێ، ئومێد نا، بەڵکو یەقین! ڕۆح تاجێک لەگەڵێ لیمۆ لەسەر دەنێ و بەسەر گاشەبەرد و هەڵدێرەکاندا هەنگاو هەڵ دێنێ و هاواردەکا: خودایە، تۆ هاوسەری ئازیزی منیت، تۆ هاوسەری ئازیزی منیت!" خوشکێک خەریک بوو ببوورێتەوە، ئەو پەنجەرەیەیان کردەوە کەبەسەر باخچەکەدا دەینۆڕی و هەوای ژوورەوە تژیی بوو بەبۆنی سۆسەن و گوڵەباخ. کلارا ئازایەتی دایە بەر خۆی و دەستی لە ئەژنۆی فرانسیسکۆسەوەدا.

بەئەسپایی گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، کاتێک سەیری تۆ دەکەم، هەرگیز لەو باوەڕەدا نیم ئادەم گوناهی کردبێ!"

فرانسیسکۆس بەحاڵ دەستی لەشاڵە سپییەکەی کلاراوەدا و وەڵامی دایەوە: "خوشکە کلارا منیش کاتێک تۆ دەبینم هەرگیز پێم وا نییە حەوا گوناهی کردبێ!"

قەدەرێک کەس هیچی نەگوت، ئەو بێ دەنگییە میهرەبان و هاژەی دەهات لە میهر و سۆز، ئینسان مەزەندەی دەکرد ئەوە فرانسیسکۆسە هێشتا لەو بێدەنگییەدا هەر دەدوێ و خوشکانیش بەگریانەوە گوێیان بۆ ئەو پەیڤانەی ڕادێراوە کە پێشتر نەیگوتبوون. ژنەکان وایاندەزانی هێشتا فرانسیسکۆس باسی قەدەری ژنیان بۆ دەکا، باسی ئەڤین و باسی ئەو ماچەی کە شەیتان دەکاتە مەلایکەت. ئەوان بۆ یەکەمین جار هەستیان بەوە کرد کە ژنێتیی چ بەخششێکی گەورەی خودایە و ژنێتی خاوەن چ بەرپرسیارێتییەکە.

لەناکاوێکڕاو لەنێوجەرگەی ئەو بێدەنگییە پیرۆزەدا، بەتوندی لە دەرگای دەرەوەی دەیرەکە دراو لەپڕ کرایەوەو برایانی پۆرتیۆنکولا بەهەناسەبڕکێوە شاڵاویان هێنایە ژوورەوە.

کلارا ڕاچڵەکی.

– "براینە چ بووە؟ بۆچیی ئاوها شاڵاوتان هێنایە دەیرەکەوە؟"

کێدرۆ ئارەقەی نێوچەوانی وشک کردەوە.

– "خوشکە کلارا بمانبوورە، ئێمە لەپۆرتیۆنکولاوە دەیرەکەتانمان بینی ئاگری گرتبوو، کڵپەی ئاگرەکە بەرەو ئاسمان هەڵدەگڕا!"

هەموو برایان هاواریان کرد: "ئاگر! ئاگر! خوشکە کلارا ئاگر!"

کلارا زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "براکانم ئەوە ئاگر نەبووە، چ کڵپەی ئاگرێک نەبووە، ئەوە باوکە فرانسیسکۆس بوو کە دەدوا!"

هەنووکە فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، خۆر لەئاوابووندا بوو، خوداحافیزی لە کلاراو خوشکان کرد،

هەمدیس دەستی نایەوە سەر سەریان و بەرەکەتی دان.

کلارا گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس زۆر لوتفت نواند کە تەسەلای دڵی بێ تەسەلای ژنانت دایەوە، ئەی ئێمە دەتوانین چیت بۆ بکەین؟"

– "خوشکەکانم، لەڕاستیدا خزمەتێکی گەورە هەیە کە داواتان لێ دەکەم بۆم جێبەجێ کەن، خزمەتێکی گەورە!"

هەمووان هاواریان کرد: "ئەمرکە باوکە فرانسیسکۆس!"

– "بڕۆن و سواڵی پینەیەکم لە جلکی هەر هەژارێک بۆ بکەن، هەموو پینەکان کۆکەنەوە و جبەیەکم بۆ لێ بدوورن. ئەمە ئەو خزمەتەیە کە داواتان لێ دەکەم بۆم جێبەجێ کەن!"

کلارا دەستی ماچ کرد.

– "باوکە فرانسیسکۆس ئەی بۆچی داوای ژیانی خۆمم لێ ناکەیت تا پێتی ببەخشم! یەکشەممەی داهاتوو، بەویستی خودا بەباوکە سیلڤێستێردا ئەو جبەیەت بۆ دەنێرین کە حەزی پێ دەکەیت."

فرانسیسکۆس بەهەنگاوی پتەو پێشکەوت و ئێمەیش هەموومان لەدوایەوە ڕۆیشتین و بەخۆشحاڵییەوە باسی موجیزەمان دەکرد. لەودیو دەرگای حەوشەی دەیرەکەوە، خوشکە کلارا و خوشکانی تر ڕاوەستابوون، لە ئێمەیان دەنۆڕی و فرمێسکەکانیان دەسڕی.

***

بەدرێژایی ڕۆژی داهاتوو فرانسیسکۆس تاقە وشەیەکی نەگوت. هەر لە شەبەقەوە لە دەرەوەی کوختەکەدا هەڵکورما و لەبەر خۆرەکەدا دانیشت. دونیا گەرم بوو، بایەکی فێنک هەڵی کرد، ناوبەناویش برایەک بۆ ئاوهێنان، داربڕین یاخود بۆ کۆکردنەوەی چیلکە بەوێدا تێدەپەڕی. قژقڕەیەک هەڵفڕی، دووجار خوێندی و ئەوجا دیارنەما. فرانسیسکۆس بەباشی نەیدەبینی، بەڵام لەبری ئەوە گوێی تیژکردبۆوە و گوێی بۆ دونیا ڕادێرابوو. ڕوخساری غەرقی وەها نەشوەیەک بوو کە بەدرێژایی ئەو ڕۆژە نەموێرا لێی نزیک ببمەوە، دەمەو ئێوارە، کاتێک کڵپەی ئاگری نەشوەکەی هێوربۆوە، چووم لەبەر دەرگاکە، لە نزیکییەوە دانیشتم.

بینیمی و دەستی هەڵێنا.

گوتی: "برا لیۆن ئەمە چ موجیزەیەکە! لەو ڕۆژەوەی ڕووناکی چاوانم لێ سەنراوەتەوە، چ چپە چپێکی خۆش، چ خشەخشی درەختگەلێک، چ ویزەی هەنگگەلێک ڕژاونەتە گوێمەوە!"

بێدەنگ بوو، پاش ساتێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– "برا لیۆن لەو کاتەوەی ڕووناکیی چاوانم لێ سەنراوەتەوە، نەبینراو دەبینم. برا لیۆن ئیدی من چاوانی ناخم کردۆتەوە، بەدرێژایی ئەمڕۆ بازنەکانی ڕوانینم فەراوان دەبوون. لێرەوە و لەبەر دەرگاکە و لەو شوێنەدا کە لێی هەڵکورمابووم، سەرەتا بەڕوونیی پۆرتیۆنکولا و برایانم بینی کە جەدەلیان دەکرد و خەریکی عیبادەت بوون و باوکە سیلڤێستێریشم بینی لە دوورەوە دانیشتبوو دەگریا. پاشان بازنەکە

گەورەتر بوو، ئاسیزیی و شوراکانی و بورجەکەی و خانووەکانیم بینی، کۆڵانە باریکەکانیم بینی کە خەڵکی پیایاندا ڕەت دەبوون، بەردەرگای ماڵەکانیم بینی کە کیژانیان لێ دانیشتبوون و شتیان دەچنی، دایکمم بینی کە لەودیو پەنجەرەکەوە دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و دەگریا... پاشان بازنەی ڕووناکییەکە بەجۆرێک گەورە و گەورەتر بوو، کە ڕۆمام بینی، شەقامە پان و پۆڕەکانی، گەورە پیاوەکانی کە بۆنی میسکیان لێ دێ، ژنە خۆ ئارایشکردووەکانی و پاپام بینی کە بەڕێزەوە دەستی نابووە پشت سەری و بیری لە مەسیحییەت دەکردەوە، لە کەناری زەریاش قەشە دڵڕەقە جلک سپییەکەم بینی، ئەوەی لە زەینیدا ئاگرێکی گەورەی کردبۆوە و کافر و مورتەدەکانی تێدا دەسووتان... دوورتر زەریای شین باو و دوورگە سپییەکان و (کریت)ی کێویی و عارەبستان و سوڵتانم بەسواری ئەسپەکەیەوە بینی کە خاچ ڕاویدەناو ئەمیش بەخێرایی غاری دەدا تا لە دەسی هەڵبێ.... برا لیۆن پاشان ڕووناکیی بەخوڕ، ئەستێرەی گەورە، ئاسمانەکانم بەقەدیس و حەواری و مەلایکەت و (کیریۆبیم) و (سێرافیم)ەوە بینی و ئیدی پاشان بۆ هەمیشە ڕووناکیی خامۆش بوو، من کوێر بووم و پێم وابوو لەهۆش خۆم چووم، ئاخر برا لیۆن من زیاتر لەوە لە خودا نزیم ببوومەوە کە ڕێگەم پێ درابوو!"

بێدەنگ بوو، شادومان بووم بەوەی کە ڕۆحی لە ڕوانیندا بەسەر عەرد و ئاسماندا سەفەری کردووە و ئێش و ئازاری بیرچۆتەوە، ئاخر بەدرێژایی ئەو ڕۆژە خوێنی لێ دەچۆڕا و بەسەر ڕیشیدا دەهاتە خوار و عەردەکەی تەڕ دەکرد، بەڵام ئیدی وی تەواوێک لەجەستە دوور کەوتبۆوە و چ هەستی بەئازار نەدەکرد. قەدەرێک بێدەنگ بوو، پاشان کەوتەوە قسان و هەموو وشەیەکی کە دەگوت، بەوردی هەڵی دەسەنگاند.

گوتی: "برا لیۆن، جەستەی ئینسان وەکی کەشتییەکەی نوح وایە و خودا سەفەری پێ دەکا."

ئیتر ئێوارە داهاتبوو، تەیرەکان لەنێو درەختەکانەوە کەوتنە خوێندن، یەکەمین دەنگی شەو بەرزبۆوە، سیسرکەکان گەمەی خۆیان دەس پێ کرد، دوو شەمشەمەکوێرە بەفڕینە کپەکەیانەوە بەنزمیی بەسەر سەرماندا تێپەڕین و لە چاوترووکانێکدا خەریک بوو یەکێکیان لەنێو قژی فرانسیسکۆسدا عاسیی بێ.

سەری ڕاوەشاند و پرسیاری کرد: "ئەوە چی بوو؟ باڵێک خۆی دا لە قژم!"

وەڵامیم دایەوە: "برا فرانسیسکۆس ئەوە پیرە شەمشەمەکوێرەیەک بوو، نەفرەتی لێ بێ!"

– "برا لیۆن هەموو مەخلوقێکی زیندوو مێژووی خۆی هەیە، مەڵێ نەفرەتی لێ بێ. کاتێک تۆ لەمێژووی هەموو ئینسانێک، هەموو ئاژەڵێکی دڕندە، هەموو تەیرێک بەڵەد دەبیت، ئەوسا خۆشت دەوێن. باشە تۆ هیچ لەبارەی مێژووی شەمشەمەکوێرەوە دەزانیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس بۆم باس کە!"

– "کەواتە گوێ ڕادێرە. شەمشەمەکوێرە لە ئەووەڵدا مشکێک بوو کە لەنێو بناغەی بینای کلێسایەکدا دەژیا، شەوێکیان لە کونەکەی هاتە دەرێ و بۆ سەر میحرابەکە هەڵزنی و کەرتێک لە نانی بەرەکەتدراوی کرۆژت و ئیدی دوای ئەوە باڵ لە پشتی ڕوا و بووە خوشکە شەمشەمەکوێرەی ئێمە!"

شەمشەمەکوێرەکە هەمدیس بەلاماندا تێپەڕی و دوای مێشەکانی شەو دەکەوت. من دەستم بەرزکردەوە.

گوتم: "ببوورە خوشکە شەمشەمەکوێرە، نەمزانی باڵەکانت لەنانی بەرەکەتدراو دروست بوون!"

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر گوێی و گوێی بۆ ڕووبارەکە ڕادێرا کە دەڕژایە زنارەکەوە.

– "گوێ بۆ ڕووبارەکە ڕادێرە برا لیۆن چۆن بۆ ناو زنارەکە دەڕژێ و خوڕەی دێ و پەلەیەتی زوو خۆی بگەیەنێتە زەریا، برا لیۆن بەهەمان شێوەیش ڕۆحی ئێمە پەلەیەتی خۆی بگەیەنێتە ئاسمان. خودایە کەنگێ ڕۆح دەگاتە ئەوێ؟"

– "پەلە مەکە برا فرانسیسکۆس، پەلە مەکە، تۆ هێشتا لەسەر عەرد پێویستیت. بینیت دوێنێ چ شتێکی باشت بۆ خوشکان لە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ کرد؟ هەمووان لە حەژمەت ئەو خۆشییەی پێتبەخشین، دایانە خوڕەی گریان."

فرانسیسکۆس هەناسەی هەڵکێشا.

– "ئەرێ من لە دەیرەکەی خوشکە کلارا چیم گوت؟ خودایە ببوورە، ئاخر تەواوێک ئەفسوون ببووم!"

– "برا فرانسیسکۆس بۆچی بەزەیی‌ت بەشەیتاندا هاتەوە؟ بۆچی پەرۆشی ئەوە بوویت کە لە خودا بپاڕێنەوە لێی ببوورێ؟"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی ورووژاوەوە گوتی: "نا، نا! بەڵام بۆچی دڵم لەنێو ژناندا دەشڵەژێ؟ خودای من، چما بۆچی جەستە ئەوەندە بەهێز و ئەوەندە خۆڕاگرە؟ بەر قامچی دەدرێ، خواردنی نادرێتێ، ڕێگەی نادرێ بنوێ، لە بەفردا ڕۆدەبرێ تا ڕەقهەڵدێ، دەکرێتە خاکەنازێک قوڕ، کەچی سەرسەخت و قیرسیچمە ئاڵا سوورەکەی بەرز دەکاتەوە و هاوار دەکا!"

فرانسیسکۆس ئاگری گرت و هەستایە سەرپێ.

– "برا لیۆن، بەناوی گوێڕایەڵی پیرۆزەوە، فەرمانت پێ دەدەم هەرچییەکم گوت دووبارەی کەوە، تەواوێک وەک ئەوەی کە من دەیڵێیم، بەبێ ئەوەی یەک وشەی بگۆڕیت. دەتەوێ وا بکەیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس سوێندم خواردووە کە هەمیشە گوێڕایەڵی فەرمانەکانت بم."

– "دەی من دەس پێ دەکەم و تۆ بیڵێرەوە: نەفرەتت لێ بێ فرانسیسکۆس، تۆ لە ژیانتا گوناهی زۆرت کردووە، ڕزگار نابیت و دەخرێیتە قووڵایی دۆزەخەوە. تۆیش وەڵام دەدەیتەوە: بەڵێ لەڕاستیدا فرانسیسکۆس تۆ گوناهی زۆرت لەژیانتا کردووە، ڕزگار نابیت و دەخرێیتە قووڵایی دۆزەخەوە! ئامادەیت؟"

– "بەڵێ برا فراسیسکۆس!"

– "کەواتە دەی ئەوە بڵێرەوە!"

– "سڵاوت لێ بێ برا فرانسیسکۆس، تۆ شتی زۆر باشت لە ژیانتا کردووە، هەر بۆیە دەچیتە قووڵایی بەهەشتەوە!"

فرانسیسکۆس بەسەرسوڕمانەوە سەیری کردم.

– "برا لیۆن بۆچی بەقسەم ناکەیت؟ گوێت لێ نەبوو چیم پێ گوتیت؟ ئەی ئەلعان ئەوە چییە

دەیلێیت؟ بەناوی قەدیسی تاعەتەوە فەرمانت پێ دەدەم ئەو وشانە لە دوامەوە بڵێیتەوە!"

– "بەخۆشحاڵییەوە برا فرانسیسکۆس، بڵێ و من گوێڕایەڵتم!"

– "باشە، وا دەیڵێم: فرانسیسکۆسی بەسەزمان، چما ئەوەندە بێعاریت پێتوایە خودا ڕوحمت پێ دەکا و لەهەمـوو ئەو گـوناهانە دەتبـوورێ کـە لەژیانتـا کـردووتن؟ نا، نا، نەفـرەتت لێ بێ، خـودا فـڕێت دەداتە دۆزەخەوە! برا لیۆن هەنووکە گوێت لێ بێ چ دەڵێیت، بەوردیی گوێ ڕادێرە: بەڵێ، بەڵێ فرانسیسکۆس، نەفرەتت لێ بێ، خودا فڕێت دەداتە دۆزەخەوە! دەی ئێستا بڵێ!"

– "نا، نا، فـرانسیـسکۆسی ئیـماندار، ڕوحمی خودا گەلێک گەورەترە لە گوناهەکانت، بەدڵنیـاییـیەوە برا فرانسیسکۆس خودا دەتبووری و دەتخاتە بەهەشتەوە."

هەنووکە فرانسیسکۆس تووڕە بوو، شانی گرتم و ڕای وەشاندم.

– "برا لیۆن چۆن دەوێریت پێچەوانەی خواستی من بکەیت؟ تۆ پێچەوانەی ئەو قسانە دەڵێیت کە من گوتم، بۆ دواجار بەناوی قەدیسی تاعەتەوە فەرمانت پێ دەدەم گوێڕایەڵ بیت!"

– "بەشـادومانیـیەوە برا فـرانسـیـسکۆس، ئەوەی تۆ دەیڵـێیت، بەوردیی و بەبێ ئەوەی وشـەیەکی لێ بگۆڕم دەیڵێمەوە."

فـرانسیـسکۆس کـەوتە سنگکوتـان و هۆن هۆن فرمـێسک لەچاوانیـەوە ڕژانە خـوار. بەسینگکوتان و گریانەوە گـوتی: "فرانسیـسکۆسی فەقیر نەفرەتت لێ بێ، چ ڕزگاربوونێک نییە بۆ تۆ! چ ڕوحمێک نیـیە بۆ تۆ! دۆزەخ دەمیت بۆ دەکاتەوە و هەڵت دەلووشێ!"

منیش فـرمـێسک زایە چاوانم و گـوتم: "برا فـرانسـیـسکۆس، تۆ قـەدیسێکی شـەهیدیت، خـودا تژییە بەڕوحم، هەر سێ قەدیسە گـەورەکـەش، هەژاریی و ئەڤین و تەهارەت لەبەر دەروازە زێڕینەکەی بەهەشـتـا ڕادەوەستن و چاوەڕێت دەکەن. قەدیسی تەهارەت تاجێک لەدڕکی بەدەستەوە گرتووە."

فرانسیسکۆس بەسەر پێمدا کەوت، من ترسام، دانەویمەوە و لەلایەوە دانیشتم.

– "برا فرانسیسکۆس بۆچی باوەش بەئەژنۆمدا دەکەیت؟"

وەڵامی دامـەوە و هۆن هۆن فـرمێسک لەچاوانیـیـەوە دەڕژایە خوار: "برا لیـۆن، بـۆچی عـەزابم دەدەیت؟ بۆچی بەگوێم ناکەیت؟"

– "برا فـرانسیـسکۆس، دەستت ماچ دەکـەم ببوورە، ئەوە گـوناهی من نیـیـە. ئاخر هەر ئەو کـاتەی زار هەڵدێنمەوە تا ئەو قسـانە بڵـێـمەوە کە ئەمرم بەگوتنەوەیان پێ دەکـەیت، سـوێند دەخۆم بێ ئەوەی خۆم بمەوێ و بێ ئەوەی بزانم چۆن، زوبانم شـتـێکی تر دبێـژێ. لەناوەوەمـڕا گـوێم لە دەنگێک بوو، برا فـرانسیـسکۆس بەهێزتر لەدەنگی تۆ و ئیدی منیش قسەکانی ئەوم گوتەوە. براکەم هەڵبەت ئەوە دەنگی خودا بووە!"

فـرانسیـسکۆس ڕەتیدامەوە: "ڕەنگبێ ئەوە دەنگی شـەیتان بووبێ، ئاخر ئەو خواخوایەتی ڕۆحم بنوێ و جەسـتـەم بێ پشت و پەنا بمێنێـتـەوە و ئیـدی زەفـەر بێنێ و بێـتـە ژوورەوە. بەڵام من ڕێگەی نادەم بەو مەرامەی بگا!"

هەستایە سەر پێ، گوریسەکەی لەناوقەدی کردەوە و بۆی فڕێدام.

– "برا لیۆن، گوریسەکە هەڵگرە و بکەوە لێدانم، هێندەم لێدە تا خوێن لە جەستەمەوە دێ."

جبەکەی لەخۆی کردەوە و پشتی ڕووت. من سەیریم کرد و بەزەییم پێیدا هاتەوە. لێدان بۆ؟ هەر تەنێ ئێسکەکەی ماوە، ئێسکێکی پۆشراو بەپێستێکی شینهەڵگەڕاو بەلێدان و جێگەزام.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، چما تۆ ڕوحمم پێ ناکەیت؟ من چۆن دەتوانم دەست لە ڕووتا بەرزکەمەوە؟"

بەڵام فرانسیسکۆس نەیتوانی دگان بەخۆیدا بگرێ و تووڕە بوو.

– "برا لیۆن دەبێ بزانیت، ئەگەر ئەو شتە نەکەیت کە ئەمرت پێ دەکەم، ئەوا لەیەکتر جوێ دەبینەوە و من بەڕێگەی خۆمدا دەڕۆم! بەڵێ، سوێند بەئاسمان جوێ دەبینەوە!"

وای گوت و پشتی تێ کردم و گوتی: "خوداحافیز!"

ترسام و دەمزانی بڕیاری خۆی داوە و وا جێبەجێی دەکا. ئیدی منیش پشتم ڕووت کرد.

– "برا فرانسیـسکۆس، باشە دانەیەک لەتۆ دەدەم و دووان لەخۆم. براکەم لێت دەپاڕێمەوە ئەم داوایەم ڕەت مەکەوە!"

هیچی نەگوت، پشتی چەماندەوە و بەگوریسەکە کەوتمە لێدانی ئەو و خۆیشم. یەکەمین جار بەسووکی لێم دەدا، بەڵام تووڕە بوو. هاواری کرد: "قایمتر، قایمتر، چما بەزەییت بەجەستە، بەزەییت بەو قەحپەیەدا دێتەوە؟" ئیدی منیش قایمتر لێم دەدا، یەکێک بۆ فرانسیسکۆس و دووان بۆ خۆم، بەڵام هەر چەند زیاتر گوریسەکەم دەوەشاند، خۆنەویستانە زیاتر تووڕەییم هەڵدەچوو، مەستییەکی سەیر لەخۆوەی پێچابووم، عـەزاب دەدرام و کـە عـەزابیش دەدرام، کـەسـێک لە ناوەوەمـڕا خـەنی دەبوو. هاوارێکی دڕندانە و خۆشحاڵانەم دەکرد، وەک بڵێیی قامچی لە ئاژەڵێک دەدەم کە زەرەرێکی لێ داوم و هەنووکەش کەوتۆتە بەردەستم و دەمەوێ حەقی خۆمی لێ بکەمەوە. گوریسەکە سوور دەچۆوە بەخوێنی فرانسیسکۆس و من، بەڵام دەستم هەڵنەگرت، بەڵکو بێ ڕوحمانە هەر گوریسم دەوەشاند.

فرانسیسکۆس تەواوێک ئارام گوتی: "برا لیۆن بەسە!"

وا خۆم نواند گوێم لێی نەبووە، جۆرە ئەفسوونێک لەخۆوەی پێچابووم، وەک شێت لەپشتی خۆم دەدا و نەمدەتوانی دەس هەڵگرم، لەحەژمەتا بەرز دەبوومەوە و لەتاو ئازار گرمۆڵە دەبووم، کەوتبوومە سەما، پێم وابوو لەژیانمدا گوناهی زۆرم کردووە و هەنووکەش دەبوو سزاکەی وەربگرم و باری شانی خۆم سووک کەم. بەخۆم گوت: ئەو ژنەت بیردێ کە لە دەستت هەڵات و تۆ لەنێو تەڵانی بییەکاندا ڕاوت دەنا؟ ئەی ئەو نانەت بیردێتەوە کە لە نانەواخانەیەک دزیت؟ دەی کەواتە بخۆ! بخۆ هەی درۆزن، هەی ترسنۆکی نەوسن، هەی مێباز، دەی بخۆ، دەی بخۆ! منیش هەر گوریسم بەخۆدا دەکێشا و خۆشحاڵ دەبووم و باری شانم سووک دەبوو."

فـرانسیـسکۆس هەمدیس ئەمـری کـردەوە: "بەسە!" وای گوت و گوریسـە خوێناوییەکـەی لێ سەندم و بەنێوقەدمەوە بەستی. گوتی: "بەسە برا لیۆن، دەبێ بەشی ئەوە هێزمان تیدا بمێنێ کە سبەینێ بەیانی زوو هەمدیس دەس پێ بکەینەوە!"

کفت و شەکەت کەوتمە سەر عەردەکە. گوتم: "برا فرانسیسکۆس، من لەزەتم برد!"

وەڵامی دایەوە: "تۆ لەزەتت نەبرد، بەڵکو ئازار و عەزابت چەشت، بەڵام هەردووکیان هەر یەک شتن!"

چووینە ژوورەوە، ئاگرم کردەوە و بەچیچکانەوە لەبەر ئاگردانەکەدا دانیشتم، بیرم کردەوە کە تاوێکی تر خەوم لێ دەکەوێ و لە خەونمدا بەرازێکی ساوا لە باوەش دەگرم و شیری دەدەم.

***

ئەمڕۆ برایان بێرناردۆ و پێترۆ هاتن، دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد و لەلای چەپ و ڕاستییەوە لەسەر عەردەکە دانیشتن. بەیانییەکی ساردە، ئاگرەکە داگیرساوە و هەرسێکیان بەبێدەنگی ڕوویان کردۆتە ئاگرەکە و بێدەنگن. ناو بەناو فرانسیسکۆس دەست بۆ بێرناردۆ لای ڕاست و بۆ پێترۆ لای چەپ دەگێڕێ و وەک ئەوەی بیەوێ دڵنیابێ کە تا ئێستا لە دەوری ماون، ئەوجا وەک ئەوەی نوێژ بکا، دەستی جووت دەکاتەوە و ڕوخساری بەشوکرو بەختەوەریی پرشنگ دەدا. من لەقوژبنێکدا ڕاوەستاوم و سەیریان دەکەم، هەر دەڵێی سێ جەنگاوەری پیرن کە دوای ساڵانێکی زۆر یەکتریان بینیبێتەوە و هەنووکەش سەرمایان بێ و بۆ ئەوەی گەرمیان بێتەوە ئاگریان کردبێتەوە. من گوێم ڕادێراوە و بزانم چ دەڵێن، بەڵام کەسیان زار هەڵناهێننەوە، بونیام دەتوانێ هەست بەوە بکا کە چۆن فەزای نێوانیان دەلەرزێ و چۆناوچۆنیی وشەکان بەبێ ئەوەی بگوترێن، لە زارێکەوە بۆ زارێکی تر دەفڕن، هەڵبەت فریشتەکانیش لەئاسماندا هەر بەو چەشنە دەئاخڤن. ئەرێ ئەوە چەندێکی خایاند؟ چەند سەعات؟ من لام وابوو زەمەن ڕاوەستاوە، چ جیاوازییەک لەنێوان سەعاتێک و ئەبەدییەتێکدا نەمابوو، هەردووکیان بەقەد یەک درێژ بوون. نەمرییش هەر ئاوهاییە، نەمرییش هەر ئاوها کەڕ و بێ جووڵەیە.

ئاگرەکە کوژایەوە، خۆر لەئاسماندا وەدیارکەوت، برایان، بێرناردۆ و پێترۆ هەستانە سەرپێ، دانەوینەوە و ئەژنۆ و دەست و شانی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد. فرانسیسکۆس دەستی کردە گریان، ئەو دوو برایەش دەستیان کردە گریان. هەرسێکیان ئامێزیان کرد بەیەکدا و ماوەیەکی درێژ ئاوها بێ جووڵە مانەوە، ئەوجا بەبێ ئەوەی تاقە وشەیەک بڵێن لەیەکتر جیابوونەوە. بێرناردۆ و پێترۆ ڕووەو دەرگاکە ڕۆیشتن و چوونە دەرەوە و لەنێو درەختەکاندا بزر بوون.

ئێمە تەنها ماینەوە، لای فرانسیسکۆسەوە دانیشتم، زوبانم دردۆنگانە دەلەرزی، دەمویست بئاخڤم.

پرسیم: "برا فرانسیسکۆس، بۆچی هیچتان نەگوت؟ ئاخر ئێوە ماوەیەکی زۆرە یەکترتان نەبینیوە، چما چ قسەیەکتان نەبوو بەیەکدی بڵێن؟"

فرانسیسکۆس بەسەرسوڕماوی گوتی: "چۆن برا لیۆن، ئێمە قسانمان کرد، بەدرێژایی ئەو ماوەیە ئێمە هەر قسانمان دەکرد، هەموو شتێکمان گوت، ئیدی چ قسەیەکمان پێ نەما بەیەکتری بڵێین و ئەوسا لەیەکتر جیابووینەوە!"

– "بەڵام برا فرانسیسکۆس من گوێم لەهیچ نەبوو!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "برا لیۆن، بونیام بەچ گوێیەک قسان دەبییەت؟ ئاخر ئیدی ئەو جووتە گوێ دونیاییە پێویست نین کە وەک هێلکەشەیتانۆکە کراون بەلای چەپ و لای ڕاستی لاجانگەکانمانەوە. ئێمە گەرەکمان بەگوێی ترە، گوێی ناوەوە، ناوەوەی خۆمان!"

پاشان دەستی کێشا بەشانم دا و گوتی: "ئێمە گوێ و چاو و زوبانمان لەناوەوەی خۆماندا هەیە کە لەخاکوخۆڵ نەخولڨاوە، بەڵکو لە ئاگرە، برا لیۆن بونیام دەتوانێ بەو گوێ و چاو و زوبانە بژنەفێ و ببینێ و بپەیڤێ!"

ئەمڕۆ بەیانییەکی یەکشەممەیە، باوکە سیلڤێستێر بەو جبەیەوە هات کە خوشکان لەهەزار پینەی سواڵ کرا و لە هەژاران بۆیان دووری بوو، هەموو هەژارێک بەشی خۆیدابوو، دیاری خۆی بەخشی بوو بەبووکی هەژاریی. فرانسیسکۆس جبەکەی لەباوەش گرت، یەکە یەکە ماچی پینە پیسەکانی کرد و قەدیسی هەژاریی– هاوسەرەکەی – بەرەکەتدا.

– "ئەو کەسە دەوڵەمەندە کە عەودالّی سەروەت و سامان نەبێ، ئەو کەسە دەوڵەمەندە کە عەودالّی سەروەت و سامانی تر، عەودالّی هەژاری بێت. سوپاس خودایە، من دەوڵەمەندترین پادشای دونیام، برا لیۆن ئەم جبەیە پۆشاکی پادشایی منە!"

گوتم: "سەرکەوتوو بیت برا فرانسیسکۆس، ئەوە دیاریی زاوایەتییە کە هەژاریی هاوسەرت بۆی ناردوویت!"

جبە نوێیەکەی پۆشی و دڵی پێی خۆش و شانازی پێوە دەکرد. جۆرەها پینەی ڕەنگاوڕەنگی پێوەبوو، ڕەش، شین، سەوز. کاتێک فرانسیسکۆس بەڕێگەدا دەڕۆیشت و جبەکە دەشەکایەوە، دەتگوت تەیرێکی سەیر و ڕەنگاوڕەنگە کە هەر تەیرێکی ئاسمان پەڕێکی خۆی دابێتێ.

گوتی: "برا لیۆن، من پەرۆشم برایان ببینم، حەز دەکەم برایان مبینن. ڕەنگە تا ئێستا لەنوێژ بن، دەی کەواتە با ئێمەیش بچین بۆ ئەوێ، دەی بابڕۆین."

ئەو ڕۆژانە چاوانی باشتر ببوون، ئەژنۆکانی هەندێک گوڕیان تێ هاتبۆوە، لەپێشەوە دەڕۆیشت و پەلکی درەختەکانی لادەدا و منیش خەنی و خۆشحاڵ دوای کەوتبووم. پێم وابوو فرانسیسکۆس وەک منالێک وایە، لەبەر ئەوە خۆشم دەویست چونکە وەک منالێک وابوو، وا ئێستایش دەچوو بۆ لای برایان تا جبە نوێکەی خۆی پیشانیان بدا!

ئاسمان ڕەنگ خۆڵەمێشی بوو، تنۆکە ئاوێکی سازگار کەوتە سەر لێوم، فرانسیسکۆس سەری هەڵبڕی، لە ئاسمانی ڕوانی و دەستی هەڵبڕی، دەتگوت سواڵی تنۆکە ئاوێک دەکا. لای بۆ کردمەوە و گوتی: "برا لیۆن، هەست بەچ خۆشییەک دەکەم؟ وەک ئەوەی هەموو هەژاریی دونیام پۆشیبێ، وەک ئەوەی هەموو هەژاریی دونیا بەسەر شانمەوە بێ و بڕۆم. چما بۆ کوێ بڕۆم؟ خودا بیدا، بۆ ئاسمان! لە ڕاستیدا، برا لیۆن لە ڕاستیدا هەژاریم لێ دێ و پڕ بەبەرمە، هەر دەڵێی قردێلەیەکی سوورە بەقژی کیژێکەوە!"

لەنێو درەختەکاندا گرمەی دەنگی ئێلیاس دەهاتە گوێ، ڕاگەیاندنێکی بۆ برایان نوتق دەکرد.

فرانسیسکۆس ڕاوەستا و دوودڵییەک گرتی، وەک ئەوەی بیەوێ بگەڕێتەوە.

بەئەسپایی گوتی: "برا ئێلیاس نوتقدەدا، نوێژەکە تەواو بووە، ڕەنگ بێ ئینجیلیان بۆ ڕاڤەکا!"

شەڕانگێزانە وەڵامیم دایەوە: "هەڵبەت بەو جۆرەی خۆی دەیەوێ پەیڤی مەسیحیان بۆ ڕاڤە دەکا، من ناتوانم ئەو برایەم خۆش بوێ، خودایە تۆبە، لەناوەوەمڕا ئەو بەئێلیاس بانگ ناکەم، بەڵکو بەیەهوزا بانگی دەکەم!"

فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و بەحیرسەوە سەیری کردم.

گوتی: "برا لیۆن، عەرد حەوت چینە، ئاسمانیش حەوت چینە و کەچی هیچیان جێگەی خودا نین و دڵی ئینسان بۆتە جێگەی وی، کەواتە بیرکەوە برا لیۆن، وریابە دڵی ئینسان بریندار مەکە، چونکە ڕەنگە ئەوکات خودا بریندار بێت!"

وای گوت و بەسەرێکی نەوییەوە، کەوتەوە هەنگاونان.

***

پورتیۆنکولا پڕ بوو لە برایان و وەک پوورەی مێشهەنگ ویزەی دەهات. ئێلیاس لەناوەڕاستا لەسەر کورسییەک ڕاوەستابوو، گۆچانە درێژەکەی گرتبوو بەدەستییەوە و قسانی بۆ ئەوانی تر دەکرد. من هەرگیز لەژیانمدا جگە لەجەنابی بێرناردۆنێی بابی فرانسیسکۆس، کەسێکی ترم نەبینیوە هێندەی ئەو ئێلیاسە خاوەن ئیرادە و تەماحکار و هێز و گوڕ لەتەواوی جەستەیەوە پرشنگ بدا.

فرانسیسکۆس چووە ژوورەوە، هەندێک ئاوڕیان بۆ دایەوە، بەڵام جووڵەیان بۆ نەکرد، هەندێکی تریان سەیری جبەکەیان کرد و پێکەنین. گەرچی ئێلیاس ئەوی بینی، بەڵام لەسەر کورسییەکە نەهاتە خوارەوە و بەخێرهاتنی بکا. فرانسیسکۆس بۆ لای ئەوسەری دیوارەکە چوو، لەقوژبنێکدا هەڵترووشکا، سەری نەوی کرد و گوێی ڕادێرا. ئێلیاس لەبارەی ئەو یاسا نوێیەوە دەدوا کە دەبوو برایان پەیڕەوی کەن. لە باوکە سیلڤێستەرم بیست، کە ئێلیاس بەدرێژایی ئەو ماوەیە شەو و ڕۆژ کار بۆ چەسپاندنی یاسا نوێیەکە دەکا، گوایە یاسا کۆنەکەی بەدڵ نییە و پێی ساکار و تەنگە و چ جێگەی ئیجتیهادەکانی ئەوی تێدا نابێتەوە.

گوتی: "زەمەنەکان گۆڕاون، دونیا گۆڕاوە و لەگەڵیشیاندا ڕوانین بۆ ئاسمان و عەرد گۆڕاوە. ڕاستییە کۆنەکان درۆزنانە خۆ دەنوێنن، چاکەخوازییە کۆنەکان گرووپەکەمانیان وەک منالێکی ساوا قوماتە کردووە، بەڵام هەنووکە ئەو منالە گەورە بووەو دەبێ ئەو قوماتەی لێ بکرێتەوە و ڕێگە بدرێ ئازادانە هەوا هەڵمژێ. براکانم، یاسا نوێیەکە ڕاستیی نوێ و چاکەخوازیی نوێی پێیە!"

ئێلیاس گۆچانەکەی بەرز کردەوە و نیگایەکی تیژی گرتە فرانسیسکۆس.

گوتی: "ئەوەی لەگەڵمدا نییە، ئیدی بارێگەی خۆی بگرێتەبەر، گوێڕایەڵی توندوتیژترین تەقوای نوێمانە، دوو مانایی لە گرووپەکەماندا جێگەی نابێتەوە، ئێمە سوپایەکی بەپرانسیپین و بەرەو جەنگ دەکەوینە ڕێ، ئێمە خەڵکانی یاخی نین و ئەو یاسا نوێیەش ژەنەراڵی ئێمەیە!"

ئەوجا قاقزێکی گەورەی کردەوە، قاقزێکی پڕ لە پیتی ڕەش و سوور.

– "من هەموو بنەمایەکی ئەم پەیامەم بۆ ڕاڤە کردوون، بۆم ڕاڤە کردوون کە هەژاری، ئەڤین، تەهارەت و گوێڕایەڵی بۆ ئێمە چ دەگەیەنێ. دەی ئێوەیش دەستتان هەڵبڕن و بڵێن: بەنرخە! بە نرخە!"

هەمووان دەستیان هەڵبڕی و گوتیان: "بەنرخە! بەنرخە!"

تەنێ من و فرانسیسکۆس دەستمان لەسەر سینگ دانا و هەڵنەساینە سەرپێ. هەمدیس گرمەی دەنگی ئێلیاس هاتەوە گوێ.

– "سەرکەوتن و سەرفرازیی بۆ ئەو برا و برایەتییەی کە بەدوای ڕیتمی دونیاوە ڕێ دەکا، نەفرەتیش...

کە ئەم قسەیەی دوایی کرد، نیگایەکی برووسکەئاسای بڕییە فرانسیسکۆس- نەفرەتیش لەو کەسەی جێ دەمێنێ!"

ئەوجا سەرکەوتووانە لای بۆ ئەو برا خۆنەویستە کردەوە، کە لە قوژبنێکدا هەڵترووشکاو و گوێیڕادێراو و هیچی نەدەگوت.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس بەخێر بێیت، ئەرێ بۆچی سەر بادەدەیت؟ چما لەگەڵمدا کۆک نیت؟ چ نارەزایەتییەکت هەیە؟"

فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و گوتی: "براکانم، منالەکانم، برا ئێلیاس، ببوورن تەنێ دەخوازم ئەوە بڵێم کە خەڵکانێکی زۆر لەم زەمەنەی ئێمەدا هەن بەدوای سەروەت و سامان و دەسەڵات و ماریفەدا ڕادەکەن. من دەڵێم سەرکەوتوو ئینسانی هەژار و خۆنەویست و نەخوێنەوارە!"

ئێلیاس بەگاڵتەپێکردنەوە پێکەنی.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، ببوورە منیش ئەم ڕستەیەی خۆم دەڵێم: ئەرکی ئینسانی زیندوو ئەوەیە هاوبڕوا بێ لەڵ ئەو زەمەنەدا کە تیایدا دەژی!"

فرانسیکۆس ڕەتی دایەوە: "ئەرکی ئینسانی زیندوو ئەوەیە بەرهەڵستی ئەو زەمەنە بکا کە تیایدا دەژی! خودا دەستی منی گرت و پێی گوتم: (فرانسیکۆس، تۆ فرانسیسکۆسی نەخوێنەوار و ساویلکە و پێ پەتیت، بڕۆ و پێش ئەو ڕەوە بکەوە کە پێم سپاردوویت، ئەم تاقە ڕێگەیە بگرە و دەمدۆزییەوە!) برا ئێلیاس، ئەو ڕێگەیە ناوی خۆنەویستییە!"

– "برا فرانسیسکۆس، مادامەکی بەوێنە دەدوێیت، ئەوا منیش پێت دەڵێم کە خودا دەستی منیشی گرت و ڕێگەیەکی پان و پۆڕی پیشان دام و گوتی: (ئەم ڕێگەیە بگرە و ئیدی دەمدۆزییەوە!) برا فرانسیسکۆس ئەو ڕێگەیە ناوی بەرخۆدانە!"

بەڵام فرانسیسکۆس سەری بادا.

بەنەغمەیەکی بەرز و نائومێدانە گوتی: "برا ئێلیاس دەترسم پەزەکانی مەسیح گورگانخواردوو بکەیت. ئەو ڕێگەیەی تۆ باسی دەکەیت ناوی بەرخۆدان نییە، بەڵکو ناوی خۆشگوزەرانییە. برا ئێلیاس چ ڕێگەیەکی پان و پۆڕ نییە ئینسان بگەیەنێتە لای خودا، بەڵکو تەنها ڕێگە باریکەکان دەچنەوە لای وی،

دەچنەوە سەر بەهەشت، ڕێگە پان و پۆڕەکان ڕێگەی شەیتانن. دەبینم ئەمڕۆ بەیانی، خودا منی بۆ ئەم کۆبوونەوەیەی ئێوە ناردووە تا پێتان بڵێم: ڕاوەستن، لەوە زیاتر مەچنە پێشێ، براکانم بگەڕێنەوە بۆ ڕێگە کۆنەکە، بۆ ڕێگە باریکەکە!"

– "برا فرانسیسکۆس، خۆر بۆ دواوە ناگەڕێتەوە، ڕووبار بۆ دواوە ناگەڕێتەوە، ڕۆحی ئینسان بۆ دواوە ناگەڕێتەوە، بەڵکو دووی هێزی کاریگەری خودا دەکەوێ. براکانم گوێی لێ مەگرن، برا فرانسیسکۆس ئێمە دادێینەوە و دەستەکانت ماچ دەکەین و ئیدی درێژە بەڕێگەی خۆمان دەدەین، خوداحافیز!"

لە هەموو لایەکەوە گوتیان: "خوداحافیز، برا فرانسیسکۆس خوداحافیز!"

فرانسیسکۆس داوێنی جبەکەی بەرزکردەوە تا فرمێسکەکانی وشک کاتەوە.

ئێلیاس گوتی: "برا فرانسیسکۆس، چ شتێکی ترت نییە بیلێیی؟"

فرانسیکۆس دایە خوڕەی گریان و گوتی: "هیچم نییە، هیچ..."

وای گوت و بەئەسپایی و بێدەنگ کەوت بەسەر عەردەکەدا. من دانەویمەوە تا هەڵیسێنمەوە.

بەگریانەوە گوتی: "برا لیۆن لێم گەڕێ، چما نابینیت؟ ئیدی تەواو!"

هەندێک لە برایان، ساباتینۆ، کێدرۆ، ئێرنۆ و ڕوفینۆ بەهاوسۆزییەوە دەوریان دا و هاوڕێ دێرینەکانی تریشمان لەگەڵ باوکە سیلڤێستێردا ڕۆیشتن تا چیدی گوێیان لە ئێلیاس نەبێت، هەموو ئەوانە یاخی ببوون کە بڕوایان بەیاسا کافرانەکە نەبوو.

ئێلیاس لەفرانسیسکۆس نزیک بۆوە و قاقزەکەی لەبەر چاویدا کردەوە، ئانتۆنیۆی قوتابی جحێڵ لەدوایەوە بەمەرەکەب و قەڵەمەوە ڕاوەستابوو. ئێلیاس دانەوێوە.

گوتی: "برا فرانسیسکۆس، ئەمە یاسا نوێیەکەمانە، لێرە لەخوارەوە مۆری خۆتی لێ بدە و بەرهەڵستی مەنوێنە. چەند برایەک یاخی بوون و جیابوونەتەوە، لێکترازان کەوتۆتە گرووپەکەمانەوە، مۆری خۆتی لەسەر دانێ تا هەموومان ببینەوە یەک!"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی نائومێدانەوە گوتی: "برا ئێلیاس، مردووان مۆریان نییە، خودا حافییز!"

وای گوت و قاقزەکەی فڕێ دا کە ئێلیاس بۆی ڕاگرتبوو.

من لەسەر عەردەکە هەڵمساندەوە، چوومە ژێر باڵی و ڕێگەی خۆمان گرتەبەر. ئیتر فرانسیسکۆس هێزی ئەوەی تێدا نەبوو ڕێ بکا، گرتبووم تا نەکەوێ، هەڵدەنووتا و دەکەوت. بەرزم دەکردەوە و هەڵمدەگرت، سووکەڵە بوو وەک بوخچەیەک جلکی شڕ، ئیدی گەیشتینە کوختەکە. لەسەر حەسیرەکە دامنا و ئاوم پێداپرژاند، دوای قەدەرێک هۆشی هاتەوەبەر. بەخەمێکەوە کە لەدەربڕین نایەت سەیرێکی کردم و چاوانی لێک نا، پێم وابوو هەمدیس بووراوەتەوە.

***

ماوەی چوار ڕۆژ نە بۆ قسەکردن و نە بۆ نانخواردن زاری هەڵنەهێنایەوە، وەک مۆمێک کوژابۆوە و تووابۆوە. بەیانیی پێنجەمین ڕۆژ کە خەبەرم بۆوە و سەیریم کرد، ترس دایگرتم، سەری دەتگوت ئێسکی

کەللەسەرە، گۆنا و لێو و لاجانگەکانی بەقولاچووبوون و لەپەنجەکانی هەر دەستێکی پێنج پارچە ئێسک مابوونەوە.

دەمم بردە لای گوێچکەیەوە و هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس!" بەڵام ئەو گوێی لێم نەبوو. هەمدیس هاوارم کردەوە: "فرانسیسکۆسی ئازیز، باوکە!" بەڵام ئەو هیچ نەجوولا. ئەوسا لەباوەشم گرت، جبەکەی دەتگوت توورەکەیەکی بەتاڵە و قاچیشی وەکو دوو تیرەدار لێوەی هاتبووە دەرەوە.

بەجێم هێشت و بەهەڵەداوان خۆم گەیاندە پۆرتیۆنکولا.

گوتم: "ئەی ئەوانەی بڕواتان بەخودا هەیە، یارمەتی، برا فرانسیکۆس دەمرێ!"

ئێلیاس سەری لەسەر ئەو دەسنووسە بەرز کردەوە کە تیایدا دەینووسی.

پرسی: "دەمرێ؟"

– "چوار شەو و چوار ڕۆژە ئەوەی پێی بگوترێ زاد نەچووە بەگەروویدا، نە نان و نە ئاو، ئیدی ئەمڕۆ گوڕی هەناسەدانیشی لە دەسداوە، وەرن و ڕزگاری کەن!"

ئێلیاس قەڵەمەکەی دەستی دانا و گوتی: "ئێمە چۆن بتوانین ڕزگاری کەین؟ گەر خودا بڕیاری دابێ بیمرێنێ، ئەوا ئێمە دەبێ چ بەرهەڵستییەک نەکەین و ناتوانین هیچی بۆ بکەین!"

بەنائومێدییەوە هاوارم کرد: "ئێوە دەتوانن! ئاخر ئەو خۆی بەرەو مردن دەچێ، ئەو خۆی دەیەوێ بمرێ، لەبەر ئەوەی ئێلیاس تۆ قانوونامەیەکی نوێت نووسی و ئەو ڕێگەیەت گۆڕی کە وی ڕابەرایەتی دەکرد. ئەوە وەک ڕۆبردنی نەشتەرێک وابوو بەدڵیدا، ئیدی ئەو دەخوازێ بمرێ، برا ئێلیاس، ئەوەش گوناهی تۆیە، لەبەردەمی هەموو برایاندا دەڵێم خەتای تۆیە!"

ئێلیاس هەستایە سەر پێ و گوتی: "دەتەوێ من چ بکەم؟ بڵێ!"

– "ئەو قاقزەی کە نووسیوتە، بڕۆ لەبەر چاوی فرانسیسکۆسدا بیدڕێنە. ئەو ئەمەی دەوێ، ئەو چاوەڕێی ئەوە دەکا تا بۆ ژیان بگەڕێتەوە. لەبەردەمی هەموو برایاندا دەڵێم: گەر تۆ ئەوە نەکەیت، ئەوا باوکە فرانسیسکۆس دەمرێ و تۆیش بکوژەکەیت!"

پێنج شەش برایەک لەدەورم کۆبوونەوە، چاومان بڕیبووە ئێلیاس و چاوەڕێ بووین، هەستم دەکرد هەموو ئەو برایانە لەگەڵ مندان و ئیدی منیش زیاتر دەنگم لێ بەرز کردەوە.

ئێلیاس قاقزەکەی هەڵگرت و گوتی: "باشە، مەقیژێنە!"

وای گوت و پێڵاوەکانی لەپێ کرد و گۆچانەکەی بەدەستەوە گرت.

بەبێزارییەکەوە گوتی: "دەی بابڕۆین!" ئەوجا لای بۆ برایان کردەوە و گوتی: "برایان کەس لەو مێزە نزیک نەبێتەوە کە لەسەری دەنووسم. ئانتۆنیۆ، وریا بە!"

ئەو قوتابییە جحێڵە نزیک بۆوە.

بۆ ئەوەی کەس گوێی لێ نەبێ بەئەسپایی – بەڵام من گوێم لێی بوو – گوتی: "برا ئێلیاس، بەتەمایت چ بکەیت؟ دەتەوێ قانوونامەکە بدڕێنیت؟"

ئێلیاس هاوڕێیانە لێی ڕوانی و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "ئارام بە کوڕەکەم، خۆم دەزانم چ دەکەم!"

کاتێ گەیشتینە کوختەکە و بەسەر ئەو حەسیرەدا دانەوینەوە کە فرانسیسکۆسی لەسەر ڕاکشاو و کاتێ جبەکەیمان بەرزکردەوە، خودایە چیمان بینی، هەردووکمان لە ترسا ڕاچڵەکین، ئەوەی بینیمان جەستەی بونیام نەبوو، بەڵکو چنگێک ئێسک و کەللە سەرێکیش لە سەرەوەی. چاوانی ڕۆچووبوونە گلێنەکانیانەوە، جگە لە سمێڵ و ڕیش و برۆیەکی شەلاڵ بەخوێن، چ شتێکی تر بەڕوخسارییەوە نەمابوو.

ئازایەتیم دایە بەرخۆم و دەمم بردە لای گوێیەوە و گوتم: "برا فرانسیسکۆس، برا ئێلیاس هاتووە. گوێت لێیە؟ هاتووە تا قاقزەکە، قانوونمامە نوێیەکە بدڕێنێ. چاوانت بکەوە، برا فرانسیسکۆس چاوانت بکەوە و بنۆڕە!"

تۆزقاڵێک جوولا، بەئاستەم دەنگێکی لێوە بیسترا، بەڵام پێڵووەکانی هەر داخرابوون. ئەوسا ئێلیاس دانەوێوە.

– "برا فرانسیسکۆس، ئەوە منم، ئێلیاسم، چاوانت بکەوە، بنۆڕە، گوێت لێیە؟ هاتووم بۆ ئەوەی دڵت بحەوێتەوە، قانوونمامەکە دەدڕێنم!"

بەئەسپایی و بەهەوڵێکی زۆر فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە، دەتگوت پێڵووەکانی لەسەر یەک دووراون و نەدەکرانەوە. سەیرێکی ئێلیاسی کرد، هیچی نەگوت و چاوەڕێ بوو.

ئێلیاس قانوونمامەکەی لەبەر کۆشی دەرهێنا، کردییەوە و لەسەرخۆ ورد وردی کرد. لێو و گۆنای فرانسیسکۆس خوێنیان تێ زایەوە.

گوتی: "برا لیۆن، وردە قاقزەکان بخەرە ئاگرەکەوە!"

ئەوسا ڕووی کردە ئێلیاس.

– "ئێلیاس دەستتم بدەرێ."

ئێلیاس دەستی گرت، فرانسیسکۆس قەدەرێک لەنێو دەستیا هێشتیەوە و فرمێسک زایە چاوانی.

– "برا لیۆن، شتێکم بدەرێ بیخۆمەوە، گەر هەیە تۆزێک شیر."

***

هێور هێور و بەزەحمەت فرانسیسکۆس ژیانی تێ هاتەوە، هەمدیس ژیانی دەس پێ کردەوە. هەنووکە دەمی دەکردەوە و نانی دەخوارد، لێوی دەجولاند و قسانی دەکرد، دەیتوانی بەگاگۆڵکێ بچێ بۆ بەردەرکی کوختەکە و لەوێ دانیشێ و خۆی بەهەتاو بدا. کە بارانیش دەباری، لەبەر ئاگرەکەدا هەڵدەترووشکا و بەخۆشحاڵییەوە گوێی بۆ باران ڕادەدێرا. دەتگوت یەکەم جارە گوێی لەدەنگی باران دەبێ، دەتگوت هەموو دڵۆپە ئاوەکانی جەستەی ڕژاون و جەستەی وشکهەڵگەڕاوە و هەنوکەش دڵۆپە بارانەکان دەڕژێنە جەستەی و ئاوی دەدەن، نەک هەر بەتەنێ دەڕژێنە جەستەیەوە، بەڵکو دەشڕژێنە ڕۆحییەوە.

ڕۆژێکیان گوتی: "وەک یەک وەهان، برا لیۆن عەرد و ڕۆحی بونیام وەکو یەک وان، هەردووکیان تینوویان دەبێ و ئیدی چاوەڕێی ئاسمان دەکەن تا خۆی بکاتەوە و تینوویێتییان بشکێنێ!"

ڕۆژێکیان ئیگیدیۆ لە سەفەرێکی درێژ هاتەوە، وی یەکێک بوو لەو برایانەی فرانسیسکۆس زۆری خۆش دەویست. فرانسیسکۆس باوەشی پێداکرد و ماچی کرد، فرانسیسکۆس دەیگوت بۆیە خۆشم دەوێ چونکە بەحیرسەوە چاوانی لە ئاسمان بڕیوە. ئێگیدیۆ لەسەر عەردەکە دانیشت و بەپێکەنینەوە کەوتە گێڕانەوەی هەموو ئەو شتانەی کە لە گوندەکان بینیبووی و ئەزموونی کردبوون، هەندێک لە گوندنشینەکان بەشێتیان زانیوە و هوهایان لێ کێشاوە، هەندێکیتریش بەپیاوێکی قەدیسیان زانیوە و سوژدەیان بۆ بردووە. بەڵام ئەم هاواری کردووە: (من نە پیاوێکی قەدیسم و نە شێت، بەڵکە گوناهبارێکم کە باوکە فرانسیسکۆس ڕێگەی ڕزگاربوونی پیشان داوم و ئیدی منیش پێڵاوەکانم داکەندووە و بەپێی پەتی ڕێگەکەیم گرتۆتەبەر.)

زەمیلەیەکم دەگرت بەدەستەوە کە هەنجیر یان فستق یاخود گەر ئەوانەم دەس نەکەوتبان، گوڵە کێویلەم تێ دەکرد و خۆم دەکرد بەگوندەکاندا و هاوارم دەکرد: (ئەوەی زللییەکم لێ بدا هەنجیرێکی دەدەمێ، ئەوەی دوو زللەم لێبدا، دوو هەنجیری دەدەمێ.) ئیدی هەمووان بەڕاکردن دەهاتنە پێشێ و لێیان دەدام و زەمیلەکە بەتاڵ دەبوو، منیش خۆشحاڵ و بەشوکرانەبژێرییەوە دەڕۆیشتم تا زەمیلەکە پڕ کەمەوە و ڕوو بکەمە گوندێکی تر."

فرانسیسکۆس گوتی: "بەرەکەتی منت لێ بێ برا ئیگیدیۆ، من خۆشم دەوێی!"

– "برا فرانسیسکۆس هەروەها قەدیس (بۆناڤێنتورا)(*)شم بینی، وی ڕێگەیەکی تری گرتۆتەبەر، ئەو پێی وایە مەعریفەت یارمەتی ئینسان دەدا بۆ ڕزگاربوون. چووم بۆ لای و لێم پرسی: (باوکە دەتوانرێ هەردوولامان ڕزگار بکرێین، خوێنەوار و نەخوێنەوار؟) وەڵامی دامەوە: (براکەم بەدڵنیاییەوە دەتوانین.) لێم پرسی: (چما ئایا گوناهبارێک دەتوانێ بەهەمان شێوەی خوێنەوارێک خودای خۆش بوێ؟) باوکە دەزانیت چی وەڵام دامەوە؟ کاتێ وەڵامەکەی دەبیەیت، دڵت دەبێتە باخچە. گوتی: (پیرێژنێکی نەخوێنەوار دەتوانێ زۆر باشتر لە زانایەکی ئایینی خودای خۆش بوێ!) برا فرانسیسکۆس کە ئەوەم بیست، ڕام کردە دەرەوە و ڕێگەکانم تەی کرد و وەک جارچییەک هاوارم دەکرد: (مناڵەکانم گوێ ڕادێرن بزانن بۆناڤێتورا ی زانا چ دەڵێ: ئەو دەڵێ پیرێژنێکی نەخوێنەوار دەتوانێ زۆر باشتر لە بوناڤێنتورای زانا خودای خۆش بوێ!)"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەی هاتێ و هەمدیس گوتی: "بەرەکەتی منت لێ بێ برا ئێگیدۆ، گەر یەکێک دڵت بکاتەوە، ئەوا دەبینێ کە قانوننامە ڕاستەقینەکە بەپیتی سوور لەوێدا نووسراوە!"

ئیتر ئاوها ناو بەناو هاوڕێ دێرینەکان دەهاتن بۆ لای و دڵیان دەدایەوە. زیاتر لە نان و شیر، هێزی

(*) یەکێک لە پێشەوا تیۆلۆگەکانی سەدەکانی ناوەڕاست، وەک فەیلەسوف و سۆفییەک ناسراوە دواتر ڕابەرایەتی فیرقەی فرانسیکۆسییەتی کرد. بە"دکتۆر سێراپهیۆس"یش ناسراوە. (وەرگێڕی سوێدی).

خۆی لە ئەڤینی ئەوانەوە هەڵدەمژت.

ڕۆژێکی تر برا ماسیۆ هات، چەپکێک گوڵەگەنمی گەییوی پێ بوو، هێنابووی تا گەنمەکانی لەسەر ئاگر ببرژێنێ و بیداتە فرانسیسکۆس بیخوا.

فرانسیسکۆس بەنیگەرانییەوە لێی پرسی: "ئەم گوڵە گەنمانەت لەکوێ هێناوە؟ من دەزانم تۆ لەبری کاری باش، کارێکی خەراپت کردووە. ڕەنگ بێ بازت دابێتە کێڵگەی نەناسیاوێکەوە و ئەم گوڵەگەنمانەت لەوێ هەڵپچوڕقاندبێ!"

ماسیۆ پێکەنی.

– "برا فرانسیسکۆس، ئاوها گومانم لێ مەکە، نا نەمدزیوە. بەڵکو لە ڕێگە، ژنێکی کورتە باڵام بینی گورزێک گوڵەگەنمی پێ بوو. لێی پرسیم: (قەشە، ئەوە دەچیت بۆ کوێ؟ تۆیش سەر بەوانیت؟) گوتم: (سەر بەکێ؟) گوتی: (سەر بەبرایانی ئەو فرانسیسکۆسە داماوە؟) گوتم: (باش بۆی چوویت، باشە چۆنت زانی؟) گوتی: (ئاخر لەبەرئەوەی جبەکەت هەزار کونی تێ بووە و بەپێی پەتی ڕێ دەکەیت و پێدەکەنیت وەک ئەوەی یەکێک ختوکەت بدا!) وەڵامیم دایەوە: (ئاخر ئەوە خودایە ختوکەم دەدا، بۆیە پێدەکەنم. گەر تۆیش لەخودا نزیک بیتەوە، ئەوا تۆیش پێکەنین دەتگرێ!) ژنەکە گوتی: (ئاخر من کاتی ئەوەم نییە، من مێردم هەیەو منداڵم هەیە و ناتوانم بەپێی پەتی بەسەر بەرددا بڕۆم، دەی کەواتە لێم گەڕێ. بەڵام تەنها دەمەوێ داوایەکت لێ بکەم!) ئەوسا گورزە گوڵەگەنمەکەی لە کۆڵی داگرت، چەپکێکی لێ دەرهێنا و بۆی ڕاگرتم.

گوتی: (دەزانم ئێستا ئەو برسێتی، من هەژارم، ئەم گوڵەگەنمانەی بدەرێ و سڵاوی ئەم ژنە هەژارەی پێ بگەیەنە!) فرانسیسکۆس گوڵەگەنمەکانی لەباوەش گرت.

– "ئەمە نانی فریشتانە برا ماسیۆ، نانی سواڵە. خودا ئەو ژنە چکۆڵەیەش بەتاجێکی گوڵەگەنم لەسەر سەر بخاتە بەهەشتەوە!" ماسیۆ نزیکی ئاگرەکە بۆوە و کەوتە پرواندنی گوڵەگەنمەکان تا گەنمەکەی ناویان دەربێنێ و پاشان بیبرژێنێ. گوتی: "برا فرانسیسکۆس، هەروەها شتێکیتریش هەبوو حەزم کرد پێت بڵێم، بەڵام دڵگران مەبە، دەتوانم پێت بڵێم؟"

– "بڵێ برا ماسیۆ، ئازاد بە!"

– "بەڵام ئاخر پێم وایە ئەوەی کردوومە شتێکی شێتانەیە و تووڕەت دەکا!"– "برا ماسیۆ، شێتێتی ئەو خوێیەیە کە ناهێڵێت ئەقڵ بۆگەن کا. چما بیرت نایە من چۆن ڕێگەکانم لەپێوە دەدا و هاوارم دەکرد: گوێ بۆ ئەم شێتێتییە نوێیە ڕادێرن؟ دەی کەواتە بدوێ!"

– "برا فرانسیسکۆس بۆ هەر شوێنێک دەچم، ناوی تۆ بەسەر هەموو زارانەوەیە، هەمووان دەیانەوێ ڕێگە بدەن لە پێوە و بێن دەستت ماچ کەن، ڕۆژێکیان کۆنتێکی لەخۆبایی لێی پرسیم: (ئەرێ مەسەلە چییە؟ من جارێک ئەو فرانسیسکۆسە بەناوبانگەم بینیوە، وی نە کەسێکی خوێنەوارە، نە شمشێری پێیە، نە خانەدانزادەیە، جگە لەوانەش، ئەو کەسێکی چرچنی دەموچاو ناشیرین و تووکنە. باشە بۆچی هەموو خەڵکی دەخوازن بیبینن؟ من لەو نهێنییە تێ ناگەم!"

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "ئەی تۆ چیت وەڵام دایەوە؟"

– "ئاخر برا فرانسیسکۆس شێتێتییەکەی من ئا لێرەوە دەس پێ دەکا. پێم گوت: (بۆچی هەموو خەڵکی دەخوازن بیبینن؟ ئا، لەبەر ئەوەی بۆنێکی لێ دێ کوتومت وەک بۆنی ئاژەڵی دڕندەی دارستان، بۆنێکی سەیر، ئەوەی ئەو بۆنەی بچێ بەسەردا گێژ و کاس دەبێ!)

کۆنتەکە گوتی: (ئەوە چ بۆنێکە؟) وەڵامیم دایەوە: (بۆنی تەقوای قەدیس، بۆنی قەداسەت!)

ئەدی برا فرانسیسکۆس، ڕاستم وەڵام داوەتەوە؟"

فرانسیسکۆس گوتی: "نا، نا، برا ماسیۆ، جارێکی تر شتی وەها مەڵێرەوە، چییە دەتەوێ پاڵم پێوە بنێیتە دۆزەخەوە؟"

– "ئەی چۆن وەڵام بدەمەوە؟ هەموو خەڵکی پرسیارم لێ دەکەن؟"

– "بڵێ: دەزانن بۆچی هەمووان دەخوازن ڕاکەن بەدوایدا؟ لەبەرئەوەی لەهەموو دونیادا ناشیرینێکی تر، گوناهبارێکی تر، ناچیزەیەکی تر لە وێنەی ئەو نییە. ڕێک هەر لەبەر ئەوەشە کە خودا ئەوی هەڵبژاردووە تا جوانی و دانایی و ترادیشۆنەکانی پێ شەرمەزار کا! برا ماسیۆ، دەبێ ئەمجارە وا بڵێیت، دۆعای خێری منت لەگەڵ بێت!"

ماسیۆ سەری خوراند، دزە نیگایەیەکی بۆ کردم، وەک ئەوەی پرسیارم لێ بکا قسەیەک هەیە، بیکا یان نا.

گوتم: "برا ماسیۆ چی لەسەر زارتە بیڵێ و ئیدی ئەوەندە سەرت مەخورێنە!"

– "ئا، برا فرانسیسکۆس، تەنێ شتێکی تر ماوە، پێت دەڵێم و ئیدی دەڕۆم، ڕاستییەکەی هەست بەو بۆنە دەکەم کە لە تۆوە دێ، بۆنی میسک و گوڵەباخ، نازانم بۆنی کامیانە. لە دووری میلێکەوە، بەبۆنەکەتا دەزانم لە کوێیت، ئەلعان هەر بەو بۆنەشدا تۆم دۆزییەوە و بەرەو ئەم کوختە هاتم."

***

خۆمان ئامادە کرد تا لە پۆرتیۆنکولا بڕۆین. ئیدی فرانسیسکۆس پەرۆشی ئەوە بوو خۆی تەواوێک گۆشەکیرکا و خۆی لە ئەشکەوتی چیایەکدا وەشارێت و هاواری خودا بکا. ئاخر ئەو ماندوو ببوو لە جەنگین لەگەڵ خەڵکدا.

گوتی: "من بۆ ئەوە خوڵقاوم تا وەک کەسێکی گۆشەگیر، وەک ئاژەڵێکی کێویی بژیم، ڕێک هەر لەبەر ئەمەش بوو کە خودا ئەمری پێ کردم تا بچمە دەرێ و پەیڤەکانی وی بەخەڵکی ڕاگەیەنم. ئاخر خودایە چییان پێ بڵێم؟ تۆ دەزانیت من نازانم بدوێم، من بۆ ئەوە لەدایک بووم تا هەر گۆرانی بچڕم و بگریم!"

چەند ڕۆژێک بەرلەوەی بکەوینەڕێ، باوکە سیلڤێستێر لەگەڵ پێنج کەس لەهاوڕێ دێرینە ئیمانداراکانماندا هات بۆ کوختەکە، ئەوانیش بێرناردۆ، پێترۆ، ساباتینۆ، ڕوفینۆ و ئیرێنۆ بوون. فرانسیسکۆس بۆڵە ترێیەکی بەدەستەوە و بەسەرسامییەوە سەیری دەکرد، پیرەمێردێک ئەو بۆڵە ترێیەی لە بەرچنە ترێی بارکردووی سەر گوێدرێژەکەی دابوو پێی، لەوێوە تێپەڕی و دەچوو بۆ ئاسیزیی تا لەوێ

ترێکەی بفرۆشێ. وا ئەلعانیش فرانسیسکۆس بۆڵە ترێکەی گرتبوو بەدەستەوە و بەسەرسوڕماوییە سەیری دەکرد. گوتی: "برا لیۆن، ئەمە چ موجیزەیەکە؟ بونیام چەند هەست سز و کوێرە کە ناتوانێ ئەم موجیزانە ببینێ کە بەردەوام و هەموو ڕۆژێک ڕوودەدەن! خودایە بۆڵە ترێیەک چ نهێنییەکی گەورەی لەخۆدا حەشارداوە! بونیام دەیخوا و دەبووژێتەوە، بەڵام کە دەیگوشێ و دەیکاتە شەراب و دەیخواتەوە، ئەقڵی دەکەوێتە هەڵنووتان، هەندێ جار بونیام پڕ دەکا لە ڕۆحی ئاشتیخوازانەی خودا، ئامێزی دەکاتەوە و هەموو دونیا لەباوەش دەگرێ، هەندێ جاری تریش بونیام شێتگیر دەکا و چەقۆی پێ دەردەکێشێ و قەتلی پێ دەکا!" هەر ڕێک لەو کاتەدا باوکە سیلڤێستێر و برایان گەیشتن. هەمووان کڕنۆشیان برد و دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد.

باوکە سیلڤێستێر گوتی: "برا فرانسیسکۆس، هاتووین تا بەرەکەتمان دەیت، ئێمە دەمانەوێ بچینە دەرێ و ئەو پەیڤانەی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنین کە تۆ بەئێمەت ڕاگەیاندووە."

– "برایینە، بۆ کوێ دەچن؟"

– "بۆ هەر جێگەیەک خودا ڕێنوێنیمانکا برا فرانسیسکۆس. ئەی چما هەموو عەرد کێڵگەی مەسیح نییە؟ ئێمە دەڕۆین و تۆو دەکەین!" فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر سەری برایان.

– "براینە بڕۆن بەرەکەتی منتان لەگەڵ بێ، گەر دەتوانن بەوشە پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕابگەیەنن، بەر لە هەموو شتێک بەژیانتان و بەکردەوەتان ئەو پەیڤە ڕابگەیەنن. چما چ وشەیەک لە هەموو شتێک باڵاترە؟ هەڵبەت کردەوە. ئەی چ کردەوەیەک لەهەموو شتێک باڵاترە؟ هەڵبەت بێدەنگی. براکانم، بەسەر هەموو ئەو پێپلیکانانەدا سەرکەون کە دەتانباتەوە لای خودا، بەوشە پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنن، پاشان بەکردەوە، کاتێکیش تەنها دەکەونەوە، بەو بێدەنگییە پیرۆزە پەیڤی خودا ڕابگەیەنن کە خودای لەخۆگرتووە!" بێدەنگ بوو، قەدەرێک تژیی لەخۆشەویستی لە یەکە بەیەکەی برایانی ڕوانی، دەتگوت بۆ شەڕ دەڕۆن و ئەمیش دڵنیا نییە چما هەمدیس دەیانبینێتەوە یان نا.

ئەوجا بەهەناسە هەڵکێشانەوە گوتی: "دڵی بونیام ڕەقە، بەڵام مەترسن خوداتان لەگەڵە، هەموو جارێک کە ڕاودەنرێن، بڵێن: (ئێمە هاتووین بۆ ئەم دونیایە تا عەزاب بچێژین، بۆ ئەوەی بمرێنرێین و سەرکەوین!) لەچی دەترسن؟ لەکێ دەترسن؟ ئێوە لەکەس ناترسن، ئەوی هاموشۆی لەگەڵ خودادا هەبێ، سێ دیاریی گەورە بەدەس دێنێ: دەسەڵاتی تەواو بەبێ قودرەت، سەرخۆشی بەبێ شەراب، ژیان بەبێ مردن!"برایان لەفرانسیسکۆسیان ڕوانی و بەئارامی خوداحافیزییان لێ کرد، کەس زاری هەڵنەهێنایەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "براکانم، منیش ڕێگەی خۆم دەگرمەبەر، دەڕۆم پەیڤی ڕزگاریی بەبەردەکان ڕادەگەیەنم، دەڕۆم پەیڤی خودا بەگوڵە کێویلە و بەپونگەی چیا ڕادەگەیەنم. وا ڕۆژی ئاخیرەت نزیک دەبێتەوە، برایان با پەلەکەین. ئاخر کاتێک ئەو ڕۆژە دێ، دەبێ هەموو ئینسان و هەموو ڕەوە ئاژەڵ و هەموو تەیر و هەموو گاشەبەرد و هەموو گژوگیاکان ئامادەبن، لەبەر ئەوەی برایان، هەموو شتێک کە ئەنگۆ دەیبینن، هەموو عەرد پێویستە ئامادەی هەڵگژان بێ بەرەو ئاسمان. براکانم، پێتان وایە بەهەشت چییە؟ بەهەشت هەر هەمان ئەم عەردەیە، بەڵام عەردێکی پاکژ و بێ گەرد!"

بێرناردۆ گوتی: "برا فرانسیسکۆس، خودا بکا هەموو عەرد شوێنپێی ڕێگە ڕاستەکەی تۆ هەڵگرێ."جەنابی پییێترۆ دانەوێوە و دەستی لە ئەژنۆی فرانسیسکۆسەوە دا.

– "برا فرانسیسکۆس، پرسیارێک هەیە ماوەیەکی زۆرە گینگڵی پێوە دەدەم و ناشمەوێ لێت جیابیمەوە تا وەڵامێک لەو بارەیەوە لەزاری تۆوە نەبییەم. برا فرانسیسکۆس، تا چەندێکی تر فیرقەکەمان بەڕێگە ڕاستەکەی تۆدا دەڕوا؟"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "تا ئەو کاتەی بەپێی پەتی دەڕوا!" وای گوت و بێدەنگ بوو.

هەموومان بێدەنگ بووین، سەرەنجام باوکە سیلڤێستێر هەستایە سەر پێ و گوتی:

– "برا فرانسیسکۆس، خۆر لە ئاسماندا بەرز بۆتەوە، خوداحافیز!"

فرانسیسکۆس خاچی کێشا و وەڵامی دایەوە: "بەرەکەتی منتان لە گەڵ بێ!"

***

ده

فرانسیسکۆس بەبرایانی گوت خواحافیز، دانەوێوە و بەر دەرگاکەی پۆرتیۆنکولای ماچ کرد، پاشان نیگا فرمێسکاوییەکەی بڕییە هەموو شتێک، خواحافیزی لە درەخت و تەیر و برا نەمامە خۆنەویستەکانی کرد، خواحافیزی کرد لە دڕک و پونگە و هەموو تەرزە گوڵە کێویلە و جۆرە تەڵانێکی چکۆڵە کە لە دەوروبەری دایکە پیرەکەمان، پورتیۆنکولا ڕوابوون.

گوتی: "دەی برا لیۆن بەناوی خودا!" وای گوت و چووینە دەرێ.

لێم پرسی: "برا فرانسیسکۆس، بیرت کردۆتەوە بچین بۆ کوێ؟"

وەڵامی دامەوە: "بۆچی بیر لەوە بکەینەوە؟ خودا ئەوە دەکا، ئەوەش بەسە. چما تۆ ئەو گوڵە زەردە پرشنگدارانەت نەدیوە کە لەخۆر دەچن؟ ئەوانە ڕێک سەر بەرەو لای خۆر هەڵ دەبڕن و گوێڕایەڵانە ڕوخساریان بەرەو ئەو لایەدا وەردەگێڕن کە خۆری بۆ دەچێ. برا لیۆن ئێمەیش هەر واین، لێگەڕێ سەرمان ڕووەو خودا هەڵبڕین!"

هاوین خەریک بوو کۆتایی دەهات، عەرد خەنی و خۆشحاڵ وەک ژنێکی زەیستان دەحەوایەوە. کێڵگە درەوکراوەکان و ڕەزە ڕنراوەکان هێشتا دەبریسکانەوە و هێشتا لەنێو گەڵای دار سێو و پڕتەقاڵەکاندا، پەڕەسێلکەی زۆر بچووک و ڕەشی سەوزباو، چاوەڕێ بوون قوڵنگەکان بێن و بەباڵەکانیان بیانبەن. ئاسمان بەڕووپۆشێکی تەنک و نەرم پۆشرابوو، پێدەچوو باران لە چیاکانەوە بەڕێوەبێ، عەرد بۆنی لێوە هەڵدەسا.

فرانسیسکۆس قووڵ هەوای هەڵدەمژت، من دەمبینی هەمدیس ڕوخساری ئارامییەکەی خۆی بۆ دەگەڕێتەوە. بەبەرزاییەکدا داگەڕاین و پاڵمان دا بەدیواری ڕووخاوی بورجێکی کۆنەوە، من بۆ خوارەوە لە دەشتەکەم ڕوانی، خودایە چ ئارامییەک بوو، چ نەشئە و چ لەزەتێک بوو! بونیام هەستی دەکرد کە عەرد ئەرکی سەرشانی خۆی بەتەواوەتی بەجێ هێناوە و ئەلعانیش دەحەوێتەوە.

فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: "برا لیۆن، ئەیکۆنێکی پیرۆزم بیردێتەوە کە جارێکیان لە (ڕاڤێننا) بینیم. خاچپەرستەکان ئەو ئەیکۆنەیان وەک تاڵانی لە خۆرهەڵاتەوە بۆ وڵات ناردبۆوە، ئەو سەربازانەی خودا ڕۆیشتبوون تا مەرقەدی پیرۆز ڕزگارکەن، گەیشتبوونە کوستانتینیە و لەوێ بەجوانیی ئەو شارە سەرسام ببوون و کەوتبوونە ژێر سیحری سەروەت و سامانەکەیەوە. ئیدی مەسیحیان بیرچووبۆوە و خۆیان بەسەر شارەکەدا دابوو، کەوتبوونە قەتڵوعام و سووتاندن و تاڵانکاریی و پاشان بەدەسکەوتەکانیانەوە بۆ وڵات گەڕابوونەوە. ئەو ئەیکۆنە دەگمەنە خەوی مەریەمی پاکیژەی نومایش دەکرد، ئەو وێنەیە یەکێک بوو لەو شتە تاڵانکراوانەی کە بۆ ڕاڤێننایان هێنابۆوە. خودایە، برا لیۆن ئەو ئەیکۆنە چ موجیزەیەک بوو! دایکی خودا لە نوێنەکەیدا ڕاکشابوو، دەستی بەنیشانەی خاچ داناو و زەردەخەنەیەکی بەختەوەرانە هەموو ڕوخساری پۆشی بوو. ڕووپۆشێکی وەنەوشەیی بەسەرەوە و دەستەکانی داخوراو و چرچ و لۆچ بەئیشوکاری ناو ماڵ، گۆنای ژاکاو و پێی بریندار بەبەرد و دڕک و داڵی عەرد، بەڵام زەردەخەنەیەک، کە وەک بڵێی هەڵگۆزراوی شادومانییەکی نهێنی ناخی بێ، کەوتبووە

سەر لێوانی و بەسەر هەموو ڕوخساریدا پەخش ببوو. ئاخر وی ئەرکەکانی سەر شانی بەجێ هێنا و و ئارام و هێور ڕاکشابوو. باشە کام ئەرک؟ ئەرکی خستنەوەی ڕزگارکەری دونیا. ئەلعانیش برا لیۆن، کاتێ لەم دەشتە تژیی بەئارامییە دەنۆڕم کە بەری خۆی داوە، وا دێتە بەرچاوم کە عەردیش وەک مەریەمی پاکیژە، بەهەمان شێوە پاییزان بحەوێتەوە!"

چەندین ڕۆژ و چەندین هەفتە بەڕێوەبووین. بەرەو کوێ؟ بۆ ئەو شوێنەی خودا دەیویست. فرانسیسکۆس نەدەچووە ژێر باری ئەوەی هەر جۆرە وادە و جێگەیەک دەسنیشان کا، ئیدی وەک گوڵە زەردەکە شوێنپێی ڕوخساری خودای هەڵدەگرت.

گوتی: "چ بەختەوەرییەکە خاوەن چ هەڵبژاردنێک نەبیت، چ بەختەوەرییەکە کە چیدی پێویستت بەوە نەبێ بڵێی من، چ پێویستت بەوە نەبێ بیر لەوە بکەیتەوە کە فلان کێیە و ناوی چییە و ئیدی لێوانلێو لەمتمانە، خۆت بسپێریتە (با)ی خودا! ئەمەیە پێی دەگوترێ ئازادی! باشە ئەدی کێ ئازادە؟ برا لیۆن گەر کەسێک ئەو پرسیارەت لێ بکا، تۆ چی وەڵام دەدەیتەوە؟ ئەوەی کە کۆیلەی خودایە؟ ئیدی هەموو جۆرە ئازادییەکانی تر کۆیلایەتین!"

ڕۆژێکیان لە گوندێک لامان دا. فرانسیسکۆس زەنگۆڵەی بزنەکەی هێنایە زرنگە، جوتیارەکان کۆبوونەوە، ژن و پیاو هاتن و گوێیان ڕادێرا. ئەوان دەیانزانی ئەو پیاوە پێ پەتییە کێیە، دەنگوباسی ئەو موجیزانەی کردبووی و ئەڤینی بۆ هەژاری، بۆ خاتوونی دڵەکەی گەیشتبوونە ئێرەش. فرانسیسکۆس چووە سەر بەردێک.

گوتی: "براکانم، لەبارەی چییەوە وەعزتان بۆ بدەم؟ چۆن دەتوانم ئەو ڕێگەیەتان پیشان دەم کە دەچێتەوە سەر بەهەشت؟ ئێستا ئێوە خۆتان لەسەر ئەو ڕێگەیەن، لەبەر ئەوەی ئێوە خەڵکانی هەژار و ساکار و نەخوێندەوار و ئیشکەرن، تا ئەو ڕادەیەی کە خودا دەیەوێ."

فرانسیسکۆس لە قسان ڕاوەستا، بەسەر سەربانەکانی ئەو دەوروبەرەوە و لە نێو دار و پەردووی بورجە داڕووخاوەکەدا، پەڕەسێلکەکان کۆبوونەوە و گوێیان ڕادێرا، دردۆنگ بوون و پێدەچوو خۆیان ئامادەی ڕۆیشتن کردبێ و چاوەڕێی بای گونجاو بن. دەیانچریکاند و کەوتبوونە باڵەفڕێ، بەپۆل دابەزین و بەدەوراندەوری فرانسیسکۆسدا نیشتنەوە.

فرانسیسکۆس لە حەژمەتا هاواری دەکرد، زۆری لە خۆی دەکرد دەنگی بەسەر چریکەچریکی پەڕەسێلکەکانی دەوروبەری و ژوور سەریدا زاڵ کا.

هاواری کرد: "براکانم، ئەم ژیانەی سەر عەرد خەونێکی فریودەرانەیە، ژیانە ڕاستەقینەکە، ژیانە ئەبەدییەکە لە ئاسمان چاوەڕێمان دەکا. سەیری عەرد مەکەن، بەڵکو ڕوانینتان بۆ سەرەوە هەڵبڕن، براکانم ئەو قەفەسە بکەنەوە و لێیەوە بفڕنە دەرێ کە لەوێدا ڕۆح بەدەنووکە خوێناوییەکەی لە هەوڵی کردنەوەی دایە!"

هاواری دەکرد، دەنگی نووسا، پەڕەسێلکەکان لێ نەدەگەڕان دەنگی ببیسترێ، پۆلە پەڕەسێلکەی تر نیشتنەوە، دەیانچریکاند و لێ نەدەگەڕان دەنگی ببیسترێ. فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دانەوە و